Mi Banga Vinavatei
E Luka
a nga vataro

Mi nama vavakatsep

1 Ka leong Tiopilus.
Palan mi kulou gi nga konon nia vavataor
vuturungie ian bu kepineits gi ta nga tsorubeit
tuktuk i kinorutugei.
2 Mi kulou ese gi ta nga pare ine bu kepineits
ngan bu katsomatagie ma mi kulou vavvatei
ngan mi namanien e Raban, gi nga me vateie gei
ngan ine bu kepineits. Arie mo gi nga vavataor
vemusurie.
3 Io, eou buer o nga menise vititirie ine bu
kepineits kokouk ta nga tsorubeit vakaek si man
vakavakaek, ma o vodon buer va ta kalei sien va
o ta vavataor petan ine bu kepineits rakot sevoi,
Tiopilus mi ka leong,
4 terengien va e ta mang telekire vititirie ine
bu nama gi ta nga vateie no ngan, va a tuktuk
rovoriu.

Ken kienakav e Ioanes mi ka ni sinusuruiv

5 Sibu avareit e Erot ta nga muomuo i Iudea,
mi prist a nga mon. Mi asan e Sakaria. Eie mi
prist simi tietie se Abia ma ken vevien, mi asan
e Elisabet. Eie simi tietie se Aron.
6 Keguor tino a nga dokei i matan e Raban.
Guor nga vemusurie vititirie bu vuna vinuor ma
mi saran mi tino simi Nguts.

7 Eiekesen guor kap nga suvu nout, simi vunan
e Elisabet a kap nga oit nia porpor madar, ma
guor te nga komois.
8 Simi ra mene sien mi gargar se Sakaria gi ta
nga tsatsang prist, ine mi ra va eie e Sakaria ta
nga tsatsang prist sien i matan e Raban,
9 simi vunan gi te nga vile vemusurie mi saran
mi tsinatsangagie bu prist va ta nga rubukien
simi vona rengeir simi Nguts nia ra tunie mi
buliebuliet saien sosong.
10 Ian simi poko ra ta nga tunie mi buliebuliet
saien sosong, mi bineit leong gi ta nga mon i
marar, gi nga no.
11 Samo ken angelo mi Nguts a nga beit sien
ma a nga tuir simi bienengeiv suv simi korot nia
tu buliebuliet saien sosong.
12 Sien e Sakaria ta nga pare mi angelo, a nga
kudier tsak ma a nga motou.
13 Eiekesen mi angelo a nga oeng sien,
“Sakaria, kian va e ta motou. E Raban a te
rongomie ke sar no. Ke vevien, e Elisabet, ta
kava mi madar tamat. Ma e ta so tour asan ngan
e Ioanes.
14 E ta so vous ngan mi nires leong ma palan
bu mei gi ta res meie no sien va e kinan ta kava,
15 simi vunan, eie ta suvu as leong i matan mi
Nguts. Eie ta kap un dangi vain ma da ngeisngeis.
Ma sien ta ngas mon i aron e kinan, ta vous ngan
mi Moromoruo Tamat.
16 Eie ta kir muerngan palan bu Israel rakot
simi Nguts magi Raban.
17 Eie ta suvuon mi moromoruo ma mi ngeis-
ngeis malan se Eliia ma ta muo ngan mi Nguts.

Eie ta vurisan bu arogie bu tam nia aor kes meie
bu natugie, ma ta vurisan kegi tino mi kulou rong
tsak va gi ta mang tino vemusurie mi sinavien
mi kulou duis. Ine arie vasa eie ta tsang rorois
venengan mi kulou nia rosie mi Nguts."

18 E Sakaria a nga vereie mi angelo, "Vasa o ta
telekire venengan va ine mi nama a tuktuk? O
te komois ma kong vevien buer a te labatevien."

19 Mi angelo a nga kuil nama, "Eou e Gabriel. O
ko munu mon i matan e Raban. Ma a nga tura iou
nia me vateie no ngan ine mi banga vinavatei.
20 Rorong. Ine e ta ngong, ma e ta kap oit nia
vakokoit tuir oit simi ra va ine bu kepineits gi
ta tsorubeit tuktuk, simi vunan e kap vodovodon
tuktuk ine si kong sar nama ian va gi ta tsorubeit
tuktuk si magi sar keipkepide ra duis."

21 Sien ine mi kepineits ta nga tsorubeit, mi ku-
lou gi nga rosie e Sakaria, ma gi nga vodovodon
palan surie a te nga mon pilang te i aron mi vona
rengeir simi Nguts.
22 Sien ta nga rovotsour, a kap nga oit nia
vakokoit segie. Ma gi nga telekiran va a nga pare
ka baidendeng i aron mi vona rengeir, sien tate
nga tsana mi vinakokoit ngan mo ba riman rakot
segie surie a te nga ngong.

23 Sien ken tsientsang tate nga voto, a nga
muerengei rakot si ken vonuo.
24 I murien ine, ken vevien e Elisabet a te nga
kour. Ma a nga mon mo simi vonuo ba vura mi
napaririem, ma a nga pevien,
25 "Sibu ra ine, mi Nguts a pernge iou. Ma a te
tsang rivie kong mienengeir i matan mi kulou."

Ken kienakav e Iesu

26 Sien tate nga napaririem potsu kes bu vura
e Elisabet tate nga tian sien, e Raban a nga turan
e Gabriel mi angelo rakot simi taon i aron i Galili
gi nga vuotongie ngan i Nasaret.
27 Io, e Gabriel a nga ra vorotan mi vevien vour
ese gi tate nga vouo ngan mi ka mi asan e Iosep.
E Iosep eie mi ka simi tietie se Davit. Mi asan ine
mi vevien vour e Maria.
28 Ma a nga beit sien nge pevien, “Mi molu ta
mon meie no. E Raban a resmata no! Mi Nguts
a mon meie no.”
29 E Maria a nga rongomie ine mi nama ma a
nga kudier nge vodon, “Mi sana nama ine?” Mi
aron e Maria a nga bakiet surie ken sar nama ine
mi angelo ma a nga vodovodon palan va mi sana
man vuevue ine mi vinakokoit.
30 Mi angelo a nga oeng sien, “Maria! Kian va
e ta motou. E Raban a te lalaro vatamase no. E
Raban a resmata no.
31 Rorong! E ta so tian nge kava mi madar
tamat. Ma e ta so tourasan ngan e Iesu.
32 Eie ta suvuon mi as leong, ma gi ta vuotongie
ngan e Natuon e Raban ese ta tsiroup. Mi Nguts
e Raban ta terie sien ken mogomogos ni nguts e
Davit e tubuon.
33 Ma eie ta vuortie mi tietie se Iakop sibu ra
bu ra, ma ken vinuor ta kap voto.”
34 Ma e Maria a nga vereie mi angelo, “Eou o
kap ngas telekire ka. Vasa ine mi kepineits ta
tsorubeit ven?”
35 Mi angelo a nga kuil nama, “Mi Moromoruo
Tamat ta nemei sevoi ma mi ngesengesien e
Raban ese ta tsiroup ta kuva no. Arie mi

vunan, ine mi madar ken tino ta tamat ma gi ta
vuotongie va e Natuon e Raban.
36 Rorong! E patsa, e Elisabet, misasien a
te labatevien, a te tian ngan mi madar tamat.
Gi nga ko pevien va eie mi vevien a kap ko
porpor madar, eiekesen a te tian sibu vura mi
napaririem potsu kes.
37 Surie a kap ka kepineits a mavev se Raban."
38 Ma e Maria a nga pevien, "A kalei, eou ken
petspets mi Nguts. Mi sana kepineits e tate oeng
ngan seou, ta tsorubeit malan." Samo mi angelo
a nga sorvekenan.

E Maria a nga ra pare e Elisabet

39 I murien ine, e Maria a nga tamtuir lalapus
rakot simi taon simi enamon i popon bu kuit-
skuits i Iudea.
40 A nga rubukien i aron ken vonuo e Sakaria
ma a nga oeng vatamase e Elisabet.
41 Sien e Elisabet ta nga rongomie ken nama
e Maria, mi madar i aron a nga kolueits ma mi
Moromoruo Tamat a nga vovosuo e Elisabet.
42 Ma a nga oeng leong malan ne, "Ken
vatavatamse e Raban a leong sevoi i kotubuon
mi langei kokouk. E Raban ta vatamase ian mi
natu madar va e ta kava!
43 Surie misa ine mi kepineits ta tsorubeit seou
va e kinan mong Nguts ta me iro iou?
44 Pare! Sien o ta rongomie mi ina, mi madar
i aroung a kolueits ngan mi nires.
45 E Raban ta vatamase no, simi vunan evoi e
vodovodon tuktuk simi sana nama mi Nguts ta
vokokotie sevoi va ta tsorubeit tuktuk!"

Ken pak e Maria nia puongan e Raban

46 E Maria a nga pevien;

“Mi aroung a puongan mi Nguts.
47 Ma mi morumoruong a resmatan e Raban
kong vavato,
48 surie a te nga vodonomie iou misasien eou
ken petspets tuvuon mo.
Rorong! Vakaek ine ma i muir, mi kulou kokouk
gi ta so pevien va a te nga vatamase iou,
49 simi vunan eie ese ta ngeisngeis beitsak, a
te nga tsana bu kepineits leong surie iou,
ma mi asan a tamat.
50 Ma ta vasangan ken aor molous segie ese gi ta
mangaran,
si kegi sar tietie sibu kienakav kokouk.
51 A te nga tsana bu tsientsang ngeisngeis ngan
mi riman.
Ma a te nga sunura gie mi kulou gi ta vodon
sibu arogie va egie gi asna.
52 A te nga pop terie gie i keim bu muomuo ni
vuor si kegi sar mogomogos ni vuor,
ma a nga tsuok terie i kur egie ese gi ta nga
vilikitie gie kesegie.
53 A te nga vetingie mi kulou gi ta nga vitor ngan
bu banga kepineits,
ma egie ese gi ta nga suvuram a nga ture
muernga gie ngan bu riem kapasen.
54 A te nga kulie i Israel ken petspets,
surie a nga vodonomie va ta aor molous nge
gie,
55 e Abaraam ma bu natuon sibu ra bu ra,
malan ta nga pengan sibu tubugiet.”

56 E Maria a nga mon meie e Elisabet siba vura
tour ma i muir, a nga muerengei rakot si ken
enamon.

Ken kienakav e Ioanes mi ka ni sinusuruiv

57 Io, mi ra nia por madar a te nga beit se
Elisabet, ma a nga kava mi madar tamat.
58 Bu palapalan ma bu patsan gi nga rongovan
va mi Nguts a te nga vasangan ken aor molous
leong sien, ma gi nga res meie.
59 Simi ra ta nga napaririem potsu tourngan,
gi nga me varapuo, ma gi te nga lalaro tourasan
ngan e Sakaria vemusurie e taman.
60 Eiekesen e kinan a nga pevien, “A kap! Mi
asan gi ta vuotongie ngan e Ioanes.”
61 Gi nga oeng sien, “Eiekesen kap ka mei sibu
patsa a nga suvuon ine mi as!”
62 Samo, gi nga teik matan e taman nia teleki-
ran vasa ken lalaron surie mi asan.
63 A nga revie gie ngan ka napa ei ma a nga
vavataor, “Mi asan e Ioanes.” Ma egie kokouk gi
nga kudier tsak.
64 Ian ngas te, mi ngutsuon ma mi karamen a
nangba nga ketseketseng. Ma a nga tsuok vakaek
nge vakokoit ma a nga puongan e Raban.
65 Bu palapalan gi ta nga mon vatvatta, bu
arogie a nga vous ngan mi mientou. Ma sibu
enamon i popon bu kuitskuits kokouk i Iudea,
mi kulou gi nga vor ve vokovokokotie ine bu
kepineits kokouk.
66 Mi kulou kokouk ese gi ta nga rongomie ine,
gi nga vodovodon palan nge virei, “Ine mi madar,
vasa ta so tsorubeit ven vevemuir?” Simi vunan
mi ngesengesien mi Nguts a te mon meie.

Ken vinakokoit peteteir e Sakaria

67 E taman e Ioanes, e Sakaria a nga vous ngan
mi Moromoruo Tamat ma a nga vokokotie mi
nama peteteir malan ne;

68 “Giet ta puongan e Raban mi Nguts sibu Israel,
simi vunan a nga nemei nge vara ketseket-
seng ngan mi kuoluon.
69 A nga terie segiet mi ka ni vavato ese ta
ngeisngeis beitsak,
kuvu simi tietie se Davit, ken petspets,
70 malan tate nga vakokoit i ngutsugie ken sar
propet muomuo te
71 va ta vatoa giet si magiet sar matakorot,
ma i riman bu mei kokouk gi ta nga ko karto
giet.
72 A nga pevien va ta vasangan ken aor molous
sibu tubugiet,
ma a nga vodonomie ken kinubuits ian ta
tamat,
73 mi kinubuits ta nga tsana se tubugiet e
Abaraam.
74 A te nga vatoa giet i riman magiet sar
matakorot,
terengien giet ta kap motou ma giet ta mang
tsatsang sien,
75 simi sinavei ta tamat ma ta duis i matan
sibu ra kokouk si kegiet sar tino.”

76 “Evoi, e natung, gi ta vuotongie no ngan ken
propet e Raban ese ta tsiroup,
surie e ta muo ngan mi Nguts nia rorois ngan
mi rosaran,

77 terengien va mi kuoluon gi ta mang telekiran
va ta vodon rivie kegi sar sinavei tsokor nge
vatoa gie.
78 E Raban a nga tsana malan ne, simi vunan ken
aor molous a leong beitsak.
Ma surie ine, a tsana va mi matanias ta rar tsour
i popogiet kuvu simi rangit,
79 terengien va ta mang rarangie mi kulou
gi ta mon simi ngingi ma simi minoruvien
mi miensei,
ma nia vavasie kegiet vineis rubukien simi
saran mi molu.”

80 Io, ine mi natu madar, a nga vor ve leongleong ma ken tino simi moromoruo a nga tsorubeit ngeisngeis. Ma a nga mon simi beir tuir oit simi ra ta nangba nga tsorubeit vasvas simi kulou i Israel.

2

Ken kienakav e Iesu
(Mataio 1:18-25)

1 Ian sibu ra, e Kaesar Augustas a nga terie mi nama ngeisngeis va gi ta nga ra por asan bu mei kokouk i aron bu enamon bu Roma gi ta nga naneie.
2 Sien ine mi por as vourvour ta nga tsorubeit, e Kurenio a nga vuor i Siria.
3 Ma egie keskes gi nga rakot si kegi sar taon kesegie nia ra teir as.
4 Io, e Iosep buer a nga kien kovuni i Galili, simi taon i Nasaret rakot i Iudea, simi taon se

Davit gi nga vuotongie va i Betilem, simi vunan
eie kovuni simi tietie se Davit.
5 Eie a nga rakot ian en nia ra teir as meie e
Maria, ese gi tate nga kubutsie va ta nga reie.
Ian sibu ra e Maria a te nga tian.
6 Sien guor tate nga mon ian en, mi keipkepide
ra a te nga beit va e Maria tate nga por madar.
7 Ma a nga kava ken muariem, mi madar
tamat. A nga ovutie nge poko lavlav ma a nga
vuturungie i aron magi ngongou bu vinavinar,
simi vunan kap te ka niagituo simi vonuo mutu-
mutur.

Mi Kulou nennei sipsip ma bu angelo

8 Mi kulou nennei sipsip gi nga mon si kegi sar
korot i uot nge naneie kegi sar sipsip ian sikati.
9 Samo ken angelo mi Nguts, a nga beit segie,
ma man matvinavaso mi Nguts a nga rar viririsie
gie. Ma gi nga motou beitsak.
10 Eiekesen mi angelo a nga oeng segie, “Kian
va nga ta motou! Nga rorong! O nemei nia vateie
nga ngan mi banga vinavatei nian mi nires leong
va ken mi kulou kokouk.
11 Nevere, i aron mi taon se Davit, mi Ka ni
vavato gi te kava. Eie mi Karisito mi Nguts.
12 Nga ta so deng kielala malan ine. Nga ta
so vorotan mi natunatu madar gi ta ovutie nge
poko lavlav ma a mutur i aron magi ngongou bu
vinavinar.”
13 Ma puk kam lalapus, mi gargar angelo
leong simi rangit gi nga tsorubeit vorotan ian mi
angelo, ma gi nga puongan e Raban malan ne,

14 “Mi matvinavaso rakot se Raban die i kur beitsak,
ma simi kaber, mi molu ta kuva gie ese e Raban ta resmata gie.”

15 Sien bu angelo gi tate nga sorvekena gie kien i kur simi rangit, mi kulou nennei sipsip gi nga veveoeng i kotubugie, “Giet ma. Giet tate rakot i Betilem nge dengarie ine mi kepineits ian ta tsorubeit, ivie mi Nguts tate oeng ngan segiet.”
16 Io, gi nga lalapus rakot ma gi nga so vorotan e Maria meie e Iosep, ma mi natunatu madar ta nga mutur i aron magi ngongou bu vinavinar.
17 Ma sien gi tate nga dengarie, gi nga pouts ngan ine mi nama mi angelo ta nga vokokotie surie ine mi natu madar.
18 Ma egie kokouk ese gi ta nga rongomie ine, gi nga kudier tsak surie mi sana mi kulou nennei sipsip gi ta nga pengan segie.
19 Eiekesen e Maria a nga rong toungan ine bu nama kokouk i aron ma a nga ko vodonomie gie.
20 Io, mi kulou nennei sipsip gi nga muerengei. Gi nga keveir nge puongan e Raban surie bu kepineits kokouk gi tate nga rongomie nge dengarie malan ngas te mi angelo ta nga pengan segie.

Gi nga terie e Iesu rakot se Raban

21 I murien bu ra mi napaririem pouts tour, gi te nga varapuo ine mi natu madar ma gi nga tourasan ngan e Iesu. Ine mi as, mi angelo a nga terie sien, sien ta kap ngas nga vou i aron e kinan.

22 Sien keguor keipkepide ra nia tsorubeit
melemelen vemusurie mi Vinuor se Moses tate
nga voto, e Iosep meie e Maria guor te nga
kerie ine mi natu madar rakot i Ierusalem nia
ra vasangan va eie simi Nguts.
23 Guor nga tsana ine malan gi tate nga vataro
i aron mi Vinuor simi Nguts malan ne, “Mi
muariem tamat, gi ta ngas vuotongie va eie mi
natu vavaku simi Nguts.”
24 Ma buer guor nga ra terie mi tienebeir ni
varam vemusurie mi Vinuor simi Nguts ian ta
pevien, “Ka ba buen luo o, ka ba natu bour luo.”

25 Io, mi ka a nga mon i Ierusalem, mi asan
e Simeon. Eie mi ka duis ma a nga mangaran
e Raban. Eie a nga rorois surie man vavaman
i Israel, ma mi Moromoruo Tamat a nga mon
meie.
26 Ma mi Moromoruo Tamat a te nga vakatsepa
va ta kap nga maet tuir oit va ta nga dengarie ken
Messia mi Nguts.
27 Mi Moromoruo a nga vavasie ma a nga
rubukien i mararan mi Vona rengeir leong. Sien
e Maria ma e Iosep guor tate nga sor rubukien
ngan mi madar e Iesu nia tsana sien mi sana mi
Vinuor ta vokokotie,
28 e Simeon a nga tserie ine mi madar ma a nga
puongan e Raban nge pevien,

29 “Mi Nguts! Vere e tate vavasie ke petspets ngan
mi molu,
vemusurie ke nama.

2:23 EXO 13:2,12 **2:24** LEV 12:8

30 Ba matoung guor te dengarie ine mi Ka ni vavato,
31 ian e tate nga rorois ngan i matan mi kulou kokouk.
32 Eie mi berber ni vavakatsep ngan e Raban rakot sibu Kibang
ma eie man matvinavaso ke kulou i Israel.”

33 E taman meie e kinan guor nga kudier tsak ngan misa ta nga vokokotie surie ine mi madar.
34 Io, e Simeon a nga vatamase gituo ma a nga pevien ne se Maria, e kinan mi madar, “Rorong! Ine mi madar, e Raban a te vile nia tsana palan mi kulou i Israel gi ta kor ma palan gi ta tamtuir, ma eie mi totourlekier kovuni se Raban ian va palan mi kulou gi ta so oge,
35 terengien, bu vinavinadodogie bu mei palan ta mang mon simi kientsep. Ma ka kuor simi vinevineken ta tsoka buer mi ate.”
36 Mi propet vevien a nga mon buer. Mi asan e Ana, e natuon vevien e Panuel, simi matabu Aser. Eie a te nga labatevien tsak te. Eguor ken labeit guor nga rei sibu avareit mi napaririem pouts luo ma ken labeit a te nga maet vekenan.
37 Ma a nga mon naor tuir oit ken sar avareit a nga oit bu sinangavur mi napaririem pouts tour ma voveit (84). E Ana a kap nga ko sorvekenan mi vona rengeir, ma a nga ko tsatsang se Raban ma a nga ko vorvor nge no sibu rokati ma bu rosisiat.
38 Io, ian ngas te, a nga veis kien seguor, ma a nga vakaek nge puongan e Raban. Ma a nga vakokoit surie ine mi madar rakot segie kokouk

ese gi ta nga rorrois va e Raban ta nga vara
ketseketseng ngan i Ierusalem.

39 Sien e Iosep meie e Maria guor tate nga
tsang vaotie bu kepineits kokouk vemusurie mi
Vinuor simi Nguts, gituo nga muer rakot i Galili,
si kegituo taon i Nasaret.
40 Ma mi madar a nga vor ve leongleong ma
mi kurikurien a nga tsorubeit ngeisngeis. Ma a
nga vous ngan mi banga vienviendon, ma ken
tentoiv e Raban a nga kuva.

Mi madar e Iesu simi Vona rengeir leong

41 Sibu avareit kokouk, e taman meie e kinan,
guor nga ko rakot i Ierusalem simi Nginu Pasova.
42 Sien tate nga sinangavur kes ma luo ken sar
avareit e Iesu, gituo nga rakot te buer ian simi
Nginou malan gi ta nga ko tsana.
43 I murien mi Nginou tate nga voto, mi kulou
gi te nga muerengei, eiekesen mi madar e Iesu
a ngas nga mon i Ierusalem. Ma e kinan ma e
taman guor kap nga telekiran.
44 Guor si nga vodon va eie a nga veis meie
gie ian bu mei gi te nga veis muerengei. Io,
guor nga veis muer mi ra pu. Samo guor nga
vakaek nge nesie i kotubuon bu patsaguor ma
bu palapalaguor.
45 Sien guor ta kap nga vorotan, guor nga
muerengei rakot i Ierusalem nia ra nesie.
46 I murien ba ra tour, guor nangba nga ra deng
vorotan i aron mi Vona rengeir leong. A nga
mogos i kotubuon bu vavvasengei nge rorong
segie ma a nga ververeie gie ngan bu virevirei.

47 Egie kokouk ian gi ta nga rongomie e Iesu,
gi nga kudier tsak si ken banga teletelekirei ma
si ken sar nama kuilkuil sibu vinirei.
48 Sien e taman meie e kinan, guor ta nga
vorotan, guor nga kudier tsak, ma e kinan a
nga pevien sien, “Natung, surie misa e ta tsang
malan ngan ine segor? Egor e tama, gor te pilang
neisneis sevoi.”
49 E Iesu a nga virei, “Surie misa ngado ta nesie
iou? Ngado kap telekiran va o ta ngas mon i aron
ken vonuo e Tamoung?”
50 Eiekesen guor kap nga katsep simi sa ta nga
vokokotie seguor.
51 E Iesu a nga muerengei rakot i Nasaret meie
guor, ma a nga ko mangara guor. Eiekesen e
kinan a nga perngan ine bu nama kokouk i aron.
52 Ma e Iesu a nga vor ve leongleong meie ngan
mi banga vienviendon. Ma buer e Raban ma mi
kulou gi nga resmatan beitsak.

3

Ken vinavatei vavakatsep e Ioanes mi ka ni sinusuruiv
(Mataio 3:1-12; Marko 1:1-8; Ioanes 1:19-28)

1 Io, simi avareit ta nga sinangavur kes ma mi
napaririem ngan e Tiberius Kaesar ta nga vuor
sien, e Pontio Pilato a nga gavana i Iudea. Ian
simi avareit, e Erot a nga vuortie i Galili. Ma e
Pilipo e kasien e Erot a nga vuortie i Ituria ma i
Trakonitis. Ma e Lisanias a nga vuortie i Abilene.
2 Ma, sien e Annas ma e Kaiapas guor ta nga
mon kovan bu prist, ken nama e Raban a nga beit

se Ioanes e natuon e Sakaria sien ta nga mon simi beir.
3 Io, e Ioanes a nga rakot sibu korot kokouk vatvatta mi da i Ioridan nge vavatei simi kulou gi ta nga beit ian en va gi ta nga vodon vuris vekenan kegi sar sinavei tsokor nge por sinusuruiv, terengien va e Raban ta mang vodon rivie kegi sar sinavei tsokor.
4 A nga vavatei vemusurie bu vinavataor ta mon simi Pakpak Leong e Isaia mi propet ta nga vataro, ven ne,

"Mi inan mi ka a koupkoup pevien simi beir,
'Tsang rorois ngan ken rosar mi Nguts.
Tsang vodusie ken sar baiveisveis.
5 Vovosuo bu korot gi ta kopiekopien kokouk,
ma tsoup pepekutsie bu pout ma bu kuitskuits kokouk,
ma vodusie bu rosar vilvilguo,
ma tsang vakalaie bu rosar gi ta tsongetsonge.
6 Terengien mi kulou kokouk gi ta mang telekire surie ken vavato e Raban.' "

7 Mi bineit gi nga nemei se Ioanes va gi ta nga me por sinusuruiv. Ma a nga pevien segie, "Enga bu natuon mi tsotsoi tsak! Ese a nga oeng senga va nga ta oit nia vi ngan ken aor rarap e Raban ian va ta nemei?
8 Nga ta ngas vua ngan bu banga vuovuo nia vara tuktuk ngan va nga te vodon vuris. Kian va nga ta konon nia pevien ne senga kesenga, 'E Abaraam, eie e tamagiet.' O oeng senga. E Raban

3:6 ISA 40:3-5

a oit nia tsana ine bu vunavout va gi ta tsorubeit
bu natuon e Abaraam.
9 Mi matou a te mon rorois i vunan bu ei, ma
bu ei kokouk gi ta kap vua ngan kavo banga
vuovuo, gi ta tara gie nge tomekan simi leing."

10 Io, mi bineit gi nga vosuoreie, "Mi sana gei
ta ngas tsana?"

11 E Ioanes a nga kuil nama, "Sien va ka mei
man kaba kuirkuir luo, eie ta ngas terie ka mei
si ka mei kap man ka kuirkuir, ma sien va ka
mei ken kavo nginonginou eie buer ta ngas tsana
malan mo."
12 Bu ka porpor takis buer gi nga nemei nge me
por sinusuruiv, ma gi nga vosuoreie, "Vavvasen-
gei, mi sana kepineits gei ta ngas tsana?"

13 A nga kuil nama, "Kian va nga ta por lakep
rio misa mi vinuor ta pengan."

14 Samo mi kulou ni minakiur gi nga vosuoreie,
"Mi sana gei ta ngas tsana?"

Ma a nga kuil nama, "Kian va nga ta teie tsana
tuvuon ngan kegi sar kepineits bu mei mene nge
vepitsie gie ngan kavo namani binit. Nga ta ngas
vodon surie va kenga sar voirvoir eie a te oit."

15 Mi kulou gi nga vor ve rorrois surie mi
Messia va ta nga beit ma i arogie gi nga vodon
va e Ioanes arie eie mi Messia.
16 Ma e Ioanes a nga kuil nama segie kokouk,
"O tsana mi sinusuruiv senga ngan mi da.
Eiekesen mi ka eie ese ta ngeisngeis rio iou, ta
nemei, ma o kap kalei oit va o ta ruobatie man ba
poppop. Eie ta tsana mi sinusuruiv senga ngan
mi Moromoruo Tamat ma mi leing.

17 Mi napa sosos a te mon siba riman. Eie ta
so vitseir rivie mi biror sibu nginonginou, ma ta
teir kakakuon bu banga nginonginou i aron ken
vonuo teteir nginonginou, eiekesen ta tunie bu
biror simi leing ian ta kap oit nia maet."
18 Io, e Ioanes a nga vavatei ngan mi Banga
Vinavatei simi kulou nia vangasie gie ngan bu
suada rosar palan.
19 E Ioanes a nga oeng matan e Erot mi
kovakova ka leong, surie mi sinavei tsokor ta nga
tsana se Erodias ken vevien e kasien ma surie
palan bu sinavei tsokor ta nga tsana buer.
20 Samo e Erot a te buer nga tsana mi sinavei
tsokor mene, sien ta nga terie e Ioanes simi vona
vinatoreis.

Ken sinusuruiv e Iesu
(Mataio 3:13-17; Marko 1:9-11)

21 Io, sien mi kulou kokouk gi tate nga por
sinusuruiv, e Iesu buer a nga por sinusuruiv. Ma
sien ta nga vor ve nono, mi rangit a nga katsep.
22 Ma mi Moromoruo Tamat a nga tsour peuk
seie malan mi buen, ma mi ien kovuni simi
rangit a nga vakokoit malan ne, "Evoi e natung
mi ateung. Ma o resmata no beitsak."
23 Sien e Iesu tate nga tsuok vakake ken
tsientsang, ken sar avareit a te nga oit malan va
ba sinangavur tour. Ma bu mei gi nga telekiran
va eie e Natuon e Iosep.

E Iosep e natuon e Eli.
24 E Eli e natuon e Matat.
E Matat e natuon e Levi.
E Levi e natuon e Melki.

E Melki e natuon e Ianai.
E Ianai e natuon e Iosep.
25 E Iosep e natuon e Matatias.
E Matatias e natuon e Amos.
E Amos e natuon e Naum.
E Naum e natuon e Esli.
E Esli e natuon e Nagai.
26 E Nagai e natuon e Mat.
E Mat e natuon e Matatias.
E Matatias e natuon e Semein.
E Semein e natuon e Iosek.
E Iosek e natuon e Ioda.
27 E Ioda e natuon e Ioanan.
E Ioanan e natuon e Resa.
E Resa e natuon e Serubabel.
E Serubabel e natuon e Salatiel.
E Salatiel e natuon e Neri.
28 E Neri e natuon e Melki.
E Melki e natuon e Adi.
E Adi e natuon e Kosam.
E Kosam e natuon e Elmadam.
E Elmadam e natuon e Er.
29 E Er e natuon e Iosua.
E Iosua e natuon e Elieser.
E Elieser e natuon e Iorim.
E Iorim e natuon e Matat.
E Matat e natuon e Levi.
30 E Levi e natuon e Simeon.
E Simeon e natuon e Iuda.
E Iuda e natuon e Iosep.
E Iosep e natuon e Ionam.
E Ionam e natuon e Eliakim.
31 E Eliakim e natuon e Melea.
E Melea e natuon e Mena.
E Mena e natuon e Matata.
E Matata e natuon e Natan.
E Natan e natuon e Davit.
32 E Davit e natuon e Iesi.

E Iesse e natuon e Obet.
E Obet e natuon e Boas.
E Boas e natuon e Salmon.
E Salmon e natuon e Nason.
33 E Nason e natuon e Aminadap.
E Aminadap e natuon e Atmin.
E Atmin e natuon e Ram.
E Ram e natuon e Esron.
E Esron e natuon e Peres.
E Peres e natuon e Iuda.
34 E Iuda e natuon e Iakop.
E Iakop e natuon e Isak.
E Isak e natuon e Abaraam.
E Abaraam e natuon e Tera.
E Tera e natuon e Naor.
35 E Naor e natuon e Seruk.
E Seruk e natuon e Reu.
E Reu e natuon e Pelek.
E Pelek e natuon e Eber.
E Eber e natuon e Sela.
36 E Sela e natuon e Kainan.
E Kainan e natuon e Arpaksat.
E Arpaksat e natuon e Sem.
E Sem e natuon e Noa.
E Noa e natuon e Lamek.
37 E Lamek e natuon e Matusela.
E Matusela e natuon e Enok.
E Enok e natuon e Iaret.
E Iaret e natuon e Maalalel.
E Maalalel e natuon e Kainan.
38 E Kainan e natuon e Inos.
E Inos e natuon e Set.
E Set e natuon e Adam.
E Adam e natuon e Raban.

4

E Satan a nga konon e Iesu
(Mataio 4:1-11; Marko 1:12,13)

1 E Iesu a nga vous ngan mi Moromoruo
Tamat nge muerengei kovuni i Ioridan. Ma mi
Moromoruo Tamat a nga muongan rakot simi
korot beir.
2 Ian en, e Satan a nga konon sibu ra ba
sinangavur voveit. E Iesu a kap nga ngou i aron
ine bu ra. I murien ian bu ra, e Iesu a nangba
nga vitor.
3 Ma e Satan a nga oeng sien, "Sien va evoi e
Natuon e Raban, oeng ngeisngeis ine sibu vout
va gi ta tsorubeit tsoik."
4 E Iesu a nga kuil nama sien ven ne, "Mi
Pakpak Leong a pevien ne, 'Mi ka a kap oit nia
tino ngan mi tsoik mo.' "
5 Ma e Satan a nga kerie e Iesu kien simi korot
i kur ma ian ngas te, a nga vasangan se Iesu bu
mangmagoso nguts kokouk simi kaber.
6 Ma a nga oeng sien, "O ta terie kegi sar ngeis-
ngeis kokouk nia vuor ma magi sar matvinavaso
sevoi, simi vunan o te suvuon ine bu kepineits,
ma a oit va o ta terie seie ese o ta lalaron.
7 Io, o ta terie sevoi ine bu kepineits kokouk
sien va e ta rengeir nemei seou."
8 E Iesu a nga kuil nama sien, "Mi Pakpak
Leong a pevien, 'E ta ngas rangarie mi Nguts ma
Raban ma e ta ngas tsatsang seie mo.' "
9 Samo e Satan a nga kerie rakot i Ierusalem
ma a nga ra voturie simi korot ta nga tsiroup simi
Vona rengeir leong. Ma a nga oeng sien, "Sien va
evoi e Natuon e Raban, tsibour peuk i keim,

4:4 DEU 8:3 **4:8** DEU 6:13

10 simi vunan mi Pakpak Leong a pevien,

" 'E Raban ta turan ken sar angelo nia pernge no.
11 Gi ta sor terie no i kur ngan bu rimagie
terengien va e ta kap mang duorngan mi
kame si ka vout.' "

12 E Iesu a nga kuil nama, "Ken nama e Raban
a pevien, 'Kian va e ta konon mi Nguts, ma
Raban.' "
13 I murien e Satan tate nga vaton ken sar
konokonon kokouk, a nga sorvekenan oit ka ra
mene va ta ba buer nga me konon.

E Iesu a nga tsuok vakake ken tsientsang i Galili
(Mataio 4:12-17; Marko 1:14,15)

14 Io, e Iesu a nga vous ngan mi Moromoruo
Tamat ma a nga muer rakot i Galili. Ma man
vinavatei e Iesu a nga puorkan bu enamon
kokouk ververiris i Galili.
15 Io, a nga vakaek nge vavasengei i aron bu
vona rengeir sibu Iuda. Ma bu mei kokouk gi
nga puongan.

Gi nga sunuran e Iesu i Nasaret
(Mataio 13:53-58; Marko 6:1-6)

16 Io, e Iesu a nga rakot i Nasaret ivie ta nga
leong en. Ma simi Rangi Minaes, a nga rubukien
simi vona rengeir sibu Iuda malan ta nga ko
tsana. Ma a nga tamtuir nia ase mi Pakpak
Leong.

4:11 PSA 91:1,12 **4:12** DEU 6:16

17 Gi nga terie sien mi Pakpak Leong e Isaia
mi propet ta nga vataro. Ma a nga pakate ine
mi Pakpak Leong nge vorotan mi korot ta nga
vavataor ven ne,

18 “Mi Morumoruan mi Nguts a kuva iou,
simi vunan a te nga vokunie iou va o ta
vavatei ngan mi Banga Vinavatei sibu
sinaortsak.
A te nga tura iou va o ta vakokoit katsep segie
gi ta mon simi vinatoreis va gi ta mon
ketseketseng,
ma segie gi ta kael va gi ta buer dedeng,
ma a nga tura iou va o ta ra vara ketseketseng
ngan mi kulou gi ta mon simi putu leong.
19 Ma a nga tura iou va o ta vakokoit katsep
ngan mi rito
mi Nguts va ta vatoa mi kuoluon sien.”

20 Io, e Iesu a nga pomutie mi Pakpak Leong
ma a nga teir muerngan simi ka nennei Pakpak
Leong ma a nga ra mogos. Mi kulou kokouk i
aron mi vona rengeir gi nga aan ngan.
21 Ma a nga pevien segie, “Nevere mi namanien
e Raban a te tsorubeit tuktuk si kenga bairor-
rong.”
22 Egie kokouk gi nga tienengan ma gi nga
kudier ngan ken sar banga nama ta nga
vokokotie. Ma gi nga pevien, “Vasa! Kap va eie
e natuon e Iosep?”
23 E Iesu a nga oeng segie, “A tuktuk, nga ta
vokokotie ine mi namani vinavanou terie seou,

4:19 ISA 61:1,2

‘Porpor oiv! Vatoa no kese. Tsana ine si ke vuna
enamon mi sana gei ta nga rongomie va e nga
tsana i Kapernaum.’ ”
24 Ma a nga pevien, “O oeng tuktuk senga.
Kap ka propet a suvu minangarei si ken vuna
enamon.
25 Si man tuktuk, o oeng senga, sibu avareit se
Eliia, palan bu vevien naor gi tate nga mamaet
labeit, gi nga mon i Israel. Ma siba avareit a tour
ma mi kapien a kap nga uos sien, ma mi se leong
a nga betingie mi enamon kokouk.
26 E Raban a kap nga turan e Eliia rakot si
ka kangi Israel ngas te, eiekesen a nga turan
rakot simi vevien naor tate nga mamaet labeit
i Sarepta i aron mi enamon leong i Sidon.
27 Ma sibu avareit se Elisa mi propet, palan
mi kulou i Israel gi nga suvuon mi mienarouk
lepra. E Raban a kap nga vatoa gie si magi
sar mienarouk, eiekesen e Naaman kesen mo mi
kangi Siria.”
28 Bu mei kokouk gi ta nga mon i aron mi vona
rengeir, gi nga aor rarap veie e Iesu sien gi ta nga
rongomie ine mi nama.
29 Gi nga tamtuir ma gi nga veis babate
vorotsoruo sorvekenan ine mi taon. Ma gi nga
kerie e Iesu rakot i popon mi vam ivie ian gi
ta nga tsana ine mi taon en, simi vunan gi nga
lalaron va gi ta nga ra duo tomekan e Iesu en.
30 Eiekesen a nga veis muer duis ka i aron mi
vintuir nge sorvekena gie.

Mi ka mi tsaka moromoruo ta nga tsegerie (Marko 1:21-28)

31 Io, e Iesu a nga rakot i Kapernaum mi taon i
Galili, ma a nga vavasengei simi kulou i aron mi
vona rengeir sibu Iuda simi Rangi Minaes.
32 Ma gi nga kudier si ken vinasengei simi
vunan mi namanien a nga suvu ngeisngeis.
33 I aron mi vona rengeir, mi ka a nga mon
mi tsaka moromoruo ta nga tsegerie. A nga
koupkoup leong.
34 "Tsupuk rivie gei! Ke sana tsientsang meie
gei, Iesu kuvu i Nasaret? E nemei nia me
voguersa gei? O telekiran va evoi ese. Evoi ken
Ka Tamat e Raban!"
35 E Iesu a nga patsarie nge pevien, "Bong!
Rovotsour sorvekenan ine mi ka!" Samo, ine
mi tsaka moromoruo a nga tomeke vuturungie
i keim i matagie kokouk nge tsour sorvekenan
ine mi ka ma a kap nga tsana ka tsienakor i
kurikurien.
36 Mi kulou kokouk gi nga kudier tsak nge
vevirei nge gie, "Mi sana suada nama ine? Ine
mi ka a tuturei ngan mi duis ma mi ngeisngeis
sibu tsaka moromoruo ma gi rovotsour!"
37 Ma mi nama surie e Iesu a nga puorkan bu
korot ververiris ine simi enamon.

E Iesu a nga vatoa palan bu tamat mienarouk (Mataio 8:14-17; Marko 1:29-34)

38 Io, e Iesu a nga sorvekenan mi vona rengeir
ma a nga rakot si ken vonuo e Simon. Ken koko e
Simon a nga morouk, mi kurikurien a nga rarap.
Ma gi nga nongie e Iesu va ta nga me kulie.
39 E Iesu a nga ra tuir i babaren nge kareir
rivie mi mienarouk kuirkuir rarap. Io, ian ngas
te mi kuirkuir rarap a nga sorvekenan ma ine

mi vevien a nga tamtuir nge tsang nginonginou niagie.

40 Sien mi matanias tate nga nane man mat, mi kulou gi nga kir nemei ngan se Iesu egie gi ta nga suvuon bu suasua mienarouk. Ma a nga soburo nge vatoa gie kokouk si magi sar mienarouk.

41 Bu tsaka moromoruo buer gi nga rovotsour sorvekenan bu mei palan nge koupkoup pevien, "Evoi e Natuon e Raban!"

Eiekesen e Iesu a nga patsarie bu tsaka moromoruo va gi ta kap nga vakokoit, simi vunan gi nga telekiran va eie mi Messia.

42 Tsourvovo mokuopkuop, e Iesu a nga veis rakot simi korot a nga menemenen. Mi kulou gi nga nesie e Iesu ma sien gi tate nga me vorotan, gi nga konon nia rutie va ta kap nga veis sorvekena gie.

43 Eiekesen a nga pevien, "O ta ngas vavatei sibu taon mene buer ngan mi Banga Vinavatei surie ken mangmagoso Nguts e Raban. Ine arie mi vunan e Raban ta nga tura iou surie."

44 Ma a nga ra vavatei ververiris i Iudea si kegi sar vona rengeir bu Iuda.

5

E Iesu a nga kukuo ba madar tovtov vourvour (Mataio 4:18-22; Marko 1:16-20)

1 Simi ra mene, e Iesu a nga tuir i gegen mi barateis i Genesaret, ma mi bineit gi nga tuir gonie nge rongomie mi namanien e Raban.

2 E Iesu a nga pare ba galeu leong luo. Bu ka
vongovongon gi nga vogosongie i bourbournga
koen, ma gi nga suruvie kegi sar ben.
3 A nga ka simi galeu se Simon, ma a nga oeng
se Simon va ta nga tsure terie i rou lili. E Iesu
a nga mogos i popon ine mi galeu ma a nga
vavasengei simi bineit.

4 I murien tate nga vavasengei voto, a nga
oeng se Simon, “Vuruos peuk simi raman nge
vululusie kenga sar ben.”

5 E Simon a nga kuil nama, “Ka leong, gei te
pilang vongovongon simi rokati pu. Eiekesen,
sien e ta oeng malan, o ta vululusie ine bu ben.”

6 Sien gi tate nga tsana malan, gi nga sovie bu
ie palan, ma bu ben gi nga vakaek nge kabem.
7 Io, gi nga revie bu turagie ka vongovongon
simi galeu mene va gi ta nga me kulie gie. Ma gi
nga me vakaek nge vovosuo ine ba galeu kokouk,
ma guor te nga vatvatta luluis.

8 Sien e Simon Petro ta nga pare mi sana
kepineits ine ta nga tsorubeit, a nga sege
pukupukukaek i matan e Iesu, ma a nga pevien,
“Sorvekena iou, mi Nguts. Eou mi ka tsokor!”
9 A nga tsana malan ine simi vunan e Petro
ma bu turan ka vongovongon gi nga kudier tsak
ngan ine bu ie palan beitsak gi ta nga sovie.
10 E Iakobo ma e Ioanes, ba natuon e Sebedi,
eguor ba turan ka vongovongon e Simon, guor
nga kudier tsak buer.

Io, e Iesu a nga oeng se Simon, “Kian va e ta
motou. Vakaek ine, e tate vangoda mi kulou.”

11 Gi nga teie terie i kur magi ba galeu, ma
gi nga sorvekenan bu kepineits kokouk nge
vemusurie e Iesu.

E Iesu a nga vatoa mi ka ta nga suvuon mi mienarouk lepra
(Mataio 8:1-4; Marko 1:40-45)

12 Simi ra mene, e Iesu a nga mon simi
meinmenien ine bu taon. Ian en, mi ka ta nga
suvuon mi mienarouk lepra i kurikurien kokouk,
a nga nemei. Sien ta nga pare e Iesu, a nga sege
pukupukukaek nge matan i keim ma a nga no
masitinoiv, "Mi Nguts, sien va e ta sunuir, e oit
nia vara melemelen nge iou."

13 E Iesu a nga tsotsokan mi riman nge soburo
ine mi tamat mienarouk, ma a nga pevien, "O
sunuir. E ta melemelen!" Ma ian ngas te, man
mienarouk a nga voto.

14 E Iesu a nga oeng ngeisngeis ian simi ka,
"Kian va e ta pengan sibu mei mene eiekesen
rakot nge vasanga no simi prist. Ma terie ke
tienebeir malan e Moses ta nga oeng ngan senga,
simi vunan e te tsorubeit melemelen. Ma ian
ta vara tuktuk ngan sibu mei mene va ma
mienarouk a te voto."

15 Eiekesen mi vinavatei surie e Iesu a te nga
puorkan bu enamon ian en ma bu enamon i pek
buer. Io, palan mi kulou gi nga ra nemei seie nia
rorong, ma gi nga nemei seie surie va ta mang
nga vatoa gie si magi sar mienarouk buer.

16 Eiekesen e Iesu a nga sorvekena gie nge
rakot simi beir nge ra no.

E Iesu a nga vatoa mi muru
(Mataio 9:1-8; Marko 2:1-12)

17 Simi ra mene, sien e Iesu ta nga vavasengei
simi kulou, bu Parisaio ma bu vavvasengei sibu
vinuor se Moses buer gi nga mogos. Gi nga
kovuni sibu kato enamon keskes i aron i Galili,
i Iudea ma i Ierusalem. Ma mi ngesengesien
mi Nguts a nga mon meie nia vatoa bu tamat
mienarouk.
18 Io, ba ka gituo nga sorokie mi muru ngan mi
tsur nemei, ma gituo nga lalaro sor terie mi muru
i ruom simi vonuo nia ra vuturungie i matan e
Iesu.
19 Gituo kap nga oit nia vorotan ka kientsep nia
rubukien surie mi bineit a nga beitsak. Io, gituo
nga sorvavane i pungan mi vonuo, ma gituo nga
bemvaran nge vunurie i kinorotuon mi kulou,
duis peuk i matan e Iesu.

20 E Iesu a te nga telekiran kegi vodovodon
tuktuk, ma a nga pevien, “Palapala, o te vodon
rivie ke sar sinavei tsokor.”
21 Ma bu vavvasengei sibu vinuor se Moses ma
bu Parisaio, gi nga ngungu lili i kotubugie kesegie
ven ne, “Nge kia va eie ese ine mi ka ta oeng
balapoik ngan e Raban? Ese mei a oit nia vodon
rivie mi sinavei tsokor? Ine mi tsientsang, se
Raban kesen mo.”
22 E Iesu a te nga telekiran kegi sar vienvien-
don, ma a nga virei, “Surie misa nga ta suvuon
bu suasuada vienviendon sibu aronga?
23 Mi sana nama a molous nia vokokotie? ‘Ke
sar sinavei tsokor o te vodon rivie.’ o, ‘Tsuok
tamtuir nge veis.’?

24 Io, o ta vakatsepa senga va e Natuon mi Ka a
suvuon mi duis i popon mi kaber nia vodon rivie
bu sinavei tsokor."

E Iesu a nga oeng simi muru, "O oeng sevoi.
Tsuok tamtuir. Sorokie ke tsur nge rakot si ke
enamon."

25 Ian ngas te, ine mi ka a nga tsuok tamtuir i
matagie nge tsuokopie ken tsur ta nga ko mutur
ngan ma a nga veis rakot si ken enamon ma a
nga puongan e Raban.

26 Mi kulou kokouk gi nga kudier tsak nge
puongan e Raban. Gi nga vous ngan mi mientou
nge pevien, "Giet te pare mi kepineits a kekineits
rovoriu nevere."

E Iesu a nga kukuo e Levi
(Mataio 9:9-13; Marko 2:13-17)

27 I murien ine, e Iesu a nga rovotsour ma a
nga pare mi ka porpor takis ta nga mogos simi
vona porpor takis. Mi asan ine mi ka e Levi. Ma
e Iesu a nga kukuo, "Vemusurie iou."

28 Io, e Levi a nga tamtuir nge sorvekenan bu
kepineits kokouk nge vemusurie.

29 Samo e Levi a nga tsana mi nginou leong si
ken vonuo nian e Iesu. Palan mi kulou porpor
takis ma palan bu mei mene buer gi nga mogos
nge ngou meie guor.

30 Ma bu Parisaio ma bu vavvasengei sibu
vinuor se Moses, gi nga nama palan veie ken sar
madar tovtov e Iesu nge pevien, "Surie misa nga
ta ngou ma un meie bu ka porpor takis ma mi
kulou tsokor?"

31 E Iesu a nga kuil nama, “Mi kulou gi ta tino
kalei gi kap pinat surie ka porpor oiv, eiekesen
bu tamat mienarouk mo.
32 O nga nemei nia kukuo mi kulou tsokor va
gi ta mang vodon vuris, a kap va mi kulou duis.”

Mi vinirei surie mi vorvor
(Mataio 9:14-17; Marko 2:18-22)

33 Ma gi nga oeng se Iesu, “Sibu ra palan ken
sar madar tovtov e Ioanes gi ko vorvor nge nono.
Ma bu madar tovtov sibu Parisaio buer gi ko
tsana malan, eiekesen ke sar madar tovtov gi ko
tsatsang ngan mo mi ngou ma mi un.”
34 E Iesu a nga oeng segie, “Vasa, nga oit nia
oeng sibu vasier va gi ta vorvor sien va mi ka rei
vour a ngas mon meie gie?
35 Eiekesen mi ra ta beit va gi ta kir tsana ine
mi ka rei vour segie. Ian sibu ra gi ta nangba so
vorvor.”
36 Ma e Iesu a nga vokokotie mi nama puppuo
buer segie. A nga pevien, “A kap ka mei a
ko derikie ka poko lavlav simi lavlav vour nge
dekitie meie ngan mi lavlav kebeir. Sien va ta
tsang malan ngan ine, eie ta tsang vatsakatie ine
mi lavlav vour. Ma ian mi poko lavlav vour ta
kap venvenioit meie mi lavlav kebeir.
37 Ma a kap ka mei a ko soe teir dangi vain
vour i aron bu utut kebeir gi ta tsana nge piripiri
vinavinar. Sien va ta tsang malan ngan ine, mi
dangi vain vour ta tsana bu utut kebeir va gi ta
puor kapot. Ma mi dangi vain tate puos ririv, ma
bu utut buer tate tsak.
38 Io, gi ta ngas utuvie mi dangi vain vour simi
utut vour.

39 Ma eie ese ta unumie mi dangi vain kebeir, ta
kap ba lalaron mi dangi vain vour. Eie ta pevien,
‘Mi dangi vain kebeir eie a kalei.’ ”

6

Man Nguts mi Rangi Minaes
(Mataio 12:1-8; Marko 2:23-28)

1 Simi Rangi Minaes, e Iesu meie ken sar madar
tovtov gi nga veis i aron bu tau wit. Ma ken sar
madar tovtov gi nga do tsana bu kievkiev wit,
ma gi nga gosaran sibu rimagie nge nganie bu pi
wit.
2 Bu meinmenien bu Parisaio gi nga oeng se
Iesu, “Surie misa nga ta tsana mi sinavei ian ta
kap vemusurie man vinuor mi Rangi Minaes?”
3 E Iesu a nga kuil nama, “Nga kap ngas nga
ase misa e Davit ta nga tsana sien eie ma bu
palapalan gi ta nga vitor?
4 A nga rubukien si ken vonuo e Raban, ma
a nga poro mi tsoik tamat, ma a nga nganie.
Vemusurie mi vinuor, ine mi tsoik kap ka mene
a oit nia nganie eiekesen bu prist mo. Ma a nga
tabarie ngan buer bu palapalan.”
5 Samo a nga oeng segie, “E Natuon mi Ka eie
man Nguts mi Rangi Minaes.”

Mi ka riem maet
(Mataio 12:9-14; Marko 3:1-6)

6 Ma simi Rangi Minaes mene e Iesu a nga
rubukien i aron mi vona rengeir sibu Iuda nge
vavasengei, ma mi ka a nga mon ian en, mi
riman suv a nga maet.

7 Bu vavvasengei sibu vinuor ma bu Parisaio gi
nga moun ngan nia dengarie va ta nga vatoa ka
tamat mienarouk simi Rangi Minaes, terengien
va gi ta mang nga vepitsie.
8 Eiekesen e Iesu a te nga muna telekiran kegi
sar vienviendon ma a nga oeng ian simi ka riem
maet, “Tamtuir nge me tuir i matan mi lobaram.”
Io, a nga tsuok tamtuir nge me tuir.
9 Samo e Iesu a nga oeng segie, “O ta vereie
nga, mi sana a duis i matan mi vinuor nia tsana
simi Rangi Minaes? Nia tsana mi kienelei, o, nia
tsana mi tsienakor? Nia vatoa mi mei, o, nia
voguersan?”
10 E Iesu a nga dedeng veriris segie kokouk, ma
samo a nga oeng ian simi ka, “Kadosan mi rima.”
Io, a nga tsana malan, ma mi riman a te buer nga
kalei.
11 Eiekesen gi nga ngengeir nge vakaek nge
vevuor surie mi sana va gi ta nga oit nia tsana se
Iesu.

E Iesu a nga viel tsana bu Aposol (Mataio 10:1-4; Marko 3:13-19)

12 Ian simi ra, e Iesu a nga veis kien simi pout
nia ra no ma a nga nono rakot se Raban ian simi
rokati.
13 Ma sivovo sien, a nga kuk nemei ngan ken
sar madar tovtov ma a nga me viel tsana mi
sinangavur kes ma luo segie, ma a nga vuotongie
gie va bu aposol.
14 Arie egie ine. E Simon (ese ta nga vuotongie
ngan e Petro), e Andre e kasien, e Iakobo, e
Ioanes, e Pilipo, e Bartolomeu,

15 e Mataio, e Tomas, e Iakobo e natuon e Alpeo,
e Simon ese gi ta nga vuotongie ngan mi Silot,
16 e Iudas e natuon e Iakobo, ma e Iudas
Iskariot, ese ta nga tsorubeit mi ka nia roev terie
e Iesu.

E Iesu a nga vavasengei ma a nga tsatsang vavato
(Mataio 4:23-25)

17 E Iesu a nga tsotsour peuk meie gie nge tuir
simi kato kaber duis. Mi gargar leong si ken sar
madar tovtov gi nga mon ian en meie mi bineit
leong beitsak kovuni sibu korot kokouk i Iudea,
kovuni i Ierusalem, ma kovuni sibu enamon i
koen i Turos ma i Sidon.
18 Gi nga nemei nia rongomie e Iesu terengien
va ta mang nga vatoa gie si magi sar mienarouk.
Ma egie ese bu tsaka moromoruo ta nga vikikinie
gie, gi nga kalei.
19 Ma mi kulou kokouk gi nga konon nia tobelie
e Iesu, simi vunan mi ngeisngeis a nga kovuni
seie ma a nga vatoa gie kokouk.
20 E Iesu a nga dedeng rakot si ken sar madar
tovtov nge pevien,

"Mi nires leong ta mon senga ese nga ta deng
kielala va nga pinat sibu morumoruanga,
simi vunan nga ta so suvuon mi vavatamaes
kovuni si ken mangmagoso Nguts e Raban.
21 Mi nires leong ta mon senga ese nga ta vitor
ine,
simi vunan e Raban ta so vitingie nga.
Mi nires leong ta mon senga ese nga ta ta ine,
simi vunan nga ta so ngiets.

22 Mi nires leong senga sien gi ta karto nga nge
purusie nga, ma gi ta vavangiets nge nga,
nge tsang vatsakatie bu asanga surie e
Natuon mi Ka.

23 “Nga ta ngas res ian simi ra nge kolueits
ngan mi nires, simi vunan kenga voirvoir ta
leong die i kur simi rangit. Ine simi sinavei kes
mo, bu tubugie gi nga tsana sibu propet.

24 “Eiekesen mi tsienakor leong ta monongie nga
ese nga ta suvuram,
simi vunan nga te suvuon mi tino ta molous.
25 Mi tsienakor leong ta monongie nga ese nga ta
ngou kalei ine,
simi vunan nga ta so vitor.
Mi tsienakor leong ta monongie nga ese nga ta
ngiets ine,
simi vunan nga ta so masitinoiv nge ta.
26 Mi tsienakor leong ta monongie nga sien mi
kulou kokouk gi ta vakokoit tienenge nga,
surie malan ian, bu tubugie gi nga tsana sibu
propet bitbit.

Nga ta ngas aor molous ngan manga sar matakorot
(Mataio 5:38-48; 7:12)

27 “Eiekesen o oeng senga ese nga ta rorong
seou. Nga ta ngas tovie manga sar matakorot,
nge kalei ngan egie ese gi ta karto nga.
28 Nga ta ngas vatamase gie ese gi ta oeng
subira nga. Ma no surie egie ese gi ta tsak nge
nga.

29 Sien va ka mei ta pantsie ke peir kes, vuris
terie sien ke peir ka ie buer. Sien va ka mei
a poro ma kuirkuir ka i marar, kian va e ta
vangenge va ta poro ma kuirkuir ka i ruom buer.
30 Tabarie bu mei kokouk gi ta nongie no, ma
sien va ka mei a poro misa va sevoi, kian va e ta
no muerngan.
31 Tsana sibu mei mene malan nga ta lalaron
va gi ta tsana senga.
32 “Sien va nga ta tovie mo egie ian ese
gi ta tovie nga, vasa nga ta suvuon ven ka
vavatamaes? Misasien bu ka tsokor, gi ko tovie
egie ese gi ta tovie gie.
33 Ma sien va nga ta tsana mi kepineits ta kalei
segie ese gi ta muna tsana mi kienelei senga, vasa
nga ta suvuon ven ka vavatamaes? Misasien bu
ka tsokor, gi ko tsana malan buer.
34 Ma sien va nga ta vavatsir segie ese nga ta
vodon va nga ta poro man venemuer, vasa nga
ta suvuon ven ka vavatamaes? Misasien bu ka
tsokor, gi vavatsir buer rakot sibu ka tsokor meie
ngan kegi vienviendon nia por muerngan man
voirvoir pu.
35 Eiekesen nga ta ngas tovie manga sar
matakorot. Tsana mi kienelei segie, ma nga ta
vavatsir segie nge kap vodon nia por muerngan
ka kepineits segie. Ma kenga voirvoir ta so leong,
ma nga ta so tsorubeit bu natuon e Raban ese ta
tsiroup, simi vunan eie a kalei ngan egie gi ta kap
ko vuot kalei sien ma bu tsaka mei.
36 Nga ta ngas vous ngan mi aor molous, malan
mo e Tamanga ta vous ngan mi aor molous.

Kian va nga ta vuortie ka mei
(Mataio 7:1-5)

37 “Ma kian va nga ta vuortie ka mei mene,
terengien e Raban ta kap mang vuortie nga. Kian
va nga ta votorosie ka mei mene, terengien e
Raban ta kap mang votorosie nga. Nga vodon
rivie kegi sar sinavei tsokor, terengien e Raban
ta mang vodon rivie kenga sar sinavei tsokor.
38 Tabetabeir, terengien e Raban ta mang
tabarie nga. E Raban ta vovosuo ma ta vous
puospuos vunie nga. A tuktuk, mi sana puppuo
nga ta pupuo ngan, e Raban ta tsang malan ngan
mo senga.”
39 E Iesu a nga pengan segie buer ine mi nama
puppuo, “Ka kael a kap oit nia muongan ka turan
kael, va gerek? Vasa, guor ta kap so kor rubukien
i aron ka mat?
40 Ka madar tovtov a kap tsiroup si man
vavvasengei, eiekesen eie ese man vavvasengei
ta vavasengei kalei sien, ta so tsorubeit malan
man vavvasengei.
41 “Surie misa e ta dengarie mi kato tsop i
matan e kasi ma e kap vodon surie mi poko ei
i mata kese?
42 Vasa ta oit ven va e ta oeng se kasi nge
kia, ‘Kasi, o ta tsang rivie mi tsop ian i mata,’
eiekesen evoi e kap oit nia dengarie mi poko ei i
mata kese? Evoi mi malamala ka duis. Vourvour,
e ta muna tsang rivie mi poko ei i mata, ma samo
e ta nangba oit nia dedeng kalei nia tsang rivie
mi tsop i matan e kasi.

Mi ei ma mi vuovuan
(Mataio 7:16-20; 12:33-35)

43 “Kap ka banga ei a vua ngan ka tsaka
vuovuo, o, ka tsaka ei ta vua ngan ka banga
vuovuo.
44 Mi ei keskes a kilakilal nan simi vuovuan
kesen. Bu mei gi kap dikitie mi vuavua ta o, mi
vuavua bereu simi suo tsotso.
45 Mi banga ka a vorotsoruo bu banga kepineits
sibu banga kepineits ta noutngan i aron, ma mi
tsaka ka a vorotsoruo bu tsaka kepineits sibu
tsaka kepineits ta noutngan i aron. Mi kulou gi
ko vokokotie mi sana ta vous i arogie.

Mi ka sievei ma mi ka be
(Mataio 7:24-27)

46 “Surie misa nga vuotongie iou va, ‘Mi Nguts,
mi Nguts,’ ma nga kap tsana misa o ta pengan?
47 O ta vasangan senga vasa ta ven eie ese ta
nemei seou nge rongomie kong sar nama nge
tsang vemusurie.
48 Eie a malan mi ka ta nga tsana mi vonuo ese
ta nga reiv peuk beitsak i keim nge voturie man
arir mi vonuo i popon mi ropoil. Mi taev a nga
nemei nge soraran ian mi vonuo eiekesen a kap
nga oit nia une, simi vunan a nga tsang vititirie.
49 Eiekesen mi mei ese ta rongomie kong sar
nama ma a kap tsang vemusurie, eie a malan
mi mei ese ta nga tsana mi vonuo i popon mi
pier a kap ka poil en. Sien mi taev leong ta nga
soraran ian mi vonuo, a nga katsoup kor nge
sereir ruruvei.”

7

Ken vodovodon tuktuk mi muomuo simi kulou ni minakiur

1 Sien e Iesu tate nga vavasengei voto ngan
ine bu kepineits simi kulou, a nga veis beit i
Kapernaum.
2 Ian en, ken petspets mi muomuo simi kulou
ni minakiur a nga mon, ma man muomuo a nga
ko lalaron beitsak. Eiekesen a nga morouk nge
vatvatta mesei.
3 Mi muomuo simi kulou ni minakiur a nga
rongovan e Iesu ma a nga turan bu meinmenien
bu muomuo sibu Iuda rakot sien nia ra vereie va
ta nga nemei nge me vatoa ken petspets.
4 Sien gi ta nga nemei se Iesu, gi nga me no
masitinoiv sien malan ne, “Ine mi ka, a oit ngas
va e ta kulie,
5 simi vunan eie a tovie gei bu Iuda ma a te nga
voturie kegei vona rengeir.”
6 Io, e Iesu a nga nomeie gie.

Sien tate nga so beit vatavatat simi vonuo, mi
muomuo simi kulou ni minakiur a nga turan bu
palapalan nia ra oeng sien malan ne, “Mi Nguts,
kian va e ta voruruit beitsak, simi vunan o kap
kalei oit nia tor va e ta nemei si kong vonuo.
7 Ine arie mi vunan o kap vodon buer va o kalei
oit nia nemei sevoi. Eiekesen, vuotongie mo ka
nama, ma kong petspets ta kalei.
8 Eou buer o mon i pakien mi vinuor, ma
buer mi kulou ni minakiur gi mon i pakien kong
vinuor. O ta oeng seie ine, ‘Veis,’ ma eie ta veis,
ma seie nikot o ta oeng sien, ‘nemei,’ ma eie ta
nemei. O oeng si kong petspets, ‘Tsana ine,’ ma
eie ta tsana.”
9 Sien e Iesu ta nga rongomie ine, a nga kudier
beitsak surie mi namanien ine mi ka, ma a nga

vuvuris teteir simi bineit gi ta nga vemusurie nge
pevien, “O oeng senga, o kap ngas nga vorotan
ka suada vodovodon tuktuk ta leong malan ine,
misasien i Israel buer.”
10 Samo mi kulou ian mi muomuo ta nga tura
gie, gi nga muer rakot si ken vonuo ma gi nga so
vorotan ine mi petspets tate nga kalei.

E Iesu a nga vatoa e natuon tamat mi vevien naor

11 I muir sien, e Iesu a nga rakot simi taon i
Nain. Ma ken sar madar tovtov meie mi bineit
leong gi nga nomeie.
12 Ma sien tate nga so beit simi rumrubukien
simi taon, mi kuoluon ine mi taon gi nga sor
vorotsoruo mi mei maet, eie e natuon kes mo
mi vevien naor tate nge mamaet labeit. Ma mi
bineit leong simi taon gi nga nomeie.
13 Sien mi Nguts ta nga pare ine mi vevien, a
nga tovie beitsak nge pevien, “Kian va e ta ta.”
14 Samo a nga veis rakot nge soburo mi tsur gi
ta nga sorokie ngan mi tonuo, ma egie ian gi ta
nga sorokie, gi nga tuir vendir. Ma a nga pevien,
“Ka vour, o oeng sevoi. Tsuok tamtuir!”
15 Mi ka ese ta nga mesei a nga mogos ma a
nga vakaek nge vakokoit, ma e Iesu a nga teir
muerngan se kinan.
16 Egie kokouk gi nga vous ngan mi mientou ma
gi nga puongan e Raban nge pevien, “Mi propet
ngeisngeis a te tsorubeit i kotubugiet. E Raban a
te nemei nia kulie ken kulou.”
17 Ine mi vinavatei surie e Iesu a nga puorkan
kokouk i Iudea ma bu enamon ververiris.

E Iesu meie e Ioanes mi ka ni sinusuruiv (Mataio 11:2-19)

18 Ken sar madar tovtov e Ioanes gi nga pengan
sien ine bu kepineits kokouk. Io, e Ioanes a nga
kuk nemei ngan ba mei luo segie.
19 Ma a nga tura guor rakot simi Nguts nia ra
vereie malan ne, “Arie evoi te ian mi ka va ta ba
beit, o, gei ta ngas rosie ka mei mene?”

20 Sien ba ka guor tate nga nemei se Iesu, guor
nga pevien, “E Ioanes mi ka ni sinusuruiv a tura
gor nemei sevoi nia me virei malan ne, ‘Arie evoi
te ian mi ka va ta ba beit, o, gei ta ngas rosie ka
mei mene?’ ”
21 Ian simi keipkepide ra e Iesu a nga vatoa
palan egie ese gi ta nga suvuon bu suada
mienarouk ma egie ese bu tsaka moromoruo ta
nga tsegerie gie. Ma a nga vatoa palan bu kael.
22 Io, e Iesu a nga kuil nama siba ka guor
ta nga veis teie mi nama, “Ngado muer nge so
pengan se Ioanes mi sana ngado tate pare nge
rongomie. Bu kael gi te dedeng, bu peong gi te
veis, egie ese gi ta suvuon mi mienarouk lepra gi
te ketseketseng, bu pi gi te rorong, bu mei maet
gi te to muerengei simi miensei ma bu sinaortsak
gi te rongomie mi Banga Vinavatei.
23 Mi nires leong ta mon seie ese ken
vodovodon tuktuk seou ta kap kor.”

24 I murien ine ba ka e Ioanes ta nga turan guor
tate nga veis, e Iesu a nga vakaek nge vakokoit
rakot simi bineit surie e Ioanes. “Sien nga ta nga
rakot simi beir, misa nga nga visi ra pare? Mi rir
mi mour ta uvie?

25 Sien va a kap, mi sana nga nga ra dengarie?
Mi ka a vavaso ngan bu banga tsetstseik? A
kap, egie ese gi ta vavaso ngan bu tsetstseik ta
matmatot ma gi ta ko mon simi sinavei nia pinike
tuvuon ngan kegi lakep leong nia varese mo kegi
tino simi pirpir, gi mon i aron bu vonuo sibu
kovakova ka leong.
26 Eiekesen, surie misa nga ta nga rakot en?
Nia ra pare mi propet? A tuktuk, o oeng senga,
nga te nga pare mi ka mi tsinatsangan ta rio mi
propet.
27 Ine arie mi ka ese gi ta nga vavataor surie
simi Pakpak Leong:

" 'O ta turan kong ka ni vavatei muo sevoi,
ese ta rorois ngan ke rosar i muo sevoi.'

28 O oeng senga, i kotubugie ese ian mi langei
gi ta nga kava gie, a kap ka mei a leong rio e
Ioanes, eiekesen mi mei ese ta lili i aron ken
mangmagoso Nguts e Raban, eie a leong rio e
Ioanes."
29 (Mi kulou kokouk ma mi kulou porpor takis
buer, sien gi ta nga rongomie ken sar nama e
Iesu, gi nangba nga teorbeten va mi sinavien
e Raban a nga duis, simi vunan gi te nga por
sinusuruiv se Ioanes.
30 Eiekesen bu Parisaio ma bu vavvasengei
sibu vinuor se Moses gi nga purusie ken vien-
viendon e Raban surie egie kesegie, simi vunan
gi kap nga por sinusuruiv se Ioanes.)
31 Samo e Iesu a te buer nga vakokoit, "Mi sana
o ta oit nia pua meie mi kuoluon ine bu ra? Gi

mala sa?
32 Egie gi malan bu madar gi ta mogos simi
korot nia verikuil nge lakep ma gi koupkoup
vunie egie ka ie.

“ ‘Gei kuvie bu pak ngan bu poko veos va nga ta
sieng,
eiekesen nga kap sieng,
gei kavarie mi pak nian mi miensei,
eiekesen nga kap ta.’

33 O pengan senga ine surie e Ioanes mi ka ni
sinusuruiv tate nga nemei. A kap nga me ngou
tsoik, ma un dangi vain, ma nga ko pevien va eie
a suvuon mi tsaka moromoruo.
34 E Natuon mi Ka a nga nemei ma a nga ngou nge
un, ma nga ko pevien, ‘Pare! Eie mi ka ngangeis
ma mi ka unun, ma e palapalan mi kulou porpor
takis meie mi kulou tsokor!’
35 Eiekesen mi kulou ese gi ta tino ngan mi banga
vienviendon se Raban, gi vara tuktuk ngan va ine
mi banga vienviendon a duis.”

Mi vevien tsokor a nga soan mi da sosong se Iesu

36 Mi meinmenien bu Parisaio a nga nongie e
Iesu va ta nga ra ngou meie. Io, e Iesu a nga rakot
si ken vonuo ian mi Parisaio ma a nga so mogos
meie gie i bingan mi tsur ngongou.
37 Mi vevien ian simi taon mi sinavien a nga
tsokor, a nga vakierngie va e Iesu a nga ngou si
ken vonuo ine mi Parisaio. Io, a nga por nemei
ngan mi utut mi da sosong i aron.

38 Ma a nga me tuir i murien e Iesu, ma a nga
sege pukupukukaek siba kamen nge ta. Ma a
nga vakaek nge pupuluka ba kamen ngan ken
sar dunutina. Samo a nga dou vopura ngan bu
vuruvuru kovan, ma a nga ngungurie ba kamen
nge soan mi da sosong i popon ba kamen.
39 Sien mi Parisaio ese ta nga nongie nemei
ngan e Iesu ta nga dengarie ine, a nga oeng
veie mi aron, “Sien va eie mi propet, a oit nia
telekiran mi sana suada vevien ine a tobelie,
surie eie mi vevien tsokor.”
40 E Iesu a nga kuil nama, “Simon, o lalaro
pengan sevoi mi kepineits.”
E Simon a nga pevien, “Pengan seou, Vav-
vasengei.”
41 “Ba ka luo, guor nga por lakep nia kuil
muerngan simi ka. Mi mei a nga poro bu
sinangavur mi napaririem koboit (500) bu lakep
denari ma mi mei mene bu sinangavur na-
paririem (50) bu silva lakep.
42 A kap ka mei seguor a nga suvu lakep oit
nia kuil muerngan ine simi ka. Io, ngan mi aor
molous, a nga vodon tsupuk rivie seguor. Ma ine,
e vodon ese seguor ta lalaron beitsak ine mi ka?”
43 E Simon a nga kuil nama, “O vodon va ian
mi mei ta nga poro ta palan ma va ta kap ba kuil
muerngan.”
E Iesu a nga pevien, “A duis ke nama.”
44 Samo a nga vuvuris rakot simi vevien ma a
nga pevien se Simon, “E pare ine mi vevien? O
nemei i aron ke vonuo. Evoi e kap terie seou

7:41 denari - mi namani Grik ma man putu ine mi lakep a oit man voirvoir ka mei ta tsatsang simi ra kes.

ka da nian ba kameung, eiekesen eie a pupuluka
ba kameung ngan ken sar dunutina ma a dou
vopura ba kameung ngan mi vuruvuru kovan.
45 E kap ngungurie iou, eiekesen ine mi vevien,
vakaek o ta rubukien, a kap matpomaer nia
ngungurie ba kameung.
46 E kap soe teir oel i kovoung, eiekesen eie a
soan mi da sosong siba kameung.
47 Io, o oeng sevoi, ken lalaron ine mi vevien
nemei seou a leong beitsak, simi vunan o te
vodon rivie palan ken sar sinavei tsokor. Eieke-
sen eie ese o ta vodon rivie ken sar sinavei tsokor
ta kap palan, ken lalaron nemei seou ta lili."
48 E Iesu a nga oeng simi vevien, "Ke sar
sinavei tsokor o te vodon rivie."
49 Bu vasier ka ie, gi nga vakaek nge vevuor i
kotubugie kesegie, "Nge kia va eie ese ine mi ka?
Bu sinavei tsokor buer a vodon rivie gie."
50 E Iesu a nga oeng simi vevien, "Ke
vodovodon tuktuk a te vatoa no. Veis ngan mi
molu."

8

Mi langei gi ta nga nomeie e Iesu

1 I murien ine, e Iesu a nga veisngie bu taon
ma bu enamon keskes, ma a nga vavatei katsep
simi kulou ngan mi Banga Vinavatei surie ken
mangmagoso Nguts e Raban. Mi sinangavur kes
ma luo bu madar tovtov gi nga nomeie.
2 Bu vevien mene e Iesu ta nga kareir rivie
bu tsaka moromoruo segie nge vatoa gie si magi
sar mienarouk, egie buer gie nga nomeie. Mi
meinmenigie, e Maria kovuni i Magadala ese e

Iesu ta nga kareir rivie mi napaririem potsu luo
bu tsaka moromoruo sien,
3 ma ba meinmenien mene, e Ioana ken vevien
e Kusa mi ka nennei si ken vonuo e Erot, a, e
Susana, ma palan bu mei mene gi nga nomeie.
Ine bu vevien gi nga kulie e Iesu meie ken sar
madar tovtov ngan kegi sar kepineits kesegie.

Man nama puppuo bu pei
(Mataio 13:1-9; Marko 4:1-9)

4 Sien mi kulou gi ta nga vor ve beitbeit kovuni
sibu taon kokouk nge vorotan e Iesu, a nga
vokokotie mi nama puppuo segie.
5 "Mi ka tsuotstsuor a nga ra rivie ken sar pi ei.
Sien ta nga rivie bu pi ei, bu pei mene gi nga kor i
popon mi baiveisveis. Mi kulou gi nga popoporie
ma bu ma gi nga nganie gie.
6 Bu pei mene gi nga kor simi popopeliets. Gi
nga tsutsuleik rovotsour eiekesen gi nga bukuk
nge maet simi vunan kap ka da simi pier.
7 Bu pei mene gi nga kor i kinorotuon bu suo
tsotso. Ine bu suo tsotso gi nga to leong meie bu
ei tsuotstsuor ma gi nga pipitsie bu ei tsuotstsuor.
8 Ma bu pei mene, gi nga kor simi banga pier
ma gi nga to leong nge vua nge vuovuo. Bu pei
keskes gi nga vua ngan bu vuovuo a nga oit mi
sinangavur kes koboit (100) rio misa gi ta nga
tsuorkie."
Sien e Iesu ta nga vaton ken nama puppuo, a
nga oeng leong, "Eie ese ta suvu taterieng nia
rorong, ta ngas rorong."

Man vuevue ine mi nama puppuo
(Mataio 13:10-17; Marko 4:10-12)

9 Ken sar madar tovtov gi nga vereie e Iesu
ngan man vuevue ine mi nama puppuo.
10 Io, a nga pevien, “E Raban a te nga terie
senga mi sinavei nia telekiran bu kepineits mu-
muningei surie ken mangmagoso Nguts. Eieke-
sen sibu mei mene, o vakokoit surie ine ngan mi
nama puppuo. Terengien,

“ ‘va gi ta kap mang dedeng kilal misasien gi ta
dedeng nge dedeng,
va gi ta kap mang telekiran misasien gi ta rorong
nge rorong.’

11 “Man papapleis ine mi nama puppuo a
malan ne. Ine mi pi ei, eie ken nama e Raban.
12 Bu pei gi ta nga kor simi baiveisveis, egie gi
malan bu mei gi ta rongomie mi nama. I murien
ine, e Satan a nemei ma a tsang rivie ine mi
nama sibu arogie, terengien va gi ta kap mang
vodovodon tuktuk ma e Raban ta kap mang
vatoa gie.
13 Bu pei mene gi ta nga kor simi korot bu vout
en, egie gi malan bu mei gi ta rong poro mi nama
ngan mi nires. Eiekesen kap kavo uvigie. Kegi
vodovodon tuktuk ta to lili mo, ma gi ta kor sien
va ka konokonon ta beit.
14 Bu pei gi ta nga kor i kinorotuon bu suo
tsotso, egie gi malan bu mei gi ta rongomie
mi nama, eiekesen si kegi minon, bu suasua
vienviendon aor tsak, mi sinsuv ma bu nires simi
tino, gi ta pipitsie ma bu vuovuan gi kap oit nia
komois.

8:10 ISA 6:9

15 Eiekesen bu pei gi ta nga kor simi banga pier,
gi malan bu mei gi ta rongomie mi nama ngan
mi banga aor nge rong toungan si kegi sar tino
ma gi tuir ngeisngeis nge vua nge vuovuo.

Mi bember i pakien mi koi
(Marko 4:21-25)

16 "Kap ka mei a ko vakartie ka bember nge
kuva ngan mi koi o, a ko terie i pakien mi
tsur. Eiekesen a ko poro nge vogosongie si man
mogomogos, terengien egie ese gi ta rubukien gi
ta mang pare mi berber.
17 Bu kepineits kokouk gi ta mon mumuningei,
gi ta beit simi taparang, ma bu kepineits kokouk
gi ta mon kokoiv, bu mei gi ta telekiran o, gi ta
beit simi kientsep.
18 Io, nga ta ngas vedidir surie kenga sar
bairorrong. Segie ese gi ta tor surie kong sar
vinasengei, e Raban ta buer veleongtie kegi
sinavei. Eiekesen segie ese gi ta kap lalaron,
misasien misa gi ta vodon va gi suvuon, e Raban
ta por tsana segie."

E kinan ma bu kasien e Iesu
(Mataio 12:46-50; Marko 3:31-35)

19 Samo e kinan ma bu kasien e Iesu gi nga
nemei nia me pare. Eiekesen gi kap nga oit va gi
ta nga pare surie mi bineit a nga kitipan.
20 Mi ka mene a nga pengan se Iesu, "E kina
ma bu kasi, die gi tuir i marar, ma gi lalaro pare
no."
21 A nga kuil nama, "Mi kulou gi ta rongomie
mi namanien e Raban nge vemusurie, arie egie
bu kinoung ma bu kasiung."

E Iesu a nga vara tiko ngan mi lon
(Mataio 8:23-27; Marko 4:35-41)

22 Simi ra mene, e Iesu a nga ka simi galeu
leong meie ken sar madar tovtov ma a nga oeng
segie, “Giet ta rakot simi bienengeiv ka nikot simi
barateis.” Ma gi nga tsuk.
23 Simi poko ra mi galeu ta nga soer, e Iesu a
te nga muang. Ma mi lon a nga tsorungie gie i
rou. A, mi naov gi nga vakaek nge kopo vovoi
simi galeu. Ma gi nga vatvatta luluis.
24 Ken sar madar tovtov gi nga vapada nge
oeng sien, “Ka leong, Ka leong, giet te vatvatta
luluis!”
Ma a nga tamtuir nge oeng ngeisngeis veie mi
mour ma bu peiv. Ma a nga tiko.
25 Ma a nga vereie ken sar madar tovtov, “Iva
kenga vodovodon tuktuk?”
Gi nga motou nge kudier tsak ma gi nga vevuor
i kinorutugie malan ne, “Mi sana suada ka ine?
Misasien mi mour ma bu peiv, a oeng ngeisngeis
segie ma gi rorong sien.”

E Iesu a nga vatoa mi ka mi tsaka moromoruo ta nga tsegerie
(Mataio 8:28-34; Marko 5:1-20)

26 Samo gi nga soer rakot i Gerasa, mi enamon
simi bienengeiv ta matan veie i Galili.
27 Sien e Iesu ta nga tsour vataer simi galeu, mi
ka kovuni ian simi taon bu tsaka moromoruo gi
ta nga tsegerie, a nga veis samsuoeie. A te nga
potaram te, ine mi ka a kap nga ko lavlav ma a
kap nga ko mon si ka vonuo, eiekesen a nga ko
mon sibu rie tetteir tonuo.

28 Sien ta nga pare e Iesu, a nga koup nge tsibour mutur i matan e Iesu nge koupkoup pevien, “Iesu, evoi e Natuon e Raban ese ta tsiroup. Ke sana baitutuir meie iou? O no masitinoiv. Kian va e ta votorosie iou!”
29 A nga koup malan ine simi vunan e Iesu a nga oeng ven va mi tsaka moromoruo ta nga sorvekenan ine mi ka. Mi tsaka moromoruo a nga ko tsegerie. Misasien va bu mei gi ta nga rorotsie nge tsen ba riman ma ba kamen nge tuir karie, a nga ko motukie bu tsen. Ma mi tsaka moromoruo a nga ko tsal ngan rakot sibu korot kap kavo mei en.

30 E Iesu a nga vereie, “Ese mi asa?”

A nga kuil nama, “e Gargarleong,” simi vunan bu tsaka moromoruo palan gi nga tsegerie.
31 Ma bu tsaka moromoruo gi nga no masitinoiv rakot se Iesu va ta kap nga sunura gie rakot simi Mat kap ka vunan.

32 Ian en, mi varin bor leong gi nga vivieir simi kuitskuits. Bu tsaka moromoruo gi nga nongie e Iesu va ta nga ture vurukude gie i aron bu bor. Ma e Iesu a nga sunuir terie gie.
33 Ma bu tsaka moromoruo gi nga sorvekenan ine mi ka rakot ine sibu bor. Ine mi varin gi nga soer peuk simi malamala tsetseir ma gi nga tsibour nge kong maet i rou.

34 Sien bu ka nennei bor, gi ta nga pare ine mi kepineits ta nga tsorubeit, gi nga vi nge soer rakot nge ra vavatei ngan simi taon ma sibu enamon.
35 Ma mi kulou gi nga me pare ine mi kepineits ta nga tsorubeit. Sien gi tate nga me beit se Iesu,

gi nga vorotan ine mi ka bu tsaka moromoruo gi tate nga tsour sorvekenan, a nangba nga lavlav ma a te nga tsorubeit muerengei nangba ken vienviendon. Ma a nga mogos i babaren ba kamen e Iesu. Io, gi nga motou.

36 Mi kulou gi ta nga pare ine mi kepineits, gi nga pouts ngan sibu mei mene vasa ine mi ka bu tsaka moromoruo gi ta be nga tsegerie, a nga ketseketseng ven.

37 Samo mi kulou kokouk sibu enamon ververiris i Gerasa gi nga nongie e Iesu va ta nga sorvekena gie simi vunan mi mientou leong a te nga vara sigosigong ngan mi enamon. Ma e Iesu a nga ka simi galeu nge tsuk sorvekena gie.

38 Ine mi ka bu tsaka moromoruo gi tate nga tsour sorvekenan, a nga no masitinoiv se Iesu va ta nga nomeie. Eiekesen e Iesu a nga ture muerngan ma a nga oeng sien,

39 “Muerengei rakot si ke enamon nge ra oeng katsep ngan mi sana banga tsientsang leong e Raban a te tsana sevoi.” Io, ine mi ka a nga veis nge ra vavatei ngan bu banga tsientsang leong e Iesu ta nga tsana sien, simi kulou kokouk simi taon.

E natuon vevien e Iairo ma mi vevien ta nga tobelie ken lavlav e Iesu
(Mataio 9:18-26; Marko 5:21-43)

40 Si ken minuer e Iesu, mi bineit gi nga res suoeie, simi vunan gi nga vor ve rosierosie.

41 Samo, mi ka mi asan e Iairo a nga nemei, eie mi muomuo simi vona rengeir sibu Iuda. A nga me sege pukupukukaek i matan e Iesu. Ma a

nga no masitinoiv va e Iesu ta nga nomeie rakot
si ken vonuo,
42 simi vunan e natuon vevien mi kav kes, ese
ken sar avareit tate nga sinangavur kes ma luo,
a te nga vatvatta mesei.
Sien e Iesu tate nga veis rakot, mi bineit gi nga
vususungie.
43 Io, mi vevien a nga mon i kotubugie. Ine mi
vevien a nga suvuon mi mienarouk nia kavakava
mi dar sibu avareit mi sinangavur kes ma luo,
eiekesen kap ka mei a nga oit nia vatoa si man
mienarouk.
44 A nga ka i murien e Iesu nge tobelie mi
tangatson ken lavlav. Ma ian ngas te, a kap nga
kava te mi dar.
45 Ma e Iesu a nga virei, “Ese a tobelie iou?”
Egie kokouk gi nga pevien va gi kap nga
telekiran. E Petro a nga pevien, “Ka leong, bu
mei palan beitsak ine, gi vususungie no.”
46 Eiekesen e Iesu a nga pevien, “Mi mei ngas te
a tobelie iou. O rongmetsikien va mi ngeisngeis
a te tsour sorvekena iou.”
47 Sien ine mi vevien tate nga telekiran va a
kap ba nga oit nia mumuningei, a nga dedeir nge
veis rakot se Iesu. Ma a nga sege pukupukukaek
i matan. I matan ine mi vintuir, a nga pengan
se Iesu mi vunan ta nga tobelie ma vasa man
mienarouk a nga voto lalapus ven.
48 E Iesu a nga oeng ine simi vevien, “Natung
vevien. Ke vodovodon tuktuk a te vatoa no si ma
mienarouk. Veis ngan mi molu.”
49 Sien e Iesu ta ngas nga vor ve vakvakokoit,
mi ka kuvu si ken vonuo ian mi muomuo simi
vona rengeir sibu Iuda a nga ra nemei nge oeng

simi muomuo, “E natu a te maet. Misasien. Kia
nge vururutie te mi vavvasengei.”
50 Eiekesen e Iesu a nga rongomie ine, ma a nga
oeng se Iairo, “Kian va e ta motou. Vodovodon
tuktuk mo ma e natu vevien ta to.”
51 Sien e Iesu tate nga beit si ken vonuo mi
muomuo, a kap nga sunuir va kavo mei gi ta nga
vemusurie rubukien i ruom, eiekesen a nga kerie
mo e Petro, e Ioanes, e Iakobo, ma e taman meie
e kinan ian mi tetsikevien.
52 Mi kulou gi nga aor tsak nge tengisie ian mi
tetsikevien, ma e Iesu a nga oeng segie malan
ne, “Kian va nga ta ta, simi vunan a kap maet, a
muang be mo.”
53 Gi nga ngitsan e Iesu simi vunan gi nga
telekiran va a te nga maet.
54 Eiekesen e Iesu a nga popor i riman nge
pevien, “Tsuok tamtuir, natung!”
55 Samo, mi morumoruan a nga muerengei, ma
ian ngas te, a nga tsuok tamtuir. Ma e Iesu a nga
tura gie va gi ta nga tabarie ngan man ka puk
nginonginou.
56 E taman meie e kinan, guor nga kudier tsak,
eiekesen e Iesu a nga oeng ngeisngeis seguor
va guor ta kap nga vateie ka mei ngan ine mi
kepineits ta nga tsorubeit.

9

E Iesu a nga ture vavasie bu madar tovtov (Mataio 10:5-15; Marko 6:7-13)

1 E Iesu a nga kuk kakuon mi sinangavur kes
ma luo ken sar madar tovtov nemei sien ma a
nga teir ngeisngeis ma duis segie nia kareir rivie

bu tsaka moromoruo kokouk ma nia vatoa bu
tamat mienarouk.
2 Ma a nga ture vavasie gie nia ra vavatei ngan
mi sinavien e Raban nia vuor ma nia vatoa bu
tamat mienarouk.
3 A nga oeng segie, “Kian va nga ta poro ka
kepineits nian mi vineis. Kian va nga ta poro ka
vaong, ka vovvoi, ka tsoik, kavo lakep, ma kavo
vevveleis.
4 Mi sana vonuo gi ta marangata nga en, nga
mon ian en oit nga ta sorvekenan ine mi taon.
5 Sien va mi kulou gi ta kap marangata nga,
sorvekenan kegi sar taon nge titike riv puit sibu
kamenga nia vakatsepa segie va egie mo te meie
e Raban.”
6 Io, bu madar tovtov gi nga sorvekenan nge
veis ka i aron bu enamon keskes, ma gi nga
vavatei ngan mi Banga Vinavatei nge vatoa bu
tamat mienarouk sibu enamon kokouk.

E Erot a nga basbaslieng
(Mataio 14:1-12; Marko 6:14-29)

7 Sien e Erot, mi kovakova ka leong simi
enamon i Galili, ta nga rongomie bu nama surie
misa ta nga tsorubeit, a nga basbaslieng beitsak
simi vunan mi kulou mene gi nga pevien va e
Ioanes mi ka ni sinusuruiv a te nga to muerengei
simi miensei.
8 Bu mei mene gi nga pevien va e Eliia a te nga
beit vasvas, ma bu mei mene buer gi nga pevien
va eie mi meinmenien bu propet muomuo ngan
te, a nga to muerengei.
9 E Erot a nga pevien, “O nga tuturei nia kitip
tsana mi kovan e Ioanes. Eiekesen ese ine mi ka

o rongomie man sar vinavatei?” Ma a nga konon nia dengarie e Iesu.

E Iesu a nga tabarie mi kulou a oit mi 5,000 (Mataio 14:13-21; Marko 6:30-44; Ioanes 6:1-14)

10 Sien ken sar aposol gi tate nga muerengei, gi nga me pengan se Iesu bu kepineits kokouk gi ta nga tsana. Io, e Iesu a nga kerie bu madar tovtov rakot simi taon mi asan i Betsaida ivie gi nga oit nia ra mon egie kesegie en.

11 Sien mi bineit gi ta nga telekiran ivie e Iesu ta nga rakot en, gi nga vemusurie. Ma e Iesu a nga res suoeie gie nge vakokoit surie mi sinavien e Raban nia vuor ma a nga vatoa bu tamat mienarouk gi ta nga pinat surie mi vavato.

12 Sien tate nga vor reivreiv, mi sinangavur kes ma luo bu madar tovtov gi nga me oeng se Iesu, “Ture vavasie mi bineit, terengien gi ta mang veis rakot sibu enamon ma sibu korot tsangtsang tau gi ta mon viririsie giet nge vorotan bu vonuo mutumutur ma magi kavo nginonginou, simi vunan ine mi korot a mon peken bu enamon.”

13 Eiekesen e Iesu a nga oeng segie, “Enga ngas te, nga tabarie gie.”

Gi nga kuil nama, “Gei suvuon mo ba tsoik a napaririem ma ba ie meses luo. Sien va gei ta kap veis nge ra voir magi nginonginou ine mi bineit kokouk, gei kap oit nia tabarie gie.”

14 Gi nga pevien malan ine, simi vunan mi aesaes sibu ka a nga oit bu sinangavur mi napaririem soloba (5,000).

Eiekesen a nga oeng si ken sar madar tovtov,
“Oeng segie mi bineit va gi ta mogos a oit ba
sinangavur mi napaririem simi gargar keskes.”
15 Bu madar tovtov gi nga tsana malan, ma egie
kokouk gi nga mogos.
16 E Iesu a nga poro mi napaririem bu tsoik ma
ba ie meses luo ma a nga dedeng kien i kur simi
rangit nge vatamase gie. Ma a nga vor ve potpot
terie bu tsoik sibu madar tovtov nia tabarie mi
bineit.
17 Egie kokouk gi nga ngou nge ti, ma bu madar
tovtov gi nga tsuokopie bu kapekapien nge votie
mi sinangavur kes ma luo bu leke.

Ken vinakokoit katsep e Petro surie mi Karisito (Mataio 16:13-19; Marko 8:27-29)

18 Simi ra mene sien e Iesu ta nga ra no eie
kesen, ken sar madar tovtov gi nga me vorotan,
ma a nga vosuoreie gie, “Mi kulou gi ko pevien
va eou ese?”
19 Gi nga kuil nama, “Bu mei mene gi pevien
va evoi e Ioanes mi ka ni sinusuruiv, a, bu mei
mene gi pevien va evoi e Eliia, ma bu mei mene
buer gi pevien va evoi mi propet muomuo ngan
e to muerengei.”
20 E Iesu a nga vosuoreie gie, “Ma enga vasa?
Nga pevien va eou ese?”
E Petro a nga kuil nama, “Evoi mi Messia se
Raban.”
21 E Iesu a nga vangenge gie ken sar madar
tovtov va gi ta kap nga vateie ngan ka mei mene
ine mi kepineits.
22 Ma a nga pevien, “E Natuon mi Ka ta ngas
suvu vinekikin palan, ma bu muomuo, bu prist

leong ma bu vavvasengei sibu vinuor se Moses
gi ta sunuran. Ma gi ta kenvamate ma simi ra a
tourngan, ta to muerengei."
23 Samo a nga pevien segie kokouk, "Sien va ka
mei ta lalaro vemusurie iou, eie ta ngas vodon
rivie ken sar lalaron surie eie kesen ma ta ngas
tsuok sorokie man koitskoits sibu ra kokouk nge
vemusurie iou.
24 Eie ese ta ruit ngan ken tino, ta rivie ken
tino. Eiekesen eie ese ta tsupuk rivie ken tino
surie iou, ta so suvuon mi tino.
25 Mi sana man kienelei, sien va ka mei ta
suvuon mi kaber kokouk eiekesen eie ta rivie ken
tino kesen?
26 Sien va ka mei a mengemengeir rivie iou
ma mi namaniung, e Natuon mi Ka buer ta so
mengemengeir rivie, sien va eie ta nemei meie
ngan man matvinavaso ma man matvinavaso
mi Tam ma magi matvinavaso ken sar angelo e
Raban.
27 O oeng tuktuk senga, kavo mei senga gi
ta tuir ine, gi ta kap so maet i muan va gi
ta pare e Raban ta so vuor simi mangmagoso
enaenamon."

Ken baidendeng e Iesu a nga tsorubeit kekineits (Mataio 17:1-8; Marko 9:2-8)

28 I murien ne, a nga malan va bu ra mi
napaririem potsu tour tate nga rovoriu sien e
Iesu tate nga vakokoit vaton ine ken sar nama,
a nga kerie e Petro, a, e Ioanes ma e Iakobo nge
kien simi pout nia ra no.
29 Sien e Iesu ta nga no, mi matan a nga
tsorubeit kekineits si kegituo baidendeng ma

man sar tsetstseik a nga tsorubeit puneits malan
mi busobuso naov.
30-31 Ma ian ngas te, ba ka luo, e Moses
ma e Eliia, guor nga tsorubeit vasvas ngan mi
matvinavaso nge vakokoit meie e Iesu. Gituo nga
vakokoit surie ken minaet e Iesu, ian tate nga
vatavatat va ta nga tsang vaotie i Ierusalem.
32 E Petro ma ba turan madar tovtov gituo nga
mat mumuang nge muang, eiekesen sien gituo
ta nga ra pan, gituo nga pare man matvinavaso
e Iesu ma ba ka luo guor ta nga tuir meie.
33 Sien ba ka guor tate nga sorvekenan e Iesu,
e Petro a nga oeng sien, "Ka leong, a kalei va giet
ta mon en ne. Giet ta tsana kaba papael tour,
ke ka mene, a, ken ka mene e Moses, ma ken ka
mene e Eliia." Eie a kap nga telekiran misa a nga
pengan.
34 Sien e Petro ta ngas nga vor ve vakvakokoit,
mi balbal a nga tsorubeit nge kuva gituo. Ma
gituo nga motou sien gituo ta nga mon i aron mi
balbal.
35 Ma mi ien kovuni simi balbal a nga pevien
ne, "Ine arie e Natung ese o ta nga vile. Nga
rorong sien!"
36 Sien ine mi ien tate nga vakokoit voto, gituo
nga dengarie e Iesu kesen mo te. Ba madar
tovtov gituo nga toungan ine mi kepineits sibu
arogie ma gituo kap nga pengan si ka mei ian
sibu ra misa gituo ta nga pare.

E Iesu a nga vatoa mi madar ta nga suvuon mi tsaka moromoruo
(Mataio 17:14-18; Marko 9:14-27)

37 Simi ra vemusurie, sien gi tate nga
muerengei peuk kovuni simi pout, mi bineit
leong gi nga samsuoeie.
38 Io, mi ka a nga mon i aron mi bineit a
nga koup pevien, “Vavvasengei, o lalaron va e
ta tovie e natung tamat kes.
39 Rorong! Mi tsaka moromoruo a ko tsegerie
ma a ko koupkoup, ma a ko vedederie nge
tomekan i keim ma a ko kat nge guruos mi
ngutsuon. Ma a te tsang vatsakatie ma a kap
lalaro sorvekenan.
40 O nongie ke sar madar tovtov nia kareir rivie
ine mi tsaka moromoruo, eiekesen gi kap oit nia
tsang vaotie.”
41 E Iesu a nga kuil nama, “Enga mi kuoluon
ine bu ra, kap kenga ka vodovodon tuktuk ma
mi sinavinga a tsokor. Ese a ba nga pare o ta nga
mon meie nga? Ma ese a ba nga pare o ta nga
sorokie kenga sar putu? Kerie nemei ngan e natu
ine.”
42 Sien ine mi madar ta nga veis nemei, mi
tsaka moromoruo a nga tomeke vuturungie i
keim simi kaber nge vadotso. Eiekesen e Iesu a
nga patsarie mi tsaka moromoruo nge vatoa ine
mi madar. Ma a nga teir muerngan se taman.
43 Ma egie kokouk gi nga kudier tsak simi
ngesengesien e Raban.

Sien mi kulou kokouk gi ta nga vor ve
vodovodon surie bu kepineits kokouk e Iesu ta
nga tsana, a nga pevien si ken sar madar tovtov,
44 “Nga rorong kalei simi sana o lalaro pengan
senga. E Natuon mi Ka gi ta roev terie i riman
mi kulou.”

45 Eiekesen gi kap nga katsep si man vuevue
ine ken nama. A te nga mumuningei segie,
terengien va gi ta kap mang nga telekiran.
Ma gi nga motou nia vosuoreie ngan ine ken
vinakokoit.

Ese a tsiroup?
(Mataio 18:1-5; Marko 9:33-37)

46 Mi vinetei a nga beit i kotubuon bu madar
tovtov va ese segie a tsiroup i kotubugie.
47 E Iesu a nga telekiran kegi sar vienviendon,
io a nga kerie mi natu madar ma a nga voturie i
bingan.
48 Ma a nga oeng segie, “Eie ese ta suguo ine
mi natu madar simi asoung a suguo iou, ma eie
ese ta suguo iou, eie a suguo ian eie ese ta nga
tura iou. Eie ese ta lili i kotubunga eie a tsiroup
senga.”

Eie ese ta kap matakorot nge nga, eie senga
(Marko 9:38-40)

49 E Ioanes a nga pevien, “Ka leong, gei nga
pare mi ka a kareir rivie bu tsaka moromoruo
ngan mi asa ma gei nga konon nia vangenge simi
vunan a kap va eie mi meinmenigiet.”
50 E Iesu a nga kuil nama, “Kian va nga ta
vangenge, simi vunan eie ese ta kap matakorot
nge nga, eie senga.”

Mi kulou i Samaria gi kap nga lalaron e Iesu

51 Sien mi keipkepide ra tate nga vatavatat va
e Iesu ta nga kien i kur simi rangit, a nga tsana
ken vienviendon va ta nga rakot i Ierusalem.

52 Ma a nga ture muongan ba ka ni tinuturei
va gituo ta nga rakot simi enamon sibu Samaria
nia ra rorois ngan bu kepineits surie eie.
53 Eiekesen mi kulou ian en, gi kap nga
lalaron nia suguo simi vunan a nga tsana ken
vienviendon va ta nga rakot i Ierusalem.
54 Sien ba madar tovtov e Iakobo ma e Ioanes
guor ta nga rongomie ine, guor nga pevien, "Mi
Nguts, e lalaron va gor ta kukuo mi leing kovuni
i kur simi rangit va ta voguersa gie?"
55 Eiekesen e Iesu a nga vuvuris nge nasara
guor [nge pevien, "Ngado kap telekiran engado
simi sana suada moromoruo. E Natuon mi Ka a
kap nga nemei nia voguersan kegi tino mi kulou,
eiekesen a nga nemei nia vatoa gie."]
56 ma gi nga rakot simi enamon mene.

Mi piner nia vemusurie e Iesu (Mataio 8:19-22)

57 Sien gi ta nga vor ve veisveis i sar, mi ka a
nga oeng se Iesu, "O ta vemusurie no sibu korot
kokouk ivie va e ta rakot en."
58 E Iesu a nga kuil nama sien, "Bu kopuen tso
gi suvuon magi sar mat ma bu ma gi suvuon magi
sar tou, eiekesen e Natuon mi Ka a kap suvuon
ken ka korot nia vuturungie mi kovan."
59 E Iesu a nga oeng simi ka mene, "Vemusurie
iou."
Eiekesen a nga kuil nama, "Mi Nguts. E
ta sunuir va o ta be ra muna puonongie e
tamoung."

60 E Iesu a nga oeng sien, “Tsupuk rivie bu
tamat miensei gi ta puonongie bu turagie mien-
sei, eiekesen evoi, ra vavatei ngan ken mang-
magoso Nguts e Raban sibu enamon kokouk.”
61 Mi ka mene buer a nga pevien, “O ta
vemusurie no mi Nguts, eiekesen e ta muna
sunuir nge iou va o ta be ra tsekireriem meie
kong tietie.”
62 E Iesu a nga kuil nama, “Mi ka ese ta tsatsang
ngan ba bulumakau nia tsuopuo mi kaber ma
a munu ermuer, eie a kap kalei oit nian mi
tsientsang si ken mangmagoso Nguts e Raban.”

10

E Iesu a nga ture vavasie bu madar tovtov

1 I murien ine, mi Nguts a nga vile bu sinan-
gavur napaririem potsu luo ma luo bu mei ma a
nga ture luoluo nge gie muo sien rakot sibu taon
keskes ma bu enamon keskes ivie va ta nga rakot
en.
2 A nga oeng segie, “Mi nginonginou tate
komois a palan, eiekesen mi kulou nia kakarie
mi tau a kap palan. Io, nga ta nongie man Nguts
mi tau ian tate komois va ta turan mi kulou nia
kakarie mi tau.
3 Veis! O tura nga malan bu natu sipsip gi ta
rakot i kotubuon bu kopuen tso.
4 Kian va nga ta sorokie ka lapa o, ka vovvoi o,
ka poppop ma kian va nga ta so valalaem meie
ka mei i sar.
5 “Sien va nga ta so rubukien si ka vonuo, nga
muna pevien, ‘Mi molu ta mon ine simi vonuo.’

6 Sien va ka ka simi molu a mon ian, kenga
molu ta kor kuva. Sien va kap, kenga molu ta
muerengei nemei senga.
7 Mon ian simi vonuo ma nganie nge unumie
mi sana gi ta tabarie nga ngan, simi vunan mi ka
ni tsientsang ta ngas suvuon ken voirvoir. Kian
va nga ta totop matavanuo.
8 "Sien va nga ta beit simi taon ma gi suguo
nga, nga ta nganie mi sana nginonginou gi ta
tabarie nga ngan.
9 Ma nga ta vatoa bu tamat mienarouk gi ta
mon ian en, ma nga ta oeng segie, 'Mi ra va e
Raban ta vuor, a te vatavatat.'
10 Eiekesen sien va nga ta beit si ka taon ma
gi kap suguo nga, veisngie kegi sar rosar nge
pevien,
11 'Misasien mi puit si kenga taon ian ta tsok
sibu kamegei, gei titike veie nge nga ngan.
Eiekesen nga ta ngas katsep sien ine. Mi ra va
e Raban ta vuor a te vatavatat.'
12 O oeng senga, simi rangi vinuor, ian mi taon
ta so suvuon mi tsienakor leong rio i Sodom."

Ba taon guor ta kap nga vodovodon tuktuk (Mataio 11:20-24)

13 "Mi tsienakor leong sevoi i Korasin! Ma mi
tsienakor leong sevoi i Betsaida! Sien va ine bu
kepineits ni vovokudier gi ta nga tsana sengado
va gi nga tsana i Turos ma i Sidon, kebeir ngas
te va gi nga vodon vuris nge tseik tsetstseik bita
ma soute puit i popogie."
14 Eiekesen simi rangi vinuor, ngado ta so
suvuon mi tsienakor leong rio bu Turos ma bu
Sidon.

15 Ma evoi i Kapernaum, vasa, e ta tsuok terie
no kese i kur kien simi rangit? A kap, e ta so
peuk i keim i Ades.
16 “Eie ese ta rorong senga, a rorong seou. Eie
ese ta mekitsa nga, a mekitsa iou, ma eie ese ta
mekitsa iou, a mekitsan eie ese ta nga tura iou.”
17 Bu sinangavur napaririem potsu luo ma luo
bu madar tovtov gi nga muer ngan mi nires ma
gi nga pevien, “Mi Nguts, bu tsaka moromoruo
buer gi nga rorong segei sien gei ta nga oeng
ngeisngeis segie ngan mi asa.”
18 E Iesu a nga kuil nama, “O te pare e Satan
a kor malan mi kutsukutsuleip kovuni i kur simi
rangit.
19 Rorong! O te terie senga mi ngeisngeis nia
veis i popon bu tsotsoi ma bu novuot ma nia
tseiptseiprio bu ngesengesien mi matakorot, ma
ta kap ka kepineits ta vabasa nga.
20 Eiekesen, kian va nga ta res va bu tsaka
moromoruo gi rorong senga, eiekesen nga ta res
simi vunan e Raban a te vataro bu asanga die i
kur simi rangit.”
21 Ian simi ra, mi Moromoruo Tamat a nga
vovosuo e Iesu ngan mi nires ma a nga pevien,
“Tama. Evoi man Nguts mi rangit ma mi kaber.
O puonge no surie e nga muningan ine bu
kepineits sibu ka sievei ma segie ese gi ta nga por
vinasengei, eiekesen e nga vasangan sibu natu
madar. A tuktuk, Tama, si ke lalaron kese, ine
mi kepineits a nga tsorubeit malan.”

10:15 Ades - mi namani Grik ma man vuevue va mi korot sibu miensei.

22 Sien ta nga vaton ken nono, a nge pevien
simi kulou, “Bu kepineits kokouk e Tamoung a
te nga terie seou. Kap ka mei a telekiran va mi
Nout eie ese, eiekesen mi Tam kesen mo. Ma kap
ka mei a telekiran va mi Tam eie ese, eiekesen mi
Nout kesen mo ma egie ese mi Nout ta vile gie nia
vasangan segie.”

23 Samo e Iesu a nga vuris rakot si ken sar
madar tovtov nge vakokoit menen segie, “Mi
nires sibu katsomat ese gi ta pare mi sana
kepineits nga tate pare.
24 O oeng senga, palan bu propet ma bu
kovakova ka leong gi nga lalaron nia pare misa
nga tate pare, eiekesen gi kap nga oit nia pare,
ma gi nga lalaron nia rongomie misa nga tate
rongomie, eiekesen gi kap nga oit nia rongomie.”

Man nama puppuo mi kangi Samaria

25 Simi ra mene mi ka sinavei sibu vinuor se
Moses a nga visi ruom tsang nama se Iesu ma a
nga vereie, “Vavvasengei, misa o ta ngas tsana
nia suvuon mi tino rovoriu?”
26 A nga oeng sien, “Mi Pakpak Leong, vasa a
vakokoit ven? Ma vasa ke teletelekirei surie?”
27 Ine mi ka a nga kuil nama, “E ta ngas lalaron
beitsak ma Raban ngan mi aro kokouk ma mi
morumorua kokouk ma mi ngisingisi kokouk ma
mi vinavinadodo kokouk. Ma e ta ngas tovie e
palapala malan e ta tovie no kese.”

28 Ma e Iesu a nga oeng sien, “Ke nama kuilkuil
a duis. Tsana malan ine ma e ta so suvuon mi
tino.”

29 Eiekesen a nga lalaro vara matkalei ngan
eie kesen, io, a nga vereie e Iesu, “Ese e
polopoloung?”

30 E Iesu a nga kuil nama, “Mi ka a nga veis
kovuni i Ierusalem rakot i Ieriko. Ma i sar, a nga
samsuoeie bu ka puerpuer. Gi nga tsion rivie
man sar tsetstseik nge tsatsakie ma gi nga veis
sorvekenan sien tate nga mesei oum.
31 Ma mi prist buer a si nga vemusurie ine mi
rosar. Ma sien ta nga me pare ian mi ka, a nga
veis evisie nge rov riu.
32 Malan buer mo mi tu Levi a nga veis nemei.
Ma sien ta nga me beit ian simi korot, a nga me
pare ma a nga veis evisie nge rov rio.
33 Eiekesen mi kangi Samaria a nga veis buer
ian simi rosar. Sien ta nga me beit ian simi korot
mi ka ta nga mutur en, a nga pare ma a nga tovie.
34 A nga rakot sien ma a nga soe teir oel ma
dangi vain sibu kiem nge pipitsie. Samo a nga
sor terie i popon man dongki nge por rakot ngan
simi vona vasier ivie a nga ra naneie en.
35 Simi ra vemusurie a nga poro ba lakep
denari luo ma a nga terie simi ka nennei
simi vona vasier nge pevien, ‘E ta ngas naneie
vakalaie ine mi ka. Sien va o ta muerengei o ta
ba me kulie kavo lakep mene e ta tomekan nia
naneie ine mi ka.’

36 “Ese segituo e vodon va eie e palapalan ine
mi ka, bu ka puerpuer gi ta nga keda?”

10:35 denari - mi namani Grik ma man putu ine mi lakep a oit man voirvoir ka mei ta tsatsang simi ra kes.

37 Mi vavvasengei sibu vinuor a nga kuil nama,
“Mi mei ese ta nga tovie.”
E Iesu a nga oeng sien, “Veis nge ra tsana
malan mo.”

E Iesu a nga ra pare e Mata ma e Maria

38 Sien e Iesu ma ken sar madar tovtov gi ta
nga vor ve veisveis, gi nga beit simi enamon ivie
mi vevien mi asan e Mata a nga mon en ma e
Mata a nga kuk vurukude si ken vonuo.
39 E kasien vevien a nga mon, mi asan e Maria.
A nga mogos i babaren ba kamen mi Nguts nge
rongomie misa ta nga vokokotie.
40 Eiekesen e Mata a nga vodovodon palan
surie bu kepineits nia rorois ngan niagie. Ma
a nga nemei nge vosuoreie e Iesu, “Mi Nguts, a
kalei sevoi sien eou keseung mo o ta voruruit
sibu tsientsang ma e kasiung vevien ta kap kulie
iou? Oeng sien va ta me kulie iou!”
41 Mi Nguts a nga kuil nama, “Mata, Mata. E
vodovodon palan nge aor putu surie bu kepineits
palan,
42 eiekesen mi kepineits kes mo e pinat surie.
E Maria a vile misa ta kalei, ma o ta kap oit nia
por tsana sien.”

11

E Iesu a nga vavasengei surie mi sinavei nia no (Mataio 6:9-13; 7:7-11)

1 Simi ra mene e Iesu a nga ra no simi korot.
Sien ta nga no voto, mi mei si ken sar madar
tovtov a nga oeng sien, “Mi Nguts, vasangan

segei mi sinavei nia no, malan e Ioanes ta nga
vasangan si ken sar madar tovtov.”

2 Io, a nga oeng segie, “Sien va nga ta no, nga
ta pevien:

“ ‘Tama,
a kalei va gei ta ngas mangaran mi asa,
a kalei va ke vinuor ta ngas vuortie gei.
3 Tabarie gei ngan mi nginonginou ta oit simi ra
vere,
4 Vodon rivie kegei sar sinavei tsokor,
malan egei gei ta vodon rivie bu sinavei
tsokor bu mei gi ta tsana segei.
Ma kian va e ta tsupuk rivie gei sibu
konokonon.’ ”

5 Ma a nga oeng segie, “Ka mene senga ese va
ka palapalan, a nga rakot sien sikati potaram nge
pevien, ‘Palapala, teir vunie nge iou kaba tsoik
tour,
6 simi vunan e polopoloung a veisngie mi
vineis ma a beit vorota iou, ma o kap suvuon
ka nginonginou nia tabarie ngan.’

7 “Eiekesen ian mi mei i ruom a nga kuil nama,
‘Kia nge memekitsie iou. Mi matavanuo a te
bouk, ma buer egei bu natung gei te muang.
O kap ba buer oit nia tamtuir nge por terie ka
kepineits sevoi.’

8 O oeng senga, ine e palapalan ta kap oit nia
tamtuir nge terie sien kaba tsoik surie keguor
baser palapalan, eiekesen surie mo ken viningir,
ta tamtuir nge tsang vaotie ken pinat.

9 “Io, o oeng senga. Nga no, ma nga ta suvuon.
Nga neis, ma nga ta vorotan. Nga pinpin, ma mi
matavanuo ta katsep vunie nga.
10 Egie ese gi ta no, gi ta suv. Ma egie ese gi ta
neisneis, gi ta vorotan. Ma egie ese gi ta pinpin,
mi matavanuo ta katsep vunie gie.
11 “Ese senga bu tam, sien va ka natuon ta
nongie ngan ka ie, ta si terie sien ka tsotsoi?
12 O, sien va a nongie ngan ka katoru to, ta si
terie sien ka novuot?
13 Misasien enga bu tsaka mei, enga nga
telekiran va nga ta terie bu banga tienebeir sibu
natunga. Ma ine, a tuktuk rovoriu va e Tamoung
die i kur simi rangit ta teir vunie nge gie mi
Moromoruo Tamat segie ese gi ta nongie!”

E Iesu ma e Belsebul
(Mataio 12:22-30; Marko 3:20-27)

14 E Iesu a nga kareir rivie mi tsaka moro-
moruo simi ngong. Ma sien mi tsaka moromoruo
tate nga sorvekenan ian mi ka ta be nga ngong,
a nga vakokoit ma mi bineit gi nga kudier tsak.
15 Eiekesen bu mei segie gi nga pevien, “A
kareir rivie bu tsaka moromoruo ngan mi nge-
sengesien e Belsebul, mi kovan bu tsaka moro-
moruo.”
16 Ma bu mei segie gi nga lalaro konon ma gi
nga vereie ngan ka totourlekier ni vovokudier
kovuni simi rangit.
17 E Iesu a te nga telekiran kegi sar vienviendon
ma a nga oeng segie, “Ka mangmagoso nguts ta
vekapot nge veveken, ta tsereir. Ma ka tietie ta
vekapot nge veveken, ta tsereir.

18 Sien va e Satan a vekapot nge veveken
meie eie kesen, vasa ta oit nia tuir ven ken
mangmagoso nguts? O vakokoit ven ne simi
vunan nga pevien va o kareir rivie bu tsaka
moromoruo ngan mi ngesengesien e Belsebul.
19 Io, sien va o kareir rivie bu tsaka moro-
moruo ngan mi ngesengesien e Belsebul, ngan
mi ngesengesien ese, kenga sar madar tovtov gi
ko kareir rivie bu tsaka moromoruo? Io, gi ta so
vara tuktuk ngan va enga nga kap duis.
20 Ma sien va o ta kareir rivie bu tsaka
moromoruo ngan mi pitsipitsiriman e Raban, ine
a vasangan va mi ra va e Raban ta vuor a te beit
senga.
21 “Sien va ka ka ngeisngeis, a pernge vakalaie
ken vonuo kesen meie ngan ken sar kepineits nia
veveken, ma ken sar kepineits gi ta mon kalei.
22 Eiekesen sien va ka mei mene a ngeisngeis
rio, ma a me veveken meie nge tseiptseiprio, ta
por tsana sien bu kepineits nia veveken ta ko per
popon ma ta pot vepats ngan bu kepineits ian
tate por tsana simi vinevineken.
23 “Eie ese ta kap mon seou, eie a matakorot
meie iou, ma eie ese ta kap kulie iou nia teie
kakakuon mi kulou, eie a kareir vepitsitsei nge
gie.
24 “Sien va ka tsaka moromoruo ta rovotsour
vekenan ka mei, ta veisngie bu korot kap ka da
en nia nesie ka korot va ta maes en. Eiekesen va
ta kap vorotan ka korot, ta pevien, ‘O ta muer
surie mi vonuo o ta nga sorvekenan.’
25 Sien va ta muerengei, ta vorotan mi vonuo
va gi tate videir vakalaie, ma bu kepineits gi mon

duis.
26 Samo ta muerengei nge ra kerie mi na-
paririem potsu luo bu tsaka moromoruo mene gi
ta tsokor rio eie, ma gi ta me rubukien nge mon
ian en. Ma ken tino ian mi ka ta tsak vekenan
vourvour."
27 Sien e Iesu ta ngas nga vor ve vokovokokotie
ine bu kepineits, mi vevien i aron mi bineit a nga
koup pevien sien, "Mi nires ta mon meie ese ta
nga kava no nge vosusuo no."
28 Ma e Iesu a nga pevien, "Eiekesen mi nires
tuktuk ta mon segie ese gi ta rongomie mi
namanien e Raban nge vemusurie."

Man totourlekier e Iona (Mataio 12:38-42)

29 Sien mi bineit tate nga vor ve beitbeit
palan, e Iesu a nga pevien, "Mi kuoluon ine bu
ra gi tsokor. Gi virei ngan ka totourlekier ni
vovokudier, eiekesen kap ka totourlekier gi ta
pare eiekesen man totourlekier e Iona.
30 E Iona a nga tsorubeit mi totourlekier sibu
Nineve. Malan mo, e Natuon mi Ka eie ta so
tsorubeit man totourlekier mi kuoluon ine bu ra.
31 Simi rangi vinuor, mi kovakova vevien leong
simi enamon i Siba ta so tamtuir veie mi kuoluon
ine bu ra ma ta so votorosie gie, simi vunan a nga
kovuni i tangatson mi kaber nia me rongomie
ken sar banga vienviendon e Solomon. Ma ine,
mi mei ese ta tsiroup rio e Solomon a te beit.
32 Mi kuoluon i Nineve gi ta so tamtuir simi
rangi vinuor veie mi kuoluon ine bu ra nge
votorosie gie, simi vunan gi nga vurise aor sibu

vinavatei se Iona, ma ine mi mei ta leong se Iona
a te beit ine.

Man Bember mi kurikurien mi ka
(Mataio 5:15; 6:22,23)

33 “Kap ka mei a ko vakartie ka bember nge
terie si ka korot ivie va ta mumuningei, o, i
pakien ka utut. Eiekesen eie ta vogosongie i
popon man mogomogos, terengien egie ese gi ta
rubukien gi ta mang dengarie mi berber.
34 Mi katsomat eie man bember mi kurikuri.
Sien va ba katsomata ta kalei, mi kurikuri
kokouk buer ta vous ngan mi berber. Eiekesen
sien va ba katsomata ta tsak, mi kurikuri buer ta
vous ngan mi ngingi.
35 Io, nennei kalei, va ian mi berber ta mon i
aro, ta masi tsorubeit ngingi.
36 Sien va mi kurikuri ta vous nge berber
ma kap ka korot sien a ngingi, eie ta taparang
rovoriu, malan mi rararangien mi bember ta
rarangie no.”

Bu tsienakor leong mi napaririem pouts kes
(Mataio 23:1-36; Marko 12:38-40)

37 Sien e Iesu tate nga vakokoit voto, mi
Parisaio a te nga nongie va ta nga ra ngou meie.
Io, a nga rubukien nge mogos rorois nia ngou.
38 Eiekesen ine mi Parisaio a nga kudier sien
ta nga pare e Iesu ta kap nga vavaon i muan va
ta nga ngou.
39 Io, mi Nguts a nga oeng sien, “Rorong. Enga
bu Parisaio, nga ko govorie mi kurikurien kenga
sar koi unun ma kenga sar koi ngongou, eiekesen
bu aronga a vous ngan mi sinavei ngangaguo ma
mi sinavei malangiets.

40 Enga bu be! Vasa, e Raban a nga tsana mo
bu pirpir ka i marar, ma a kap nga tsana te buer
ka i ruom?
41 Eiekesen terie misa ta mon i aron ke koi
sibu sinaortsak, ma bu kepineits kokouk ta
melemelen vunie nga.

42 “Mi tsienakor leong ta monongie nga bu
Parisaio, simi vunan nga ko terie se Raban mi
korot kes simi karton mi sinangavur kes si kenga
sar tsientsuor nia vesena mi nginonginou gi ta
vuotongie ngan mi mint, a, mi balases ma mi
reie. Eiekesen nga ko vodon sasavoir ngan mi
sinavei duis ma mi lalaron rakot se Raban. Ine
arie ba kepineits kokouk nga ta ngas tsang vaotie
ma kian va nga ta vodon sasavoir ngan ka mei
kes seguor.

43 “Mi tsienakor leong ta monongie nga bu
Parisaio, simi vunan nga lalaron beitsak kegi
sar mogomogos bu muomuo si kenga sar vona
rengeir ma nga lalaron va gi ta mangara nga sibu
korot nia verikuil nge lakep.

44 “Mi tsienakor leong ta monongie nga, simi
vunan nga malan bu monmon kap kilakilal ivie
mi kulou gi ta veis ka i popon ma gi kap
telekiran.”

45 Mi meinmenien bu vavvasengei sibu vinuor
a nga pevien sien ine, “Vavvasengei, sien e ta
oeng ven ian, e te oeng balapoik nge gei buer.”

46 E Iesu a nga kuil nama, “Mi tsienakor
leong buer ta monongie nga bu vavvasengei sibu
vinuor, simi vunan nga terie mi sinor i popon mi
kulou ian ta mavev nia sorokie, eiekesen enga

ngas te nga kap terie ka pitsipitsiriem nia kuil
ian simi sinor.
47 “Mi tsienakor ta monongie nga, simi vunan
nga tsana bu totourkilal si magi sar monmon bu
propet ian bu tubunga gi ta nga kenvamate gie.
48 Io, nga te vara tuktuk nge aor kes ngan misa
bu tubunga gi ta nga tsana. Gi nga kenvamate bu
propet, eiekesen nga tsana magi sar monmon.
49 Surie ine mi vunan mo e Raban si ken banga
vienviendon a pevien, ‘O ta ture terie segie bu
propet ma bu aposol. Gi ta kenvamate gie kavo
mei nge vikikinie gie.’
50 Io, mi kuoluon ine bu ra gi ta suvu vinatoreis
surie mi daran bu propet vakaek si man tsuokt-
suok vakaek mi mangmagoso enaenamon,
51 vakaek simi daran e Abel beit simi daran e
Sakaria ese gi ta nga kenvamate i kotubuon mi
korot nia tu tienebeir ma mi korot tamat. Io,
O oeng senga, mi kuoluon ine bu ra gi ta suvu
vinatoreis surie gie kokouk.

52 “Mi tsienakor leong ta monongie nga bu
vavvasengei sibu vinuor, simi vunan nga te
por tsana mi tsitstsi nian mi teletelekirei simi
namanien e Raban, eiekesen enga kesenga nga
kap ko rubukien. Ma nga ko tuir kitipan mi
kulou gi ta nga lalaron nia rubukien.”

53 Sien e Iesu tate nga rovotsour, bu Parisaio
ma bu vavvasengei sibu vinuor gi nga vakaek
nge kengeir veie nge virevirei sara surie bu
kepineits palan,
54 simi vunan gi nga lalaro ruom tsang nama
sien.

12

Mi namani venengeng surie bu malamala ka duis
(Mataio 10:26,27)

1 Sien ine mi kepineits ta nga tsorubeit, mi
bineit leong beitsak gi nga beit kouk, ma gi nga
vekeir nge gie. Ma e Iesu a nga muna vakokoit
si ken sar madar tovtov, “Nga ta ngas naneie
nga simi iis sibu Parisaio, arie ian mi sinavei nia
malamala ka duis.
2 Bu sana kepineits gi ta kuov muningan, gi
ta mon vasvas, ma bu sana kepineits gi ta mon
kokoiv, gi ta mon simi kientsep ma mi kulou gi
tate telekiran.
3 Io, bu sana kepineits nga ta vokokotie simi
ngingi, gi ta rongomie simi taparang, ma mi sana
kepineits nga ta vemisir ngan senga kesenga i
aron mi vonuo, gi ta vavatei katsep ngan i kur
i pungan mi vonuo.

4 “O oeng senga bu polopoloung. Kian va nga
ta motovagie ian gi ta ko kenvamate mi pirpir mo
ma i muir sien, gi kap oit nia tsana ka kepineits
mene te buer.
5 Eiekesen o ta oeng senga ese va nga ta
motovan. Nga ta ngas motovan e Raban ese ta
oit nia kenvamate nga nge suvu duis nia tomeke
nga simi leing leong ian ta kap ko mesei. Io, o
oeng senga, arie eie mo nga ta motovan.
6 Vasa, nga kap ko verikuil ngan mi napaririem
bu kamkambaliel ngan ba natu lakep luo? Eieke-
sen e Raban a kap ko vodon sasavoir ngan ka mei
segie.

7 A tuktuk, bu vurvur i kovanga e Raban a te
ase gie. Kian va nga ta motou, enga nga kalei rio
gie bu kamkambaliel palan.
8 “O oeng senga, eie ese ta vakokoit vavakatsep
i matan mi kulou va eie seou, e Natuon mi Ka
buer ta so vakokoit vavakatsep i matan ken sar
angelo e Raban va eie seie.
9 Eiekesen eie ese ta vamoie iou i matan mi
kulou, e Natuon mi Ka buer ta so vamoie eie i
matan ken sar angelo e Raban.
10 Eie ese ta tomeke man nama e Natuon mi Ka,
e Raban ta vodon rivie, eiekesen eie ese ta oeng
balapoik ngan mi Moromoruo Tamat, e Raban ta
kap oit nia vodon rivie ine.
11 “Sien va gi ta voturie nga simi vinuor i aron
bu vona rengeir sibu Iuda, o, i matan bu gavana
o, bu muomuo ni vuor, kian va nga ta vodovodon
palan surie mi sana nama nga ta so pengan nia
tuir karie nga,
12 simi vunan mi Moromoruo Tamat ta ve-
seveie nga ian simi keipkepide ra ngan misa va
nga ta ngas pengan.”

Man nama puppuo mi ka suvuram ta nga be

13 Mi ka i kotubuon mi bineit a nga oeng se
Iesu, “Vavvasengei, oeng se kasiung va ta potakie
i kotubugor bu sinsuv se tamagor.”
14 E Iesu a nga kuil nama, “Polopoloung, kap
ka mei a nga terie seou mi duis nia vuortie o, nia
potakie mi sinsuv i kotubungado.”
15 Ma a nga oeng segie, “Nga nenei kalei! Kian
va nga ta lalaron beitsak nia suvu kepineits
palan, simi vunan kenga tino a kap vunan simi
suvu sinsuv palan.”

16 Io, e Iesu a nga pengan segie ine mi nama puppuo, “Ken tau mi ka suvuram a nga konom beitsak.
17 A nga vodonomie eie kesen, ‘Misa o tate tsana? Kap kong ka vonuo nia teir toungan kong sar nginonginou.’

18 “Ma a nga pevien, ‘Ine arie vasa o ta tsang venengan. O ta bemengie kong sar vonuo totou nge nginonginou, ma o ta tsana kavo mene leong. Ma i aron ine bu vonuo leong, o ta teir toungan bu nginonginou ma kong sar sinsuv kokouk.
19 Ma o ta vakokoit seou keseung, “E suvuon ke sar kepineits palan ian e oit nia mon kalei ngan sibu avareit palan. E tate mogos kalei nge ngou, un, nge res.” ’

20 “Eiekesen e Raban a oeng sien, ‘Evoi mi be! Ine sikati, ke tino ta voto. Ma ese ta so suvuon ine bu kepineits e ta nga teir toungan?’

21 “Ine arie mi sana ta tsorubeit segie bu mei gi ta teir toungan kegi sar kepineits niagie kesegie, eiekesen gi mala sinaortsak i matan e Raban.”

Kia nge vodovodon palan (Mataio 6:25-34)

22 Ma a nga pevien si ken sar madar tovtov, “Io, o oeng senga. Kian va nga ta vodovodon palan surie kenga tino, va misa nga ta nganie, o, surie mi kurikuringa, va misa nga ta poul ngan.
23 Mi tino a putu rio mi nginonginou ma mi pirpir a putu rio mi poul.
24 Nga pare bu bour, gi kap ko tsuor nge por nginonginou i tau ma buer gi kap suvuon ka

vonuo totou nge nginonginou, eiekesen e Raban
a ko tabarie gie. Ma kenga tino a putu rio bu ma!
25 Ese mei senga a oit nia vakuora ken tino
ngan mi sinavei nia vodovodon palan?
26 Sien va nga ta kap oit nia tsana ka kepineits
lili malan ine, surie misa nga ta vodovodon palan
surie bu kepineits ka ie?
27 “Nga vodon surie bu gaelgael vasa gi to ven.
Gi kap ko tsatsang o, tsang poul niagie kesegie,
eiekesen o oeng senga, man sar matvinavaso e
Solomon buer a kap nga matmatot malan ka
mene ine sibu gaelgael.
28 E Raban ngas te a ko vosonie gie bu uotuot
ian gi ta to nevere ma sivovo gi ta vo tomekan
simi leing. Sien va a malan ine, vasa, e Raban
a kap oit nia vosonie nga? Madar! kenga
vodovodon tuktuk a lili te!
29 Ma kian va nga ta nesie nge vodovodon
palan surie mi sana va nga ta nganie nge unumie.
30 Mi kuoluon ine mi kaber gi ko nesie ine bu
kepineits, eiekesen e Tamanga a telekiran va nga
pinat surie gie.
31 Eiekesen nga ta ngas neis vorotan mi saran
e Raban va ta vuortie kenga tino, ma ine bu
kepineits, e Raban ta teir vunie nge nga.
32 “Enga, mi gargar sipsip lili, kian va nga ta
motou, simi vunan e Tamanga a res nia terie
senga mi vavatamaes kovuni si ken mangmagoso
Nguts.
33 Nga verikuil ngan kenga sar kepineits nge
lakep nge terie sibu sinaortsak. Nga tsana kenga
kavo vovvoi kesenga ian ta kap oit nia metseir.
Ine mi vovvoi arie eie mi mos die i kur simi

rangit ian ta kap oit nia voto ma bu ka puerpuer
gi ta kap nemei vatvatta ma bu ngitsilik gi ta kap
tsang vatsakatie.
34 Ian ke sinsuv ta mon en, mi aro ma ke
vienviendon ta mon en buer.

Mi petspets ta ko nenei kalei

35 “Nga verevere kalei ma kenga sar bember ta
ngas ber rorois,
36 malan bu petspets gi ta rosie magi ka leong
va ta muerengei kuvu simi nginou ni verei,
terengien va puk lalapus mo, gi ta mang oit nia
tsitsi varan sien va ta ra nemei nge me pinpin.
37 Mi nires leong segie ian bu petspets sien va
magi ka leong ta beit vorota gie va gi ta rorois. O
oeng tuktuk senga, ine mi ka leong ta verevere
kalei eie kesen nian mi tsientsang, ma ta kuk
vogosongie gie i bingan mi tsur ngongou nge
tabarie gie.
38 Mi nires leong segie ian bu petspets, sien
va magi ka leong ta beit vorota gie va gi rorois,
misasien eie ta ra nemei sikati potaram o, sivovo
tarara.
39 Eiekesen nga ta ngas telekiran ine. Sien
va e taman mi vonuo ta telekiran va simi sana
keipkepide ra mi ka puerpuer va ta me puer sien,
ta kap oit nia sunuir va ian mi ka puerpuer ta
bem rubukien si ken vonuo.
40 Enga buer nga ta ngas rorois, simi vunan e
Natuon mi Ka ta ra nemei simi keipkepide ra nga
vodon va ta kap nemei sien.”

Mi banga petspets ma mi tsaka petspets (Mataio 24:45-51)

41 E Petro a nga vosuoreie, “Mi Nguts, e pengan
ine mi nama puppuo segei mo o, sibu mei
kokouk?”
42 Mi Nguts a nga kuil nama, “Ese eie mi ka
nennei a sievei ma a ko tuktuk si ken tsientsang?
Arie eie man ka leong ta terie sien mi duis nia
naneie ken sar petspets nge tabarie gie duis sibu
kato ra nia ngou.
43 Mi nires leong ian simi petspets sien va man
ka leong ta me beit vorotan va a ngas tuir si ken
baitutuir simi tsientsang.
44 O oeng tuktuk senga. Ine mi ka leong ta
terie ine ken petspets nia naneie ken sar sinsuv
kokouk.
45 Eiekesen, sien va ine mi petspets ta pevien
seie kesen, ‘Ta potaram te mong ka leong ta ba
muerengei,’ ma ta vakaek nge tsatsakie gie bu
petspets ka ma vevien, ma ta mon ngan mo mi
ngou ma mi un nge be,
46 io, man ka leong ian mi petspets ta ra nemei
si ka ra va ta vodon ta kap beit sien ma si ka
keipkepide ra eie ta kap telekiran. Ma ta me
tsetseik vatsakatie ine mi petspets nge teir meie
nge gie bu petspets rong tsak.
47 “Ma sien va ian mi petspets ta telekiran
ken lalaron man ka leong, eiekesen eie a kap
rorois nge tsatsang vemusurie ken lalaron man
ka leong, man ka leong ta tsetseik vatsakatie.
48 Eiekesen mi mei ese ta tsana bu kepineits
ian ta otien mi vinatoreis, eiekesen a kap nga
telekiran, man ka leong ta tsetseik vakalaie mo.
Eie ese ta tserie bu kepineits ta palan, eie ta
kuil muerngan ta palan. Ma eie ese ta tserie

bu kepineits palan nia naneie, eie ta ngas kuil
muerngan ta palan beitsak.

E Iesu a nga me terie mi vinekapot, kap va mi molu
(Mataio 10:34-36)

49 "O nemei nia tunie mi kaber, ma o vodon ta
kalei sien va a te nga vakaek nge ngang.
50 O suvuon mi sinusuruiv mene ngas. Ine mi
kepineits a tsang vatsakatie ngas mi aroung tuir
oit va ta tsorubeit tuktuk.
51 Nga si vodon va o nga nemei nia terie mi
molu ine simi kaber? A kap, kap va mi molu,
eiekesen mi vinekapot.
52 Tsuok vakaek ine, mi napaririem bu baser
tamagie gi ta vekapot, a tour gituo ta matakorot
ngan a luo ma a luo guor ta matakorot ngan a
tour.
53 Mi tam ma e natuon tamat guor ta vematako-
rot nge guor, mi kien ma e natuon vevien guor
ta vematakorot nge guor, ma ba baser anan guor
ta ve matakorot nge guor."

Nga ta ngas telekire vakalaie mi keipkepide ra
(Mataio 16:2,3)

54 E Iesu a nga pevien simi bineit, "Sien nga ta
pare mi rangit ta voturie simi korot mi matanias
ta ros, puk lalapus nga ta pevien, 'tate uos,' ma
ta ngas uos.
55 Ma sien va mi moru tunumeit ta beit, nga ta
pevien va mi enamon ta rarap, ma ta ngas malan
te.
56 Enga bu malamala ka duis! Nga telekire
vakalaie mi sana ta beit sien nga ta pare bu
kepineits ta tsorubeit simi kaber ma simi rangit.

Ma surie misa nga ta kap telekire vakalaie ine bu kepineits gi ta vor ve beitbeit duis ine sibu ra?

Vuduis nama meie kenga matakorot (Mataio 5:25,26)

57 “Surie misa enga kesenga nga ta kap deng kielala mi sana ta duis?
58 Sien va e ta veis rakot simi vinuor meie ian mi ka ta terie no simi vinuor, konon nia vuduis nama meie ngas i sar. Eie ta masi so terie no simi ka ni vuor nama, a, mi ka ni vuor nama ta masi terie no simi girigirir, ma mi girigirir ta masi terie no simi vona vinatoreis.
59 O oeng senga, e ta kap oit nia rovotsour simi vona vinatoreis tuir oit e ta kuil vaton bu natu lakep kokouk.”

13

Mi ni vodon vuris o, mi miensei

1 Mi kulou mene gi ta nga mon ian simi ra, gi nga pengan se Iesu mi kulu Galili ese e Pilato ta nga kenvamate gie sien gi ta nga tu terie kegi sar tienebeir ni varam.
2 E Iesu a nga virei, “Vasa, nga vodon va ine mi vinekikin bu kangi Galili gi ta nga suvuon, a nga vasangan va egie gi tsokor rio bu Galili mene?
3 O oeng senga. A kap! Sien va nga ta kap vodon vuris sorvekenan kenga sar sinavei tsokor, enga kokouk buer nga ta maet malagie.
4 Ma vasa nga vodon venengan ine mi sinangavur kes ma mi napaririem potsu tour bu mei i Siloam ese gi ta nga maet sien mi vonuo kuar ta nga kor i popogie? Vasa, nga vodon ine a

vasangan va egie gi tsokor rio mi kulou mene
gi ta mon i Ierusalem?
5 O oeng senga. A kap! Sien va nga ta kap
vodon vuris sorvekenan kenga sar sinavei tsokor,
enga kokouk buer nga ta maet mala gie."

Man nama puppuo mi kapiek ta kap nga vua

6 Samo e Iesu a nga vokokotie segie ine mi
nama puppuo, "Mi ka a nga tsuorkie mi kapiek
i aron ken tau. Ma a nga ko nemei nge neis
vuovuo sien, eiekesen a kap nga ko vorotan ka
vuovuo kes.
7 Io, a nga oeng si ken ka nennei tau, 'Pare,
siba avareit tour, o nga munu nemei nge me neis
vuovuo sien ine mi kapiek ma o kap ngas vorotan
ka vuovuo kes sien. Tar tomekan! Surie misa ta
vaton mi monokien mi kaber?'
8 "Eiekesen ine mi ka a nga kuil nama, 'Ka
leong, be buer tsupuk rivie si ka avareit kes. O ta
be buer tsoup viririsie mi vunan ine mi kapiek
nge vomuta.
9 Io, sien va mi ei ta vua simi avareit ian i kur,
eie a kalei! Sien va ta kap, io, e ta oeng ma o ta
tar tomekan.' "

E Iesu a nga vatoa mi vevien muru simi Rangi Minaes

10 Simi Rangi Minaes mene, e Iesu a nga
vavasengei i aron mi vona rengeir sibu Iuda.
11 Mi vevien a nga mon ian, ese mi tsaka moro-
moruo a nga vaguo mi tsir ram i vunaturuon sibu
avareit mi sinangavur kes ma mi napaririem
potsu tour. Mi tsir ram a nga guo ma a kap nga
oit nia vodusie mi vunaturuon rovoriu.

12 Sien e Iesu ta nga pare, a nga kuk nemei
ngan sien nge pevien. “Vevien, e te ketseketseng
si ma mienarouk.”
13 Samo a nga teir riem i popon, ma ian ngas te,
a nga vodusie mi vunaturuon ma a nga vakaek
nge puongan e Raban.
14 Mi muomuo simi vona rengeir a nga petseir
simi vunan e Iesu a nga vatoa ine mi vevien simi
Rangi Minaes, ma a nga vor ve vakvakokoit simi
bineit, “Giet suvuon bu ra mi napaririem potsu
kes nia tsatsang. Io, nemei i aron ine bu ra nge
me suvuon mi vavato, eiekesen kap va simi Rangi
Minaes.”
15 Mi Nguts a nga kuil nama sien nge pevien,
“Enga bu malamala ka duis! Enga keskes nga
ko tsitsi vorotsoruo kenga sar bulumakau o,
kenga sar dongki si magi oiroir nge kerie nia ra
vuvunumie simi Rangi Minaes, va gerek?
16 Ma ine e tubuon vevien e Abaraam ese e
Satan ta nga visie bu avareit mi sinangavur kes
ma mi napaririem potsu tour, vasa, a kap oit va
ta ketseketseng ine si man baivinis simi Rangi
Minaes?”
17 Sien ta nga oeng ven ne, a nga vamangarie
man sar matakorot, eiekesen mi lobaram kok-
ouk gi nga resmatan bu banga kepineits mata
tietienengei ta nga tsana.

Man nama puppuo mi pi mastat ma mi iis (Mataio 13:31,32; Marko 4:30-32)

18 Io, e Iesu a nga virei, “Mi sinavien e Raban
nia vuor, a malan misa? Misa o ta vepuan ngan?
19 Eie a malan mi pi mastat mi ka ta nga poro
nge tsuorkie si ken tau. Ine mi ei tsuotstsuor

a nga to leong ma bu ma gi nga me tou sibu
rakarakan.”
20 Ma a te buer nga virei, “Misa o ta vepuan
ngan mi sinavien e Raban nia vuor?
21 A malan mi iis mi vevien ta nga poro nge leik
meie ngan ba puol plaua tour oit ine mi plaua
kokouk a nga popoek.”

Mi matavanuo matgurutsits (Mataio 7:13,14,21-23)

22 Sien e Iesu ta nga vor ve veisveis rakot i
Ierusalem, a nga veisngie bu taon ma bu enamon
keskes nge vavasengei.
23 Io, mi mei a nga vosuoreie, “Mi Nguts, vasa,
e Raban ta vatoa kaba mei mene mo?”
E Iesu a nga kuil nama segie,
24 “Nga ta vengeis nia rubukien ka ian simi
matavanuo matgurutsits, simi vunan, o oeng
senga, palan mi kulou gi ta konon nia rubukien
eiekesen gi ta kap oit.
25 Sien e taman mi vonuo ta bokutie mi
matavanuo, nga ta tuir i marar nge pinpin ma
nga ta pevien, ‘Mi Nguts, tsitsi vadara gei!’
“Ma eie ta kuil nama, ‘O kap telekiran ivie nga
kuvu en!’
26 “Samo nga ta kuil nama sien, ‘Gei nga ngou
ma un meie no, ma e nga vavasengei si kegei sar
taon.’
27 “Eiekesen eie ta buer pevien, ‘O kap telekiran ivie nga kuvu en. Nga tsupek sorvekena iou.
Enga mi kulou tsokor!’
28 “Ian en, nga ta so ta nge vengvengio bu
rivonga sien va nga ta pare e Abaraam, a, e Isak,
a, e Iakop ma bu propet i aron ken mangmagoso

Nguts e Raban, ma enga gi ta tomeke vorotsoruo nga.
29 Mi kulou gi ta nemei kovuni simi matanias ta rar tsour en ma simi matanias ta ros en, ma i matan mi enamon ma i murien mi enamon, ma gi ta so mogos i bingan mi tsur ngongou i aron ken mangmagoso Nguts e Raban.
30 A tuktuk, egie ese gi ta vevemuir te gi ta so muomuo, ma egie ese gi ta muomuo gi ta so vevemuir te."

Ken tentoiv e Iesu surie i Ierusalem (Mataio 23:37-39)

31 Ian ngas te, bu Parisaio mene gi nga nemei se Iesu nge oeng sien, "E ta ngas tsupek en ne nge rakot si ka korot mene, simi vunan e Erot a lalaron va ta kenvamate no."
32 Ma e Iesu a nga kuil nama segie, "Rakot nge oeng ian simi kopuen tso ven ne, 'Pare! Nevere ma sivo o ta kareir rivie bu tsaka moromoruo ma o ta vatoa bu tamat mienarouk ma simi ra ta tour ngan o ta vaton kong tsientsang.
33 Eiekesen, nevere, sivo ma simi ra ta vemusurie, o ta ngas veisngie kong sar vineis, simi vunan a kap duis va ka propet ta maet si ka korot mene eiekesen i Ierusalem!'
34 "Ierusalem, Ierusalem! E ko kenvamate bu propet nge tomerie gie nge vunavout egie ese e Raban ta nga ture terie sevoi. Palan bu ra, o nga lalaro kir kakuon ke kulou, malan mi kina to ta govitan bu natuon i pakien ba poruoporuon, eiekesen e kap nga sunuir.
35 Pare! Ke vonuo tate ringringidin. Ma o oeng sevoi, e ta kap buer pare iou tuir oit va e ta

pevien, ‘Mi vavatamaes ta mon seie ese ta nemei ngan mi asan mi Nguts.’ ”

14

E Iesu a nga vatoa mi tamat mienarouk

1 Simi Rangi Minaes mene, e Iesu a nga rakot nge ngou si ken vonuo mi muomuo mene sibu Parisaio, ma mi kulou gi nga mounnge vititirie.
2 Io, mi ka ese ba kamen ma ba riman ta nga ti, a nga mon i muan.
3 E Iesu a nga vereie bu Parisaio ma bu vavvasengei sibu vinuor se Moses, “Kegiet vinuor a sunurie va giet ta vatoa ka mei simi Rangi Minaes, o, kap?”
4 Eiekesen gi kap nga vokokotie ka nama. Io, e Iesu a nga soburo ine mi ka nge vatoa si man mienarouk ma a nga ture vavasie.
5 Samo e Iesu a nga vosuoreie gie, “Sien va ka mei senga va e natuon o, ken ka bulumakau a kor loloim si ka matada simi Rangi Minaes, vasa, eie ta ra teie tsana ian ngas te, o, kap?”
6 Eiekesen gi kap nga oit nia kulie ine ken vinirei.

Mi sinavien mi mei nia vilikitie eie kesen ma nia suongaran bu mei

7 Sien ta nga pare bu vasier gi ta nga vile bu mogomogos ian ta otien mi kulou asna, e Iesu a nga vokokotie segie ine mi nama puppuo.
8 “Sien va ka mei ta nongie no va e ta ra ngou si ka nginou ni verei, kian va e ta so mogos si ka mogomogos simi kulou asna, simi vunan e taman

---

13:35 PSA 118:26

mi nginou ta masi nongie buer ka ka as leong rio
no va ta beit.
9 Sien va ta malan ian, e taman mi nginou ese
ta nongie ngado kokouk, ta me oeng sevoi va e
ta terie ke mogomogos ian simi ka as leong rio
no. Ma e ta mengemengeir nge ra mogos si ka
mogomogos ian ta otien mi kulou sasavoir.
10 Eiekesen, sien va gi ta nongie no, be ra
mogos si ka mogomogos ian ta otien mi kulou
sasavoir, terengien sien va e taman mi nginou
ta nemei, ta mang me oeng sevoi, ‘Palapala, ra
mogos nikot simi mogomogos asna.’ Ine ta terie
sevoi mi as leong i kotubuon bu vasier kokouk
ian gi ta beit.
11 Eie ese ta veleveleongtie eie kesen, gi ta por
terie i keim mi asan ma eie ese ta vilivilikitie eie
kesen, gi ta tsuok terie i kur mi asan.”
12 Samo e Iesu a nga pevien seie ese ta nga
nongie va ta nga me ngou meie, “Sien va e ta
tsana ka nginou sisiat o, sikati, kian va e ta kerie
bu palapala, bu kasi o, bu patsa o, ka palapala
suvuram. Sien va e tsang malan ngan ine, gi ta
masi nongie no buer si ka nginou nge kulie sevoi.
13 Sien va e ta tsana ka nginou, kerie bu
sinaortsak, bu peong, bu muru ma bu kael.
14 Ma e Raban ta so vatamase no, simi vunan
gi ta kap oit nia kulie sevoi. Eiekesen e Raban ta
ba so kulie sevoi sien va bu ka duis gi ta so to
muerengei simi miensei.”

Man nama puppuo mi nginou leong (Mataio 22:1-10)

15 Sien mi mei segie bu vasier ta nga rongomie
ine mi nama, a nga oeng se Iesu, “E Raban ta

vatamase mi ka ese ta ngou simi nginou i aron
ken mangmagoso Nguts e Raban.”
16 E Iesu a nga oeng sien, “Mi ka a nga potsie
mi nginou leong ma a nga nongie bu vasier palan
va gi ta nga nemei.
17 Ma simi ra nian te mi nginou, a nga turan
ken petspets nia ra oeng segie ese tate nga muna
nongie gie nia nemei simi nginou nge pevien,
‘Nga nemei. Mi nginou a te rorois.’
18 “Eiekesen egie kokouk gi nga vakaek nge
vokokotie bu namani tuir bibirit. Mi mei vour-
vour a nga pevien, ‘O ba vorie mo mi poko pier,
ma o ta ngas rakot nge ra pare. A kalei va e ta
vodon tsupuk rivie iou.’
19 “A, mi mei ka ie a nga pevien, ‘O ba vorie
mo bu bulumakau a otien bu aigor napaririem,
ma o ta ngas ra konon nia tsatsang nge gie. A
kalei va e ta vodon tsupuk rivie iou.’
20 “Ma mi mei buer ka ie a nga pevien, ‘Ine mo
o ba rei. O kap oit nia nemei.’
21 “Io, ken petspets a nga muer ma a nga me
pengan si man ka leong. Samo e taman mi vonuo
a nga petseir ma a nga oeng sien, ‘Rakot sibu
rosar ma sibu tangatso rosar simi taon ma kir
nemei ngan bu sinaortsak, bu peong, bu kael ma
bu muru.’
22 “Io, mi petspets a nga pevien, ‘Ka leong, misa
e tate nga tura iou nia tsana, o te tsang vaotie,
eiekesen a kap ngas vous mi vonuo.’
23 “Samo mi ka leong a nga oeng si ken
petspets, ‘Rakot sibu rosar ma sibu enamon i
marar simi taon nge gagei gie bu mei kokouk
rubukien terengien kong vonuo ta mang vous.

24 O oeng senga, kap ka mei segie ine mi kulou
o ta nga nongie gie, ta tsuokopie man ka puk ine
si kong nginou.’ ”

Mi piner nia tsorubeit ken madar tovtov e Iesu (Mataio 10:37,38)

25 Io, mi bineit leong gi nga nomeie e Iesu. Ma
a nga vuris nge oeng segie.
26 “Sien va ka mei ta nemei seou ma ta kap
karto e taman ma e kinan, ken vevien ma bu
natuon, bu kasien ma bu vevinen ma buer ken
tino, a kap oit va ta tsorubeit kong madar tovtov.
27 Ma eie ese ta kap sorokie man koitskoits nge
vemusurie iou, eie a kap oit va ta tsorubeit kong
madar tovtov.
28 “Sien va ka mei senga ta lalaro tsana ka
vonuo kuar, vourvour ta mogos nge ase ken sar
lakep nia telekiran va ken lakep a oit nia tsang
vuruvan mi vonuo, va gerek?
29 Sien va ta kap muna ase ken lakep, eie ta kap
oit nia tsang vuruvan mi tsientsang simi vonuo i
murien va tate tsuok voturie bu arir. Ma bu mei
gi ta pare ine, gi ta vavangiets ngan.
30 Ma gi ta pevien, ‘Ine mi ka a nga vakaek
nge tsana mi vonuo ma a kap oit te nia tsang
vuruvan.’
31 “O, sien va ka kovakova ka leong ta lalaro
veveken meie ka kovakova ka leong mene,
vourvour eie ta muna mogos nge deng telekiran
va a ngeisngeis oit ngan ine bu sinangavur
sinangavur kes soloba (10,000) ken kulou ni
minakiur va gi ta veveken meie mi mei ka ie
meie ngan bu sinangavur sinangavur luo soloba
(20,000) ken kulou ni minakiur, va gerek?

32 Sien va ta deng telekiran va a kap oit, eie ta
turan ken ka ka nia ra konon nia vabatie mi ni
vedeng i kotubuguor sien guor ta kap ngas me
tuir matan vesuei.
33 Io, mi mei senga ese ta kap tsupuk rivie ken
sar sinsuv kokouk, eie ta kap oit nia tsorubeit
kong madar tovtov.
34 “Mi barateis a kalei, eiekesen sien va ken
barabaratasie tate kapangan, kap ka mei ta ba
oit nia vara barabaratasie ngan te buer.
35 Ma a kap ba kalei oit buer nia terie simi
kaber o, teir muneik sien, eiekesen gi tate
tomekan mo.
“Eie ese ta suvu taterieng, ta ngas rorong.”

15

Mi sipsip ta nga veis bebeir
(Mataio 18:12-14)

1 Simi ra mene mi kulou porpor takis ma mi
kulou tsokor gi nga nemei vatavatat se Iesu va gi
ta nga me rongomie ken sar nama.
2 Bu Parisaio ma bu vavvasengei sibu vinuor
se Moses gi nga ngungu lili ngan e Iesu ven ne,
“Ine mi ka a ko suguo mi kulou tsokor ma a ko
ngou meie gie.”
3 Io, e Iesu a nga oeng ngan segie mi nama
puppuo.
4 “Sien va ka mene kes senga a suvuon bu
sipsip mi sinangavur kes koboit (100), ma sien
va ka sipsip kes a veis bebeir, vasa, ine mi ka
ta kap be voturie bu sinangavur mi napaririem
pouts voveit ma mi napaririem pouts voveit (99)

bu sipsip simi poko roterir nge ra nesie ian mi
mei ta nga veis bebeir oit va ta neis vorotan?
5 Sien va ta neis vorotan, ta tsuok sorokie terie
i karakaran ngan mi nires.
6 Ma sien ta veis muer beit ngan i marar, ta
kukuo bu palapalan ma bu patsan kokouk nge
oeng segie, ‘Nga res meie iou. O te neis vorotan
kong sipsip kes ta nga veis bebeir.’
7 O oeng senga, simi rosar kes mo, mi nires
die i kur simi rangit surie ka ka tsokor va ta
vodon vuris, ta leong beitsak rio mi nires surie
bu sinangavur mi napaririem pouts voveit ma mi
napaririem pouts voveit (99) mi kulou duis ese gi
ta kap ba pinat surie mi ni vodon vuris.”

Mi silva lakep ta nga kapangan

8 “Sien va ka vevien a suvuon mi sinangavur
bu silva lakep ma a rivie ka mene kes segie, eie ta
vakartie mi bember nge videir i aron mi vonuo,
ma ta neis kalei oit va ta neis vorotan ken lakep.
9 Sien va tate neis vorotan, eie ta kuk kakuon
bu palapalan ma egie ese gi ta mon kouk simi
enamon kes nge pevien, ‘Nga res meie iou. O te
neis vorotan kong silva lakep kes ian o ta nga
rivie.’
10 Io, o oeng senga, a kokouk malan mo, ken sar
angelo e Raban, gi ta res beitsak surie ka tsaka
ka kes va ta vodon vuris.”

Mi madar ta nga veis bebeir

11 Ma e Iesu a nga pevien, “Mi ka a nga suvuon
ba natuon tamat luo.

12 Mi vemuir ngan a nga oeng se taman, ‘Tama,
e tate pot terie kong potpot ian si ke sinsuv.’ Io, e
tamaguor a nga potakie ken sinsuv i kotubuguor.

13 “I murien mo ba ra, mi vemuirngan a nga
por kakakuon ken sar kepineits nge veis rakot
simi enamon i pek, ma ian en, a nga ra tomeke
tuvuon ngan ken sar kepineits sibu suasuada
sinavei tsokor.
14 I murien tate nga tomeke vaton ken sar
kepineits, mi se leong a nga beit ian simi enamon.
Ine mi madar a te nga suvuon mi pinat leong.
15 Io, a nga ra vire tsientsang simi ka ian simi
enamon, ma a nga turan rakot si ken oiroir bor
va ta nga ra tabarie gie.
16 A nga lalaron beitsak nia nganie magi sar
nginonginou bu bor, simi vunan kap ka mei va
ta nga tabarie ngan ka kepineits.

17 “Io, a nga tovarebar nge pevien, ‘Ken sar
petspets e tamoung gi suvu nginonginou palan,
eiekesen eou o tate vitor maet en ne!
18 O ta ngas tamtuir nge muerengei rakot se
tamoung. Ma o ta so oeng sien, “Tama, o te nga
tsana mi tsienakor se Raban ma sevoi.
19 O kap kalei oit va e ta ba buer vuotongie iou
ngan va eou e natu. Tsana iou malan va eou ke
petspets.” ’
20 Io, a nga tamtuir nge muerengei rakot se
taman.

“Eiekesen sien ta ngas nga mon i pek, e taman
a nga deng kielala, ma mi aron a nga vous ngan
mi tentoiv leong. Io, a nga soer susueie, ma a nga
rakopie nge ngungurie e natuon.

21 “E natuon a nga oeng sien, ‘Tama, o te nga
tsana mi tsienakor se Raban ma sevoi. O kap
kalei oit va e ta ba buer vuotongie iou ngan va
eou e natu.’
22 “Eiekesen e taman a nga oeng si ken sar
petspets, ‘Lalapus! Nga ra por nemei ngan mi
banga kuirkuir vour matkalei nge me vavatsekie
ngan. Ma vasoan man ka muguir i riman ma nga
ta vavatsekie ngan kaba poppop siba kamen.
23 Nga ra visie mi natu bor dasong nge me keda.
Giet ta tsana mi nginou ma giet ta res,
24 surie ine e natung a te nga mesei, eiekesen
eie a te buer to muerengei. A nga veis bebeir ma
ine a te muer beit.’ Ma gi nga me teie vabatie.
25 “Sien ine mi kepineits ta nga tsorubeit,
ken muariem a nga mon i tau. Sien tate nga
muerengei nge veis vatavatat i marar, a si nga
rongomie mi keneveir ma mi sinieng.
26 Io, a nga kukuo mi petspets nge vereie, ‘Mi
sana kepineits a tsorubeit?’
27 Mi petspets a nga kuil nama, ‘E kasi a te
muerengei beit ine. E tama a te keda mi natu
bor dasong, simi vunan e kasi a ngas to ma a te
beit muerengei.’
28 “Mi muariem a nga petseir, ma a kap nga
lalaro rubukien. Io, e taman a nga rovotsour ma
a nga me oeng vamada va ta nga rubukien.
29 Eiekesen a nga kuil nama se taman, ‘Pare!
ine bu avareit kokouk, o nga tsatsang sevoi
malan mi petspets mo. Ma o kap nga rong
tsak si ke ka ni tinuturei kes. Eiekesen e kap
ngas terie ka natu meme nia varese iou meie bu
polopoloung.

30 Ine e natu a nga tomeke tuvuon ngan ke sar
kepineits simi sinavei nia tabeir bor nge pirpir.
Eiekesen sien ta muerengei beit i marar, e tovie
ma e keda ine mi natu bor dasong!'
31 "E taman a nga oeng sien, 'Natung, E ko mon
meie iou sibu ra kokouk ma bu kepineits kokouk
o ta suvuon ine, sevoi.
32 Eiekesen, a sogove va giet ta ngas res nge
teie vabatie, simi vunan ine e kasi a te nga mesei
ma ine a te to muerengei. A nga veis bebeir ma
ine a te muer beit.' "

16

Man Nama Puppuo mi ka nennei nguts bitbit

1 E Iesu a te buer nga oeng si ken sar madar
tovtov, "Mi ka suvuram a nga suvuon mi ka
nennei ese ta nga ko naneie ken sar sinsuv.
Eiekesen mi kulou gi nga pengan sien, va ine mi
ka nennei a nga tsatsang tsak ngan bu sinsuv.
2 Io, ine mi ka suvuram a nga virei vurukude
nge vereie, 'Mi sana ine o rongomie surie no?
Me vasangan seou bu tsientsang kokouk e ta nga
tsana si kong sar sinsuv ian gi ta nga mon si
ke nennei, simi vunan e ta kap ba buer oit nia
tsatsang nia naneie kong sar sinsuv.'
3 "Io, ine mi ka nennei a nga oeng veie eie
kesen nge kia va, 'Misa o tate tsana? Mong ka
leong a te tsang rivie iou si kong tsientsang. O
kap ngeisngeis te nia tsuopuo mi kaber, ma o
mengemengeir nia vor ve nono masitinoiv.
4 O te telekiran misa o ta tsana! Sien va o ta
tsana ine, mi kulou gi ta mang suguo iou si kegi

sar vonuo sien va mong ka leong ta voto iou si
kong tsientsang.’
5 “Io, a nga kuk kakaku gie ese gi ta nga por
kepineits si man ka leong nge kap ngas nga kuil
muerngan. Ma a nga vereie mi mei vourvour, ‘A
voveis e suvuon nia kuil muerngan si mong ka
leong?’
6 “A nga pevien, ‘Bu sinangavur napaririem
pouts tour koboit (800) bu galan oel.’
“Ine mi ka nennei a nga oeng sien, ‘Poro ine
mi pakapaka rorou ta vasangan a voveis bu
kepineits va e ta kulie. Ma mogos lalapus. Ma
vurisan nge vataro ba sinangavur voveit koboit
(400).’
7 “Samo, a nga vereie mi ka a luongan, ‘Ma evoi
a voveis e ta kuil muerngan?’
“A nga kuil nama, ‘Mi sinangavur kes koboit
(100) bu lut wit.’
“Ine mi ka nennei a nga oeng sien, ‘Poro ine
mi pakapaka rorou ta vasangan a voveis bu
kepineits va e ta kulie. Ma vurisan nge vataro
bu sinangavur napaririem pouts tour (80).’
8 “Man ka leong a nga tienengan ine mi ka
nennei nguts bitbit, simi vunan ken sinavei a nga
soer simi tsientsang ian ta nga tsana. A tuktuk
va mi kuoluon ine mi kaber, gi sievei beitsak nia
vodusie kegi sar sinavei mi kulou ine sibu ra rio
mi kulou simi taparang.
9 Ma o oeng senga, tsatsang ngan man sar
sinsuv mi kaber nia baser palapalan meie kavo
mei palan, terengien, sien va kenga sar sinsuv
ta so voto, gi ta mang so kir vurukude nga simi
enamon ivie gi ta tino rovoriu en.

10 “Eie ese ta tuktuk nia naneie ian ta lili, ta
oit tuktuk nia naneie buer ian ta palan. Ma eie
ese ta kap tuktuk nia naneie ian ta lili, ta kap oit
tuktuk nia naneie buer ian ta palan.
11 Io, sien va nga ta kap tuktuk nia naneie bu
sinsuv simi kaber, ese ta oit nia terie bu sinsuv
tuktuk i naparimanga?
12 Ma sien va nga ta kap tuktuk nia naneie ken
ka kepineits ka mei mene, ese ta teir vunie nge
nga kenga ka kepineits kesenga?
13 “Kap ka petspets a oit nia tsatsang si kaba ka
leong luo, simi vunan ta tsak ngan ka mei ma ta
tovie mi mei mene, o, eie ta tsok meie ka mei ma
ta matagout ngan mi mei mene. Nga kap oit va
nga ta tsatsang kokouk se Raban ma sibu sinsuv
simi kaber.”
14 Bu Parisaio ese gi ta ko lalaron beitsak mi
lakep, gi nga rongomie ine bu namanien, ma gi
nga vavangiets ngan e Iesu.
15 Ma e Iesu a nga oeng segie, “Enga arie bu
mei ese nga ta vara matkalei nge nga kesenga i
matan mi kulou, eiekesen e Raban a telekiran
bu aronga. Mi sana kepineits mi kulou gi ta
vodon veleongtie, eie a mat minogumiets i matan
e Raban.

Ken sar nama mene e Iesu

16 “Bu Vinuor se Moses ma bu vinavataor sibu
propet, gi nga vavatei ngan tuir oit sibu ra se
Ioanes mi ka ni sinusuruiv. Vakaek sibu ra se
Ioanes, gi vavatei ngan mi Banga Vinavatei surie
ken sinavei nia vuor e Raban, ma bu mei kokouk
gi terie kegi ngeisngeis nia vemusurie.

17 A ngeisngeis va mi rangit ma mi kaber guor
ta kapangan eiekesen a ngeisngeis beitsak va ka
puk ba tottok lili sibu mat vinavataor simi Vinuor
ta kapangan.
18 “Mi ka ese ta vekapot sorvekenan ken vevien
nge reie ka vevien mene, a te tsana mi sinavei nia
rei puer, ma mi ka ese ta reie ka vevien ken labeit
tate nga vekapot sorvekenan, a te tsana buer mi
sinavei nia rei puer.

Mi ka suvuram meie e Lasaro

19 “Mi ka suvuram a nga mon. Eie a nga ko
vavaso ngan man sar tsetstseik dav matmatot
ma a nga ko mon simi sinavei nia pinike tuvuon
ngan ken lakep leong nia varese mo ken tino simi
pirpir.
20 Simi rumrubukien si ken vonuo, gi nga ko
me sor vogosongie mi sinaortsak. Mi asan e
Lasaro, ma mi kurikurien a nga kibakibak.
21 Ma a nga ko lalaron va ta nga ve nganie bu
sumusumu nginonginou ta nga ko korkor kovuni
si ken tsur ngongou ian mi ka suvuram. Ma bu
kopuen buer gi nga ko nemei nge daemdaemkie
ken sar kiem.
22 “Samo, ine mi sinaortsak a nga maet ma
bu angelo gi nga me sorokie teteir i bingan e
Abaraam. Mi ka suvuram buer a nga maet ma
gi nga puonongie.
23 I Ades ivie ine mi ka suvuram ta nga mon
simi vinekikin leong, a nga dedeng kien i kur nge
dengarie e Abaraam i pek beitsak. Ma e Lasaro
buer a nga mon i bingan.

16:23 Ades - mi namani Grik ma man vuevue va mi korot sibu miensei.

24 Io, a nga koup pevien, ‘Tama Abaraam, aor
molous nge iou ma turan e Lasaro nia votsolopan
mi louru pitsipitsiriman simi da nge me votunga
ngan mi karameung, simi vunan o mon simi
vinekikin leong ine simi leing!’
25 “Eiekesen e Abaraam a nga kuil nama,
‘Natung, vodonomie bu ra e ta nga tino sien.
E nga suvuon bu banga kepineits, eiekesen e
Lasaro a nga suvuon bu tsaka kepineits. Eieke-
sen nevere eie a te mon simi vavaman en ne ma
evoi e te mon simi vinekikin leong.
26 Ma buer, i kotubugor ma evoi, mi moror
leong a mon, terengien va egie ese gi ta mon en
ne nge lalaro rakot sevoi, gi ta kap mang oit, ma
ta kap oit va ka mei ta tsourarak kovuni ian en
nemei ne segor.’
27 “Ma ine mi ka suvuram a nga kuil nama,
‘Eiekesen o no masitinoiv sevoi, tama. Turan e
Lasaro teteir si ken vonuo e tamoung,
28 simi vunan o suvuon bu kasiung a oit mi
napaririem. Turan nia ra terie mi namani
venengeng segie terengien va gi ta kap mang
nemei ine simi enamon ni vinekikin.’
29 “E Abaraam a nga kuil nama, ‘Gi suvuon e
Moses ma bu propet. Vodon tsupuk rivie gie. Gi
ta ngas rorong segie.’
30 “Ma a nga pevien, ‘A kap, tama Abaraam,
sien va ka mei kovuni simi miensei ta ra oeng
segie, gi ta mang vodon vuris.’
31 “E Abaraam a nga oeng sien, ‘Sien va gi
ta kap rorong se Moses ma bu propet, misasien
buer ka ka va ta to muerengei simi miensei, ta
kap oit nia vakokoit vurisan bu arogie.’ ”

17

Mi sinavei tsokor
(Mataio 18:6,7,21,22; Marko 9:42)

1 E Iesu a nga pevien si ken sar madar tovtov,
“Bu kepineits ta vokorongie bu mei simi sinavei
tsokor, ta tamtuir, eiekesen mi tsienakor leong
seie ese ta vabatie gie ine.
2 Sien va ka mei ta vokorongie ka mei segie ine
bu sinavoir va ta tsana mi sinavei tsokor, ta kalei
beitsak va gi ta pala ka dodou leong i konokonon
nge ra votsorovie i rou.
3 Io, naneie no kese simi sana va e ta tsana.
“Sien va ka kasi ta tsana mi sinavei tsokor,
oeng matan. Ma sien va ta vodon vuris, vodon
rivie ken sinavei tsokor.
4 Sien va ta tsana mi sinavei tsokor sevoi bu
keipkepide ra mi napaririem pouts luo i aron
mi ra kes, ma sien va bu keipkepide ra mi
napaririem potsu luo a ra nemei nge me pevien,
‘O te vodon vuris,’ vodon rivie eie.”
5 Bu aposol gi nga pevien simi Nguts, “Be
veleongtie kegei sar vodovodon tuktuk!”
6 Ma mi Nguts a nga kuil nama, “Sien va kenga
vodovodon tuktuk a lili malan mo ine mi pi
mastat, va nga oit nia oeng ine simi ei va ta
tetekie bu buon nge ra tuir i rou, ma ta ngas
rorong senga.
7 “Sien va ka mei kes senga a suvuon mi
petspets ta ko tsatsang i tau o, naneie bu sipsip,
ma sien va ta muerengei simi korot nia tsatsang,
vasa, eie ta oeng si ken petspets va ta nemei nge
ngou meie?

8 A kap. Eie ta oeng sien, ‘Rorois ngan mong
nginonginou. Ma verevere kalei nge tsatsang
vunie iou sien va o ta ngou nge un. I muir, e
ta ba ngou nge un.’
9 Vasa, eie ta vuot kalei ian simi petspets surie
a nga tsana bu kepineits vemusurie mi tinuturei?
10 A kokouk buer senga, sien va nga ta tsana bu
kepineits kokouk vemusurie mi tinuturei, nga ta
pevien, ‘Kap va egei bu banga petspets. Gei tsang
vemusurie mo kegei sar baitutuir.’ ”

Mi sinangavur kes bu tamat mienarouk lepra

11 Sien e Iesu ta nga veis rakot i Ierusalem, a
nga veis ka i kotubuon i Samaria ma i Galili.
12 Ma sien tate nga visi beit simi enamon, mi
sinangavur kes bu tamat mienarouk lepra gi nga
veis nemei sien. Ma gi nga tuir i pek
13 nge koup pevien, “Iesu, Ka leong, tovie gei!”
14 E Iesu a nga pare gie nge pevien, “Nga rakot
nge vasanga nga sibu prist.”
Ma sien gi ta nga veis sorvekenan, bu kuriku-
rigie a te nga tsorubeit melemelen.
15 Mi mei kes segie a nga pare va a te nga to si
man mienarouk, a nga muerengei nge puongan
e Raban ngan mi kinokinoup leong.
16 A nga me sege pukupukukaek i kamen e
Iesu nge vuot kalei sien. Ine mi ka, eie mi kangi
Samaria.
17 E Iesu a nga pevien, “O si kia va mi
sinangavur kes gi te melemelen. Iva ngan mi
napaririem potsu voveit?
18 Surie misa ine mi kibang, eie kesen mo a
muerengei nia puongan e Raban?”

19 Ma a nga oeng sien, “Tamtuir nge veis, ke
vodovodon tuktuk a te vatoa no.”

Mi ra va e Raban ta vuor
(Mataio 24:23-28,37-41)

20 Bu Parisaio gi nga vosuoreie e Iesu va
venenges mi ra va e Raban ta vuor va ta nemei.
Io, a nga kuil nama, “Mi sinavien e Raban nia
vuor, eie a kap va mi kepineits nga ta oit nia
dengarie.
21 Kap ka mei va ta oit nia pevien, ‘Pare, eie te
ine!’ o, ‘Eie te nikot!’ simi vunan ken sinavei nia
vuor e Raban a mon i aronga.”
22 Ma a nga pevien si ken sar madar tovtov, “Mi
ra ta nemei va nga ta lalaron beitsak nia mon
meie e Natuon mi Ka i aron ken sar ra, eiekesen
nga ta kap oit.
23 Mi kulou gi ta pevien senga, ‘Eie te nikot!’ o,
‘Eie te ine!’ Kian va nga ta dederivagie.
24 Sien va e Natuon mi Ka ta nemei, eie ta
tsorubeit vasvas malan mi kutsukutsuleip ian
ta kutsuleip nge rarangie bu korot kokouk simi
mariu.
25 Eiekesen ta be muna suvuon bu vinekikin
palan ma mi kuoluon ine bu ra gi ta purusie.
26 “Sien e Natuon mi Ka va ta nemei, ta malan
misa ta nga tsorubeit ian sibu ra se Noa.
27 Mi kulou gi nga mon ngan mi ngou, mi un,
mi verei, ma mi vavuo bu natugie, tuir oit e Noa
ta nga rubukien si man mon. Samo mi tubuik
leong a nga me sorara gie.
28 “Ma sibu ra se Lot buer, mi kulou gi nga mon
ngan mi ngou, un ma verikuil nge kepineits ma
tsuor tau nge sunge vonuo.

29 Eiekesen sien e Lot ta nga sorvekenan i
Sodom, mi leing meie bu vout lemlemka a nga
kor kuvu simi rangit malan mi bat ma a nga
tsang vatsakatie gie kokouk.
30 “Ine arie ta malan simi ra va e Natuon mi
Ka ta tsorubeit vasvas.
31 Ian simi ra, sien va ka mene ta mon i pungan
mi vonuo ken sar kepineits ta mon i aron, kian
va ta tsour nia poro ken sar kepineits. Malan
mo sien va ka mene ta mon i tau, kian va ta
muerengei.
32 Vodonomie ken vevien e Lot!
33 Eie ese ta konon nia ruit ngan ken tino, ta
rivie ken tino, ma eie ese ta kap ruit ngan ken
tino, eie ta suvuon ken tino.
34 O oeng senga, ian sikati ba mei luo guor ta
mutur simi tsur kes, eiekesen e Natuon mi Ka ta
kerie ka mei kes seguor ma ka mei mene ta mon.
35 Ba vevien luo guor ta leik leseik kokouk,
eiekesen e Natuon mi Ka ta kerie ka mei kes ma
ka mei mene ta mon.”
36 [Ba ka luo guor ta tsatsang i tau, eiekesen
e Natuon mi Ka ta kerie ka mei kes ma ka mei
mene ta mon.]
37 Ma bu madar tovtov gi nga vosuoreie e Iesu,
“Mi Nguts, ivie ine bu kepineits ta tsorubeit en?”
E Iesu a nga kuil nama, “Ivie mi piripirien ka
mene mesei ta mon en, bu moduram gi ta beit
kokouk en.”

18

Man nama puppuo mi sinavei nia no

1 Samo e Iesu a nga oeng si ken sar madar
tovtov ngan mi nama puppuo nia vasangan segie

mi sinavei nia no va gi ta kap mang matpomaer
sien.
2 “Simi taon mene mi ka ni vuor nama a nga
mon. Eie a kap nga ko motovan e Raban ma buer
a kap nga ko mangaran mi kulou.
3 Ma ine simi taon mi vevien naor tate nga
mamaet labeit buer a nga mon. A nga buburikie
mi nemei nge oeng sien ven ne, ‘Kulie iou si
mong matakorot.’

4 “A te nga potaram te ine mi ka ni vuor nama
ta nga marsi kulie ine mi vevien, eiekesen i muir
sien, a nga pevien seie kesen ven ne, ‘O kap ko
motovan e Raban ma o kap ko mangaran mi
kulou.
5 Eiekesen surie ine mi vevien ta munu
memekitsie iou, o ta dedeng sien nge kulie. Sien
va o ta kap kulie, eie ta ngas nemei seou sibu ra
ma ta vamare iou!’ ”

6 Ma mi Nguts a nga pevien, “Nga rongomie
nge por sinavei simi sana ine mi tsaka ka ni vuor
nama ta nga pevien.
7 Vasa, e Raban ta kap kulie ken kulou ian tate
nga viel tsana gie, sien va gi ta no masitinoiv
sibu rosisiat ma sibu rokati? Ma buer eie ta kap
lalapus nia kulie gie?
8 O oeng senga, e Raban ta lalapus nge kulie gie.
Eiekesen sien va e Natuon mi Ka ta nemei, vasa,
eie ta oit nia vorotan ka mei ta suvu vodovodon
tuktuk ine simi kaber?”

Man nama puppuo mi Parisaio meie mi ka porpor takis

9 E Iesu a te buer nga vokokotie ine mi nama
puppuo simi kulou gi ta vodon veleongtie gie
kesegie nge matagout ngan bu mei mene.
10 “Ba ka luo guor nga kien simi Vona rengeir
leong nia ra no. Mi mei kes mi Parisaio, ma mi
mei mene mi ka porpor takis.
11 Mi Parisaio a nga tuir eie kesen ma a nga
no ven ne, ‘O vuot kalei, Raban, surie eou o kap
malan bu ka puerpuer, bu ka tsokor, ma bu ka
simi tetteririv, ma buer o kap malan ine mi ka
porpor takis.
12 O ko vorvor ba ra luo i aron mi wik kes, ma
o ko terie sevoi a kes simi sinangavur kes sibu
kepineits o ta poro.’
13 “Eiekesen mi ka porpor takis a nga tuir i
pek, ma kap va ta nga dedeng kien simi rangit,
eiekesen a nga tutuo mi bongabongan ma a nga
pevien, ‘Raban, aor molous nge iou. Eou mi ka
tsokor!’
14 “O oeng senga, ine mi ka porpor takis, arie
eie e Raban a te nga tourtelekiran va eie mi
ka duis, ma kap va mi Parisaio. Egie ese gi ta
veleveleongtie gie kesegie, e Raban ta vilikitie
gie, ma egie ese gi ta vilivilikitie gie kesegie, e
Raban ta veleongtie gie.”

E Iesu a nga vatamase bu natu madar (Mataio 19:13-15; Marko 10:13-16)

15 Mi kulou gi nga kir nemei ngan buer bu
natunatu madar se Iesu terengien va ta mang
nga soburo nge vatamase gie. Eiekesen ken sar
madar tovtov gi nga pare ine ma gi nga patsarie
gie.

16 Eiekesen e Iesu a nga kukuo gie bu natu
madar nemei seie nge pevien, “Nga ta ngas
sunuir terie bu natu madar nemei seou, ma
kian va nga ta vangenge gie, simi vunan mi
vavatamaes kovuni si ken mangmagoso Nguts e
Raban a sogove gie bu suada mei malan ine.
17 O oeng tuktuk senga, eie ese ta kap lalaron
va e Raban ta vuortie ken tino malan ine mi natu
madar, eie ta kap oit rovoriu nia rubukien si ken
mangmagoso Nguts e Raban.”

Mi muomuo suvuram
(Mataio 19:16-30; Marko 10:17-31)

18 Mi muomuo ni vuor a nga vosuoreie e Iesu,
“Banga vavvasengei, misa o ta ngas tsana nia
suvuon mi tino rovoriu?”
19 E Iesu a nga oeng sien, “Surie misa e ta
vuotongie iou va mi banga vavvasengei? Kap ka
mei a kalei eiekesen e Raban kesen mo.
20 E telekiran bu vuna vinuor ta pevien ne,
‘Kian va e ta tsana mi sinavei nia rei puer. Kian
va e ta kenvamate ka mei. Kian va e ta puer.
Kian va e ta vokokotie ka nama binit i matan mi
vinuor. Ma e ta ngas mangaran e tama meie e
kina.’ ”
21 Ma ine mi ka a nga kuil nama, “Tsuok
vakaek te, o ta ngas nga madar vour, o nga
vemusurie ine bu vinuor.”
22 Sien e Iesu ta nga rongomie ine, a nga
pevien, “Mi kepineits kes e kap ngas tsana. E
ta ngas verikuil ngan ke sar sinsuv kokouk nge
lakep nge terie sibu sinaortsak, io, e ta ba so

18:20 EXO 20:12; DEU 5:16

suvuon mi banga mos die i kur simi rangit. I
muir, e ta nemei nge vemusurie iou."
23 Eiekesen ine mi muomuo, sien ta nga ron-
gomie ine, a nga aor tsak, simi vunan eie a nga
suvuram beitsak.
24 E Iesu a nga pare ken aor tsak ine mi
muomuo, ma a nga pevien, "Egie ese gi ta
suvuram, a ngeisngeis segie nia rubukien si ken
mangmagoso Nguts e Raban!
25 A ngeisngeis beitsak simi ka suvuram va ta
rubukien si ken mangmagoso Nguts e Raban, rio
mi kamel ta bilok ka i aron mi mat simi pide re."
26 Mi kulou gi ta nga rongomie e Iesu, gi nga
virei, "Sien va ta malan, ma ese mo ta ba oit nia
suvuon mi vavato?"
27 E Iesu a nga kuil nama, "Mi sana ta mavev
simi kulou, a kap mavev se Raban."
28 E Petro a nga pevien, "Pare! Gei te sorveke-
nan kegei sar sinsuv ma gei vemusurie no!"
29 E Iesu a nga pevien segie, "O oeng tuktuk
senga, eie ese ta sorvekenan ken vonuo o, ken
vevien o, bu kasien o, e taman meie e kinan o,
bu natuon surie ken lalaron nia mon i pakien
ken vinuor e Raban,
30 eie ta so suvuon mi voirvoir leong beitsak
ine sibu ra, ma ta suvuon mi tino rovoriu ian
sibu ra va ta nemei."

E Iesu a te buer nga peterie ken miensei (Mataio 20:17-19; Marko 10:32-34)

31 E Iesu a nga kir kakuon terie i gege mi
sinangavur kes ma luo ken sar madar tovtov nge
oeng segie, "Nga rorong! Nevere giet ta rakot
i Ierusalem. Ian en, bu kepineits kokouk bu

propet gi ta nga vataro surie e Natuon mi Ka,
ta so tsorubeit tuktuk.
32 Ma gi ta terie i napariman bu Kibang. Ma
gi ta so vavangiets ngan, ma gi ta so vamangarie
nge kientsuo.
33 Ma gi ta so beilbeiltsie nge kenvamate,
eiekesen simi ra ta tourngan ta to muerengei
simi miensei."
34 Eiekesen bu madar tovtov gi kap nga katsep
ine sibu namanien. Man vuevue ine mi nama
a nga mumuningei segie, ma gi kap nga katsep
simi sana e Iesu ta nga vokokotie.

E Iesu a nga vatoa mi kael
(Mataio 20:29-34; Marko 10:46-52)

35 Sien e Iesu tate nga nemei vatavatat i Ieriko,
mi kael a nga mogos i gege sar ma a nga vor ve
nono kepineits.
36 Sien ta nga rongomie mi bineit gi ta nga me
veis rov riu, a nga virei, "Misa ine?"
37 Io, gi nga pengan sien, "E Iesu kovuni i
Nasaret die a rov riu."
38 Ma a nga koup pevien, "Iesu, Natuon e Davit,
tovie iou!"
39 Mi kulou gi ta nga veis muo, gi nga patsarie
nge oeng sien va ta nga bong. Eiekesen a nga
koupkoup leong beitsak, "Natuon e Davit, tovie
iou!"
40 Io, e Iesu a nga so tuir, ma a nga tuturei surie
ine mi kael va gi ta nga kir nemei ngan seie. Sien
tate nga nemei vatavatat se Iesu, e Iesu a nga
vosuoreie.
41 "Misa e lalaron va o ta tsana sevoi?"
Mi kael a nga kuil nama, "Mi Nguts, o lalaro
dedeng te buer."

42 Ma e Iesu a nga oeng sien, “Vakakan nge
dedeng! Ke vodovodon tuktuk a te vatoa no!”
43 Ian ngas te mi kael a nga dedeng te buer. Ma
a nga vemusurie e Iesu nge puongan e Raban.
Sien mi bineit gi ta nga pare ine, egie kokouk gi
nga puongan e Raban.

19

E Iesu ma e Sakaio

1 E Iesu a nga beit i Ieriko ma a te nga visi rov
riu.
2 Ian en mi ka a nga mon mi asan e Sakaio. Eie
mi muomuo simi kulou porpor takis ma a nga
suvuram.
3 A nga lalaron va ta nga pare e Iesu, eiekesen
a kap nga oit, simi vunan a nga poitpoit ma mi
bineit buer a nga beitsak.
4 Io, a nga soer muo nge ra vaen simi ei mi
Sikamo nia pare, simi vunan e Iesu a nga visi
rov riu ka ian en.
5 Sien e Iesu ta nga me beit ian simi korot,
a nga dedeng kien i kur ma a nga oeng sien,
“Sakaio, tsour lalapus. Nevere, o ta ngas mon
si ke vonuo.”
6 Io, ian ngas te a nga tsour ma a nga ra
marangatan ngan mi nires.
7 Samo mi kulou kokouk gi nga pare ine ma gi
nga vakaek nge ngungu lili, “A te ra mon vasier
si ken vonuo mi ka tsokor.”
8 I muir sien, e Sakaio a nga tamtuir nge pevien
simi Nguts, “Pare, mi Nguts! Ine o tate terie mi
kapien si kong sar sinsuv sibu sinaortsak, ma
sien va o te nga bitie ka mei ngan ken kavo lakep,

o ta kuil muerngan ta vovoveit rio mi sana o ta
nga poro sien."
9 E Iesu a nga pevien, "Nevere mi vavato a
te beit ine simi vonuo, simi vunan eie buer e
natuon e Abaraam.
10 E Natuon mi Ka a nga nemei nia me nesie
nge vatoa ese ta nga bebeir."

Man nama puppuo mi gold lakep (Mataio 25:14-30)

11 Sien mi kulou gi ta ngas nga vor ve rorrong
sibu nama, e Iesu a nga vakaek nge vokokotie
segie mi nama puppuo, simi vunan a te nga
vatvatta i Ierusalem ma mi kulou gi si nga vodon
va mi ra e Raban ta vuor va tate nga so beit ian
ngas te.
12 Io, a nga pevien, "Mi ka asna a nga rakot simi
enamon i pek va ta nga tsorubeit mi kovakova ka
leong ma i muir va ta ba nga ra muerengei.
13 A nga kukuo mi sinangavur kes ken sar
petspets ma a nga terie segie mi sinangavur kes
bu gold lakep nge pevien, 'Nga tsatsang ngan ine
bu lakep, tuir oit va o ta ra muerengei.'
14 "Eiekesen mi kuoluon ian mi enamon gi nga
aor putu veie ma gi nga turan bu mei vemusurie
nia ra pevien, 'Gei kap lalaron va ine mi ka ta
tsorubeit magei kovakova ka leong.'
15 "Io, a nga tsorubeit mi kovakova ka leong,
ma i muir, a nga muerengei nemei si ken ena-
mon. Samo a nga tuturei surie ian bu petspets ta
nga teir gold lakep segie va ta nga me telekiran a
voveis lakep gi te buer nga vabatie ngan ian bu
lakep ta nga terie segie.

16 “Mi petspets vourvour a nga nemei ma a nga
pevien, ‘Ka leong, o te nga vabatie mi sinangavur
kes bu lakep mene te buer i popon ke sar lakep.’
17 “Mi muomuo a nga pevien, ‘Mi banga
tsientsang, kong banga petspets! E ta so kovan
bu taon mi sinangavur kes, simi vunan e te nga
tuktuk nia tsatsang kalei simi puk tsientsang lili.’
18 “Mi petspets a luongan a nga nemei ma a nga
pevien, ‘Ka leong, o te nga vabatie mi napaririem
ba lakep mene te buer i popon ke sar lakep.’
19 “Mi muomuo a nga pevien, ‘E ta kovan bu
taon mi napaririem.’
20 “Samo mi petspets mene a nga nemei ma a
nga pevien, ‘Ka leong, ine arie ke lakep, o nga
muningan i aron mi poko lavlav.
21 O nga motova no, simi vunan evoi mi ka kov
ngeisngeis. E ko por tsana misa e ta kap nga teir
toungan, ma e ko poro bu nginonginou i tau ian
e ta kap nga tsuorkie.’
22 “Mi muomuo a nga pevien, ‘O ta vuortie no
ngan ke sar nama kese. Evoi mi tsaka petspets!
E telekiran va eou mi ka kov ngeisngeis, ma e
telekiran va o ko por tsana misa o ta kap nga
teir toungan, ma o ko poro bu nginonginou i tau
ian o ta kap nga tsuorkie.
23 Surie misa e ta kap nga terie kong lakep
simi vona teteir lakep, va gi ta nga tsatsang ngan,
terengien, sien va o ta muerengei, o ta mang me
poro kavo lakep mene i popon kong sar lakep.’
24 “Samo a nga oeng segie ian gi ta nga tuir i
babaren, ‘Nga por tsana sien ken sar lakep nge
terie simi mei ian ta nga vabatie mi sinangavur
kes bu lakep.’

25 “Eiekesen gi nga pevien, ‘Ka leong! Eie a te
suvuon mi sinangavur kes bu lakep!’
26 “A nga kuil nama, ‘O oeng senga, segie ese
gi ta suvuon, e Raban ta buer teteir i popon,
eiekesen segie ese gi ta kap suvuon, misasien va
ka puk lili gi ta suvuon, e Raban ta por tsana
segie.
27 Eiekesen surie mong sar matakorot, ese gi
ta kap nga lalaron va o ta nga tsorubeit magi
kovakova ka leong, nga kir nemei nge gie nge
kenvamate gie ine i matoung.’ ”

E Iesu a nga rubukien i Ierusalem malan mi kovakova ka leong
(Mataio 21:1-11; Marko 11:1-11; Ioanes 12:12-19)

28 I murien e Iesu tate nga vokokotie vaton
ine bu nama, a nga veis muo nge gie rakot i
Ierusalem.
29 Sien gi tate nga beit vatavatat i Betpage ma i
Betani, simi pout i Oliv, a nga turan ken ba madar
tovtov luo, ma a nga oeng seguor,
30 “Ngado ta rakot simi enamon nikot, ma sien
va ngado tate so beit, ngado ta so vorotan mi
dongki vour gi pal voturie ma kap ngas ka mei
a nga kesie. Ngado ta so ruobatie nge kir nemei
ngan.
31 Sien va ka mei ta vosuoreie ngado, ‘Surie
misa ngado ta ruobatie?’ Ngado ta oeng sien, ‘Mi
Nguts a pinat surie.’ ”
32 Io, guor nga veis ma guor nga so vorotan bu
kepineits a nga malan e Iesu tate nga vokokotie
seguor.

33 Sien guor tate nga ruobatie ian mi dongki,
ba taman ian mi dongki gituo nga vereie guor,
“Surie misa ngado ta ruobatie ine mi dongki?”
34 Guor nga kuil nama, “Mi Nguts a pinat
surie.”
35 Io, guor nga kir nemei ngan se Iesu, ma guor
nga terie maguor sar tsetstseik i popon mi dongki
nge kulie e Iesu va ta nga mogos i popon.
36 Sien tate nga mogos i popon mi dongki nge
vor ve veisveis, mi kulou gi nga poro magi sar
tsetstseik nge peperan i sar.
37 Ma sien tate nga beit simi korot ivie mi rosar
kovuni simi pout i Oliv tate me tsotsour peuk
en, bu madar tovtov kokouk gi nga vakaek nge
puongan e Raban ngan bu inagie i kur meie ngan
mi nires leong surie bu kepineits ni vovokudier
kokouk gi tate nga pare.

38 “E Raban ta vatamase mi kovakova ka leong
ese ta nemei ngan mi asan mi Nguts;
Mi molu simi rangit ma mi matvinavaso rakot se
Raban die i kur beitsak simi rangit!”

39 Bu Parisaio mene i aron mi bineit gi nga oeng
se Iesu, “Vavvasengei, nasaran ke sar madar
tovtov!”
40 E Iesu a nga kuil nama, “O oeng senga, sien
va gi ta bong, ine bu vunavout gi ta koupkoup.”
41 Sien e Iesu tate nga beit vatavatat i Ierusalem
nge pare, a nga tengisie.

19:38 PSA 118:26

42 Ma a nga pevien, “Sien va e nga deng kilala
misa ta oit nia vabatie mi ni vedeng nevere, va e
Raban a kap nga muningan sevoi.
43 Mi ra ta beit va ke sar matakorot gi ta tutuvol
viririsie no ma gi ta sikei vatavatat sevoi siba
bienengeiv kokouk.
44 Gi ta vatsarerie vuruva no meie mi kulou
kokouk i aron ke oiroir, ma gi ta kap oit nia deng
rivie ka vunavout va ta mutur i popon ka turan
vunavout, simi vunan e kap nga deng kielala mi
keipkepide ra e Raban ta nga me iro no sien.”

E Iesu a nga vara melemelen ngan mi Vona rengeir leong
(Mataio 21:12-17; Marko 11:15-19; Ioanes 2:13-22)

45 Io, e Iesu a nga rubukien i mararan mi
Vona rengeir leong ma a nga vakaek nge kareir
vorotsoruo gie ese gi ta nga verikuil nge lakep
ngan kegi sar kepineits.
46 Ma a nga oeng segie, “Mi Pakpak Leong a
pevien, ‘Kong vonuo eie mi vonuo nia rengeir’,
eiekesen nga si me tsana va ‘magi rie kokkoiv bu
ka puerpuer.’ ”
47 Ma sibu ra kokouk a nga vavasengei simi
vona rengeir. Eiekesen bu prist leong, bu vav-
vasengei sibu vinuor se Moses ma bu muomuo
simi kulou, gi nga konon va gi ta nga kenvamate.
48 Eiekesen gi kap nga oit nia vorotan ka rosar
nia keda, simi vunan mi kulou kokouk gi nga
lalaron beitsak nia rongomie ken sar nama.

19:46 ISA 56:7 **19:46** JER 7:11

20

Gi nga virei surie mi duis e Iesu ta nga suvuon (Mataio 21:23-27; Marko 11:27-33)

1 Simi ra mene sien e Iesu ta nga vavasengei
simi kulou i aron mi Vona rengeir leong nge
vavatei ngan mi Banga Vinavatei, bu prist leong
ma bu vavvasengei sibu vinuor se Moses, kokouk
meie bu muomuo, gi nga nemei sien.
2 Ma gi nga pevien, "Pengan segei, ngan mi
sana duis e tsana ine bu kepineits? Ma ese a teir
vunie nge no ine mi duis?"
3 E Iesu a nga kuil nama, "O ta vereie nga ngan
buer mi vinirei. Nga pengan seou.
4 Mi sinusuruiv se Ioanes a nga kovuni i kur
simi rangit o, simi ka?"
5 Gi nga vevuran i kotubugie ma gi nga pevien,
"Sien va giet ta pevien, 'A kovuni i kur simi
rangit,' eie ta virei, 'Surie misa nga ta kap nga
vodovodon tuktuk sien?'
6 Ma sien va giet ta pevien, 'A kovuni simi
kulou,' mi kulou kokouk gi ta mekiro giet nge
vout, surie gi telekiran va e Ioanes eie mi
propet."
7 Io, gi nga kuil nama, "Gei kap telekiran ivie a
nga kuvu en."
8 E Iesu a nga pevien, "Eou buer o ta kap
pengan senga ngan mi sana duis o tsana ine bu
kepineits."

Man nama puppuo bu tsaka kulou tsuotstsuor (Mataio 21:33-46; Marko 12:1-12)

9 Io, e Iesu a nga vokokotie simi kulou ine mi
nama puppuo, "Mi ka a nga tsuorkie mi tau vain.

A nga oeng terie simi kulou tsuotstsuor ma a nga
veis rakot i pek nge ra mon potaram te.
10 Simi ra mi tau tate nga komois, a nga turan
mi petspets rakot ian simi kulou tsuotstsuor va
gi ta mang nga teir vunie ngan kavo vuovuo ian
simi tau vain. Eiekesen mi kulou tsuotstsuor gi
nga tsatsakie nge ture muerngan riem kapasen.
11 Ma a nga turan mi petspets mene eiekesen
gi nga ra tsatsakie te buer nge vamangarie nge
ture muer ngan riem kapasen.
12 Ma a nga turan mi petspets a tourngan, ma
gi nga tsetseik vatsakatie nge tomeke vorotsoruo
simi tau.
13 "Io, e taman mi tau vain a nga pevien, 'Misa
o tate tsana? O ta turan e natung tamat, mi
ateung. Tavakier gi ta mang so mangaran.'
14 "Eiekesen sien mi kulou tsuotstsuor gi ta
nga dengarie e natuon, gi nga vakvakokoit surie
mi sana gi ta nga lalaro tsana sien. 'Ine arie
e natuon ese ta so suvuon bu sinsuv se taman.
Giet ta kenvamate, ma bu kepineits ian va ta so
suvuon segiet mang.'
15 Io, gi nga raok tomeke vorotsoruo i
muirmuir simi tau vain nge kenvamate.

"Misa nieng e taman mi tau vain ta tsana
segie?
16 Eie ta nemei ma ta me kenvamate ine mi
kulou ma ta terie mi tau si kavo mei mene." Sien
mi kulou gi ta nga rongomie ine, gi nga pevien,
"Kian va ine ta tsorubeit!"
17 E Iesu a nga dedeng duis rakot segie ma a
nga virei, "Misa man vuevue ine simi Pakpak
Leong ian gi ta nga vataro ven ne?

‘Mi vout mi kulou tsangtsang vonuo gi ta nga
purusie,
a me tsorubeit mi vout mogos.’

18 Eie ese ta kor i popon ian mi vout ta katoka-
toim vuolili, eiekesen eie ese ian mi vout va ta
kor i popon, ta kaviekaviets.”
19 Bu vavvasengei sibu vinuor ma bu prist
leong gi nga nesie ka rosar nia rakopie e Iesu
ian ngas te, simi vunan gi nga telekiran va a
nga vokokotie ine mi nama puppuo surie gie.
Eiekesen gi nga motovan mi kulou.

Mi voirvoir takis rakot se Kaesar (Mataio 22:15-22; Marko 12:13-17)

20 Io, gi nga tura gituo ba ka ese va gituo ta
nga mala ka tuvuon mo nia dedeng puer ngan e
Iesu. Gi nga vodon nia ra ruom tsang nama sien
terengien va gi ta mang nga terie i riman ken
ngeisngeis ma duis mi gavana.
21 Io, ian bu ka gi nga vereie, “Vavvasengei, gei
telekiran va e vokokotie nge vavasengei ngan ian
ta duis. E kap ko vemusurie mi tinatakien ka
mei mene eiekesen e vavasengei ngan mi saran
e Raban ngan mi tuktuk.
22 A duis segei va gei ta voir takis rakot se
Kaesar o, kap?”
23 E Iesu a nga kielala ine kegi vinirei binit ma
a nga oeng segie.
24 “Nga vasangan seou ka silva lakep sibu
Roma. Mi patsapatsan ma mi asan ese a mon
sien ine?”

20:17 PSA 118:22

25 Gi nga kuil nama, “E Kaesar.”
Ma a nga oeng segie, “Io, terie rakot se Kaesar
ian se Kaesar, ma terie rakot se Raban ian se
Raban.”
26 Io gi kap nga oit nia ruom tsang nama sien
i matan mi lobaram. Ma gi nga kudier si ken
nama kuilkuil, ma gi nga mogos bong.

Mi tino mumuerengei ma mi rei
(Mataio 22:23-33; Marko 12:18-27)

27 Bu meinmenien bu Sadukaio, ese gi ta nga
ko pevien va a kap ka tino mumuerengei, gi nga
nemei se Iesu ngan mi vinirei.
28 Gi nga pevien, “Vavvasengei. E Moses a
nga vavataor terie segei malan ne, ‘Sien va ka
ka ta maet sorvekenan ken vevien ma a kap ka
natuon, ka kasien tuir muir ta ngas reie ine mi
vevien nge suvu nout ken e kasien.’
29 Io, mi napaririem potsu luo bu baser kasien
gi nga mon. Mi muariem a nga reie mi vevien
nge mesei ma a kap ka natuon.
30 Mi vemusurie a nga reie ine mi vevien,
31 a, mi mei ta tour ngan buer a nga reie, ma
simi rosar kes mo ine mi napaririem potsu luo
egie kokouk gi nga mesei, ma gi kap nga suvu
nout.
32 I muir sien, ine mi vevien buer a nga mesei.
33 Ma ine, simi tino mumuerengei ese te
ken vevien segie, sien mi napaririem potsu luo
kokouk gi nga reie ine mi vevien?”
34 E Iesu a nga kuil nama, “Mi kuoluon ine bu
ra, gi rei ma gi vavuo gie.
35 Eiekesen egie ese e Raban ta pevien va gi
kalei oit nian mi mangmagoso enaenamon vour

ian va ta nemei ma ine simi tino mumuerengei,
gi ta kap so rei o, gi ta kap so vavuo gie,
36 ma gi ta kap ba buer so mesei, surie gi tate
so tsorubeit malan bu angelo. Egie bu natuon e
Raban, surie gi nga to muerengei simi miensei.
37 Ma e Moses buer a nga vara tuktuk ngan
va bu mei mesei gi ta to muerengei. I aron mi
pinopinouts simi ei ta nga ngang, a nga vuo-
tongie mi Nguts va eie ‘man Raban e Abaraam,
a, man Raban e Isak, ma man Raban e Iakop.’
38 Kap va eie magi Raban bu mei maet, eieke-
sen magi Raban bu mei gi ta tino, simi vunan si
ken baidendeng e Raban, egie kokouk gi tino.”

39 Bu meinmenien bu vavvasengei sibu vinuor
gi nga pevien, “Mi banga nama kuilkuil, Vav-
vasengei!”
40 Ma kap ka mei a ba nga vanvando vereie
ngan ka vinirei te buer.

Mi vinirei surie mi Messia (Mataio 22:41-46; Marko 12:35-37)

41 Io, e Iesu a nga oeng segie, “Surie misa gi ta
pevien va mi Messia eie e Natuon e Davit?
42 E Davit kesen a nga pevien ne sibu Pak.

‘Mi Nguts a nga pevien si mong Nguts,
“Mogos si kong riem suv,
43 tuir oit va o ta tsana ma sar matakorot
va ken baipoppop ba kame.” ’

20:37 EXO 3:6 **20:43** PSA 110:1

44 E Davit a nga vuotongie mi Messia va ‘mi
Nguts.’ Vasa ta oit ven va e Karisito e natuon
te buer?”

E Iesu a nga oeng veie bu vavvasengei sibu vinuor se Moses
(Mataio 23:1-36; Marko 12:38-40)

45 Ma sien mi lobaram kokouk gi ta nga vor ve
rorong, e Iesu a nga oeng si ken sar madar tovtov.
46 “Nga nenei kalei sibu vavvasengei sibu
vinuor se Moses. Gi ko lalaro vakam nge veis
tateie magi sar tsetstseik kuar matkalei. Ma gi
ko lalaron beitsak va gi ta mangara gie sibu korot
nia verikuil nge kepineits. Ma gi ko lalaron kegi
mogomogos bu muomuo si kegi sar vona rengeir
ma kegi mogomogos mi kulou asna sibu nginou.
47 Gi ko bit tsang kepineits sibu vevien naor gi
tate nga mamaet labeit. Ma gi ko vuotongie bu
no kuar nia vakam. Bu sua mei malan ine, gi ta
so suvuon mi vinatoreis leong beitsak.”

21

Ken tienebeir mi vevien sinaortsak
(Marko 12:41-44)

1 E Iesu a nga dedeng veriris ma a nga dengarie
mi kulou suvuram gi ta nga terie kegi sar
tienebeir i aron mi korot teteir lakep simi Vona
rengeir leong.
2 A nga pare buer mi vevien sinaortsak tate nga
mamaet labeit ta nga terie ken ba natunatu lakep
luo i aron mi korot teteir lakep.
3 Ma a nga pevien, “O oeng tuktuk senga. Ine
mi vevien sinaortsak a terie ken tienebeir ian ta
leong rio bu mei mene.

4 Ine mi kulou suvuram kokouk gi terie mo
mi mememoruon kegi sar sinsuv, eiekesen ine
mi vevien si ken mienagos ni sinaortsak, a terie
vuruvan te ken sar sinsuv kokouk ian ta oit nia
tino ngan."

Bu totourlekier sibu ra vekvekitip
(Mataio 24:1,2; Marko 13:1,2)

5 Bu madar tovtov mene gi nga vakokoit surie
vasa mi kulou gi nga ko vosonie venengan mi
Vona rengeir leong meie ngan bu banga vout
matmatot ma bu tienebeir gi ta nga ko terie rakot
se Raban. Eiekesen e Iesu a nga pevien,
6 "Egie kokouk ine bu vout nga ta pare gie,
sien va mi ra ta beit, kap ka vout kes ta so
muturungie ka turan vout. Egie kokouk gi ta
vatsarerie vuturungie gie i keim."
7 Gi nga vosuoreie, "Vavvasengei, venenges ine
bu kepineits gi ta tsorubeit? Ma mi sana ta
muna tsorubeit nia vasangan va mi ra a te nemei
vatavatat?"
8 E Iesu a nga pevien, "Nga nenei kalei. Gi ta
masi me bitie nga. Mi kulou palan gi ta nemei
ngan mi asoung nge vakokoit ven ne, 'Arie eou
te ine,' ma 'Mi ra a te vatavatat.' Eiekesen kian
va nga ta vemusurie gie."
9 Sien va nga ta rongomie bu vinevineken ma
bu tseng, kian va nga ta motou. Ian bu kepineits
gi ta ngas muna beit, eiekesen mi rangi kinitip ta
kap ngas beit lalapus.
10 Ma a nga pevien segie, "Bu vuna enamon
mene gi ta matakorot meie bu vuna enamon
mene, ma bu mangmagoso nguts gi ta matakorot
meie bu mangmagoso nguts mene.

11 Ma bu oen leong ta beit simi kaber, ma si
kavo korot mene mi se leong ta tsorubeit ma mi
mienarouk buer ta vevaka. Ma bu kepineits nia
vamatuo nga ma kavo suasuada totourlekier, gi
ta beit kuvu simi rangit.
12 "I muan va ine bu kepineits gi ta beit, gi ta
rakopie nga nge vikikinie nga ma gi ta vuortie
nga i aron bu vona rengeir sibu Iuda ma gi
ta terie nga sibu vona vinatoreis ma gi ta por
terie nga i matan bu kovakova ka leong ma bu
kovakova ka simi gavaman. Io, gi ta tsana ine bu
kepineits simi vunan nga vodovodon tuktuk simi
asoung.
13 Ma ine ta tsitsi vara nga nia vavatei katsep
ngan mi Banga Vinavatei.
14 Io, nga ta ngas tsana kenga sar vienviendon
va nga ta kap muna rorois ngan ka nama nia tuir
kitipa nga,
15 simi vunan o ta terie bu nama ma mi
banga vienviendon senga ian va manga sar
matakorot gi ta kap oit nia rube nge suereren
bu namaninga.
16 Misasien bu kinanga, o, bu tamanga, o, bu
kasinga, o, bu patsanga, o, bu palapalanga, gi ta
roev nianga. Ma kavo mei senga, gi ta terie gie
simi miensei.
17 Egie kokouk gi ta karto nga surie mi asoung.
18 Eiekesen kap ka ni vurvur kes sibu kovanga
ta kapangan.
19 Nga tuir ngeisngeis ma nga ta mang suvuon
kenga tino.

E Iesu a nga peterie va gi ta nga vatsarerie i

Ierusalem
(Mataio 24:15-21; Marko 13:14-19)

20 "Sien va nga tate pare mi kulou ni minakiur
gi ta viririsie i Ierusalem, nga ta telekiran va mi
ra nia vatsarerie a te vatavatat.
21 Io, egie gi ta mon i Iudea gi ta ngas vi ra kien
sibu pout, ma egie gi ta mon sibu taon gi ta ngas
vi rovotsour, ma egie gi ta mon sibu tau gi ta kap
rubukien simi taon,
22 simi vunan, ian bu ra nia vavatoreis, arie
bu ra bu kepineits kokouk gi ta nga vataro simi
Pakpak Leong ta tsorubeit tuktuk sien.
23 Lavei! Mi masitinoiv leong segie mi langei gi
ta tian ma mi langei vusus ian simi keipkepide ra,
simi vunan mi putu leong beitsak ta betingie mi
kaber ma ken aor rarap e Raban ta kor i popon
ine mi kulou.
24 Gi ta kenvamate gie nge sele, ma gi ta kir
terie gie va gi ta tsatsang vinatoreis sibu vuna
enamon kokouk. Ma bu Kibang gi ta popoporie i
Ierusalem oit si kegi sar ra ta voto.

Ken minuer e Natuon mi Ka
(Mataio 24:29-31; Marko 13:24-27)

25 "Kavo totourlekier ta tsorubeit simi mata-
nias, simi vura ma sibu kaemkaem. Ma simi
kaber, bu vuna enamon kokouk gi ta aor tsak nge
motovan mi tienengen bu naov ma mi tinatakien
mi barateis.
26 Mi kulou gi ta motou beitsak nge mesei oum
surie bu sana va ta ra nemei ine simi mang-
magoso enaenamon, surie man sar ngeisngeis mi
mariu gi ta moruor.

27 Samo gi ta pare e Natuon mi Ka va ta nemei i
popon mi balbal meie mi ngeisngeis ma mi banga
matvinavaso.
28 Sien va ine bu kepineits gi tate tsorubeit,
nga ta tsuok tamtuir nge tuir pidipidin, simi
vunan mi ra va e Raban ta vatoa nga sien, a te
vatavatat."

Man vinasengei mi fik
(Mataio 24:32-35; Marko 13:28-31)

29 Ma e Iesu a nga vokokotie segie mi nama
puppuo, "Nga pare, mi fik ma bu ei kokouk.
30 Sien va nga ta pare bu ei va gi ta bira, nga
telekiran va man vura mi parpar a te vatavatat.
31 Io, sien va nga ta pare ine bu kepineits gi
tate vor ve tsotsorubeit, nga ta telekiran va mi
ra e Raban ta vuor a te vatavatat.
32 "O oeng tuktuk senga, mi kuoluon ine bu
ra gi ta kap voto ngas tuir oit ine bu kepineits
kokouk ta tsorubeit.
33 Mi rangit ma mi kaber ta so voto eiekesen
kong sar nama ta kap so voto.
34 "Nga nenei kalei, terengien va mi sinavei
nia varese nga kesenga, ma mi da nia un nge
be, ma mi vodovodon palan surie ine mi tino, ta
kap vuputungie bu aronga. Ma ian mi ra ta masi
beit lalapus nge vokudira nga malan mi riok ta
mutur rorois.
35 Ian mi ra ta beit simi kulou kokouk gi ta tino
i popon ine mi kaber kokouk.
36 Nga nenei kalei nge no sibu ra kokouk surie
nga ta mang suvu ngeisngeis nia evisie ian bu
putu kokouk va gi ta so tsorubeit, ma nga ta
mang so oit nia tuir i matan e Natuon mi Ka."

37 Sibu ra, e Iesu a nga ko vavasengei i aron mi
Vona rengeir leong, ma sibu roreivreiv a nga ko
rovotsour nge kien simi pout i Oliv nge ra mon
en sibu rokati.
38 Ma mi kulou kokouk gi nga ko pan tsourvovo
nge rakot sien simi Vona rengeir leong nia ra
rorong.

22

E Iudas a nga sunuir nia roev terie e Iesu
(Mataio 26:1-5; Marko 14:1,2; Ioanes 11:45-53)

1 Io, mi Nginu Pasova ma nian mi Tsoik kap ka
iis sien, a te nga vatavatat.
2 Ma bu prist leong ma bu vavvasengei sibu
vinuor se Moses gi nga vor ve nesienesie ka
rosar nia kenvamate e Iesu, simi vunan gi nga
motovan mi kulou.
3 Samo e Satan a nga tsegerie e Iudas, mi
asan mene e Iskariot, eie mi meinmenien mi
sinangavur kes ma luo bu madar tovtov.
4 E Iudas a nga rakot sibu prist leong ma sibu
muomuo simi kulou nennei simi Vona rengeir
leong ma a nga ra vakvakokoit meie gie vasa va
ta nga roev terie venengan e Iesu segie.
5 Gi nga res nge sunuir nia teir lakep sien.
6 Io, e Iudas a nga aor kes meie gie ma a nga
vakaek nge dedeng ngan ka kientsep va ta nga
roev terie e Iesu segie sien va ta nga kapkap.

E Iesu a nga nganie mi Nginu Pasova
(Mataio 26:17-25; Marko 14:12-21; Ioanes 13:21-30)

7 Samo mi ra nian mi nginou simi Tsoik kap
ka iis sien, a nga beit ian va gi ta keda sien ka

natu sipsip va mi tienebeir ni varam simi Nginu
Pasova.
8 Io, e Iesu a nga oeng se Petro ma e Ioanes,
“Ngado veis nge ra rorois ngan magiet Nginu
Pasova va giet ta mang so nganie.”

9 Guor nga vosuoreie, “Ivie e lalaron va gor ta
ra rorois ngan en ine mi nginou?”

10 A nga kuil nama, “Ngado rorong! Sien va
ngado ta so beit simi taon, ngado ta so vesuei
meie mi ka ta sorokie ken utut mi da a mon
sien. Ngado ta vemusurie rakot simi vonuo va
ta rubukien en.
11 Ma ngado ta vosuoreie e taman mi vonuo
ven ne, ‘Mi vavvasengei a virei; Iva ngan mi
roruom ken bu vasier va o ta nganie en mi Nginu
Pasova meie kong sar madar tovtov?’
12 Eie ta vasangan sengado mi roruom leong i
kur, bu mogomogos ma mi tsur ngongou a mon
en. Ngado ta tsang rorois ngan mi nginonginou
ian en.”
13 Io, guor nga veis nge vorotan bu kepineits
malan mo e Iesu ta nga vokokotie seguor. Ma
guor nga tsang rorois ngan mi Nginu Pasova en.

Ken nginou mi Nguts

(Mataio 26:26-30; Marko 14:22-26; 1 Korinto 11:23-25)

14 Sien mi keipkepide ra tate nga beit, e Iesu ma
bu aposol gi nga mogos viririsie mi tsur ngongou.
15 Ma a nga oeng segie, “O nga masoron va o
ta nganie ine mi Nginu Pasova meie nga i muan
va o ta suvuon mi vinekikin.

16 O oeng senga, o ta kap ba buer ngou ine simi
Nginu Pasova tuir oit va man vuevue ta tsorubeit
tuktuk i aron ken mangmagoso Nguts e Raban.”

17 Samo e Iesu a nga poro mi koi unun nge vuot
kalei se Raban ma a nga pevien, “Nga poro ine,
nge veun ngan i kotubunga.
18 O oeng senga, o ta kap ba buer unumie mi
dangi vuavua vain oit va mi ra va e Raban ta
vuor va ta beit.”
19 Ma a nga poro mi tsoik nge vuot kalei se
Raban ma a nga potakie nge terie segie nge
pevien, “Ine arie mi piripiriung o te terie surie
nga. Nga nganie ine mi tsoik nia barabaramata
iou.”
20 Simi rosar kes mo, i murien gi tate nga ngou
voto, a nga poro mi koi unun nge pevien, “Ine
mi koi eie mi kinubuits vour simi daroung, ivie
a tamasoei surie nga.
21 Eiekesen, nga pare, mi ka ese va ta roev terie
iou, a te mogos meie iou ine simi tsur.
22 E Natuon mi Ka ta mesei vemusurie ngas
te ken lalaron e Raban, eiekesen mi tsienakor
leong ian simi ka ese va ta roev terie iou simi
matakorot.”
23 Gi nga vakaek nge vevirei nge gie ngan ese
segie va ta nga tsana ine.

24 Ma buer gi nga vakaek nge vetei nge nama i
kotubugie surie ese segie va ta leongleong.
25 E Iesu a nga oeng segie, “Bu kovakova ka
leong sibu Kibang gi vuortie bu kulugie. Ma egie
ese gi ta suvu duis nia vuortie gie, gi vuotongie
gie kesegie va egie ‘Bu palapalan mi kulou.’

26 Eiekesen kenga mienagos ta kap malan ine.
Mi leongleong i kotubunga ta ngas malan va eie
mi lili, ma mi muomuo ta ngas malan mi mei ese
ta petspets.
27 Ese a leongleong? Mi mei ese ta mogos i
gegen mi tsur nia ngou o, mi mei ese ta petspets?
A tuktuk, mi mei ese ta mogos i gegen mi tsur nia
ngou arie eie a leongleong, va gerek? Eiekesen
eou o mon i kotubunga mala petspets.
28 Arie enga, nga nga tuir i babareung sien o ta
nga suvu konokonon.
29 Ma o terie senga mi duis nia vuor malan e
Tamoung ta nga terie seou mi duis nia vuor,
30 terengien nga ta mang ngou nge un si kong
tsur ngongou i aron kong mangmagoso Nguts ma
nga ta so mogos sibu mogomogos nia vuor nge
vuortie mi sinangavur kes ma luo bu matabu
sibu Israel."

E Iesu a nga peterie va e Petro ta nga vamoie
(Mataio 26:31-35; Marko 14:27-31; Ioanes 13:36-38)

31 "Simon, Simon, rorong! E Satan a nga vereie
e Raban nia sunurie va ta kono nga malan gi ta
tsamaran mi kiev niu.
32 Eiekesen o nongie e Raban va ta kulie no,
Simon, va ke vodovodon tuktuk ta kap kor. Ma
sien va e ta muer nemei seou, e ta ngas vakotsie
bu kasi."
33 Eiekesen a nga oeng ngeisngeis, "Mi Nguts, o
rorois nia nomeie no rakot simi vona vinatoreis
ma simi miensei."
34 E Iesu a nga oeng sien, "O oeng sevoi Petro.
E ta so vamoie iou votour i muan va mi to ta
kurkuku nevere."

35 Ma e Iesu a nga vosuoreie gie, “Sien o ta nga
ture tuvuon nge nga, kap ka vovvoi, ka lapa o,
ka poppop, vasa, nga nga pinat si ka kepineits?”
Gi nga kuil nama, “A kap.”
36 A nga oeng segie, “Eiekesen ine, sien va nga
suvu vovvoi, poro, ma buer ka lapa. Ma sien
va nga kap suvu sele, verikuil ngan manga sar
kuirkuir nge vorie ngan kenga kavo sele.
37 Mi Pakpak Leong a pevien, ‘Ma gi nga
aes meie ngan mi kulou kenken.’ Ma o oeng
senga, ine mi vinavataor arie surie iou ma ta
ngas tsorubeit tuktuk si kong tino. Io, misa mi
Pakpak Leong ta vokokotie surie iou, ta tsorubeit
tuktuk.”
38 Bu madar tovtov gi nga pevien, “Pare, mi
Nguts. Ba sele luo ine.”
E Iesu a nga kuil nama, “A te oit.”

E Iesu a nga no simi pout i Oliv
(Mataio 26:36-46; Marko 14:32-42)

39 Io, e Iesu a nga rovotsour nge kien simi pout
i Oliv malan ta nga ko rarakot en, ma ken sar
madar tovtov gi nga nomeie.
40 Sien gi ta nga beit ian simi korot, a nga oeng
segie, “Nga no, terengien nga ta kap mang kor
simi konokonon.”
41 A nga veis sorvekena gie rakot i pek malan
ka mei va ta oit nia toem ngan ka vunavout ma
a nga sege pukupukukaek en nge no.
42 “Tama, sien va e ta sunuir, por tsana seou
ine mi koi simi vinekikin, eiekesen, vemusurie
ke lalaron ma a kap va kong lalaron.”

22:37 ISA 53:12

43 Mi angelo kovuni die i kur simi rangit a nga
beit sien ma a nga vangasie.
44 Meie ngan mi aor tsak leong, a nga no ngeis-
ngeis ma mi bieneroik ta nga tsour i kurikurien
peuk simi kaber a nga malan mi dar.
45 Sien tate nga no voto, a nga tamtuir nge
muerengei rakot si ken sar madar tovtov. Ma
a nga me vorota gie sien gi ta nga vor ve
mumuang simi vunan mi aor tsak a nga vamare
bu kurikurigie.
46 E Iesu a nga oeng segie, “Surie misa nga ta
vor ve mumuang? Nga pan nge no terengien nga
ta kap mang kor simi konokonon.”

Gi nga rakopie e Iesu
(Mataio 26:47-56; Marko 14:43-50; Ioanes 18:3-11)

47 Sien ta ngas nga vor ve vakvakokoit, mi
bineit gi nga nemei sien. Ma mi ka mi asan e
Iudas, mi meinmenien mi sinangavur kes ma luo,
a nga muonge gie. Ma a nga rakot se Iesu va ta
nga ngungurie.
48 Eiekesen e Iesu a nga vosuoreie, “Iudas,
vasa, e ta roev terie e Natuon mi Ka ngan mi
nginunguir?”
49 Sien ken sar madar tovtov e Iesu gi ta nga
pare misa ta nga lalaro tsorubeit, gi nga pevien,
“Mi Nguts, gei ta veveken ngan kegei sar sele?”
50 Ma mi mei segie a nga tseir rivie mi
tateringan suv ken petspets mi kovan bu prist.
51 Eiekesen e Iesu a nga pevien, “Kian ba buer
ine mi sinavei!” Ma a nga soburo mi tateringan
mi ka ma a nga som.

52 Samo e Iesu a nga pevien sibu prist leong,
bu muomuo simi kulou nennei simi Vona rengeir
leong, ma bu muomuo ese gi ta nga nemei, “Vasa,
nga nemei meie bu sele ma bu bam malan nga
ta tsana simi ka kenken?
53 Bu ra palan o nga mon meie nga simi Vona
rengeir leong, ma nga kap nga rakopie iou.
Eiekesen ine arie nangba kenga keipkepide ra
ivie va mi ngesengesien mi ngingi ta vuortie nga
sien.”

E Petro a nga vamoie e Iesu
(Mataio 26:57,58,69-75; Marko 14:53,54,66-72; Ioanes 18:12-18,25-27)

54 Io, gi nga rakopie e Iesu, ma gi nga kerie
rakot ngan si ken vonuo mi kovan bu prist. E
Petro a nga vor vevemuir kinetagie.
55 Sien mi kulou gi tate nga tsinga mi leing i
kotubuon mi korot nia vuor nge mogos viririsie,
e Petro a nga me mogos meie gie buer.
56 Samo mi vevien petspets a nga pare ta nga
mogos simi rararan mi berber simi leing ma a
nga aan vangvangasie nge pevien, “Ine mi ka,
eie buer a nga ko mon meie e Iesu.”
57 Eiekesen a nga vamoie nge pevien, “Vevien,
o kap telekiran ian mi ka.”
58 I muir lili mo, mi mei mene a nga pare nge
pevien, “Evoi buer mi meinmenigie.”
E Petro a nga pevien, “Madar, eou kap!”
59 I murien mi aua kes ta nga rov riu, mi ka
mene a nga tsue nge pevien, “A tuktuk ine mi
ka a nga ko mon meie simi vunan eie mi kangi
Galili buer.”

60 E Petro a nga kuil nama, “Madar, o kap
telekiran misa e ta vokokotie!”
Duis sien ta ngas nga vakokoit, mi to a nga
kurkuku.
61 Mi Nguts a nga vuvuris nge dengarie e Petro.
Samo e Petro a nga vodonomie ken nama mi
Nguts ta nga vokokotie sien malan ne, “I muan
va mi to ta kurkuku nevere, e ta so vamoie iou
votour.”
62 Ma a nga veis rovotsour nge ta beitsak.

Mi kulou nennei gi nga vavangiets ngan e Iesu (Mataio 26:67,68; Marko 14:65)

63 Io, mi kulou ese gi ta nga naneie e Iesu gi
nga vavangiets ngan nge tutuo.
64 Ma buer gi nga pokutsie ba matan ma gi nga
vosuoreie, “Pengan! Ese a tutuo no?”
65 Ma gi nga vokokotie palan bu namani oeng
balapoik veie.

E Iesu a nga tuir i matan e Pilato ma e Erot (Mataio 26:59-66; Marko 14:55-64; Ioanes 18:19-24)

66 Sien tate nga vo ra, bu muomuo leong simi
kulou meie bu prist leong ma bu vavvasengei
sibu vinuor se Moses gi nga beit kouk ma gi nga
kerie e Iesu rakot simi Sanedrin.
67 Ma gi nga pevien, “Sien va evoi mi Messia,
pengan segei.”
Eiekesen a nga kuil nama, “Misasien va o ta
pengan senga, nga ta kap vodovodon tuktuk
seou.
68 Ma sien va o ta vosuoreie nga, nga ta kap
kuil nama seou.

69 Eiekesen vakaek ine ngas te, e Natuon
mi Ka ta mogos simi bienengeiv suv se Raban
ngeisngeis rovoriu."
70 Ma egie kokouk gi nga pevien, "Arie evoi
nieng e Natuon e Raban, nge?"
A nga kuil nama, "Io, arie eou mo."
71 Samo gi nga pevien, "Surie misa giet tate
buer nesie kavo nama mene nia patsal meie.
Egiet kesegiet giet te rorong simi ngutsuon ke-
sen."

23

1 Samo bu muomuo kokouk simi kulou gi nga
tamtuir ma gi nga kir rakot ngan e Iesu se Pilato.
2 Ma gi nga vakaek nge vepitsie ngan bu nama
nge pevien, "Gei te vorotan va ine mi ka a
nga oengoeng ka i aron mi kulou va gi ta kap
vemusurie mi vinuor, ma a nga vangenge gie va
gi ta kap voir takis rakot se Kaesar ma a nga
pevien va eie mi Messia, mi kovakova ka leong."
3 Io, e Pilato a nga vosuoreie e Iesu, "Arie evoi
mi kovakova ka leong sibu Iuda?"
E Iesu a nga kuil nama, "A malan mo e tate
vuotongie."
4 Ma e Pilato a nga oeng sibu prist leong ma mi
bineit, "O kap vorotan ken ka bienebeir ine mi
ka."
5 Eiekesen gi nga tsue nge pevien, "Eie a tsana
mi tsongetsonge i kotubuon mi kulou ngan ken
sar vinasengei simi enamon kokouk i Iudea. A
nga vakaek i Galili ma a te me beit en ne buer."
6 Sien e Pilato ta nga rongomie ine, a nga virei
va ine mi ka eie mi kangi Galili.

7 Sien ta nga rongomie va eie a nga kovuni
si ken mangmagoso nguts e Erot, a nga ture
varakoto se Erot ese ta nga mon i Ierusalem ian
simi ra.
8 Sien e Erot ta nga pare e Iesu, a nga res
beitsak simi vunan a nga ko pilang te nia pare.
A nga rongovan bu kepineits palan surie, io, a
nga lalaron beitsak nia pare va ta nga tsana kavo
kepineits ni vovokudier.
9 A nga vosuoreie ngan bu vinirei palan,
eiekesen e Iesu a kap nga kulie ken ka virevirei.
10 Bu prist leong ma bu vavvasengei simi
vinuor gi nga tuir ian ma gi kap nga maes nia
vepitsie nge nama.
11 Ma i murien e Erot ma ken sar kulou ni
minakiur gi tate nga purusie nge vavangiets
ngan, gi nga vavatsekie ngan mi banga kuirkuir
matkalei nge ture muerngan rakot se Pilato.
12 Ian simi ra nangba e Erot ma e Pilato guor
nangba nga baser palapalan. I muo sien ine,
guor nga ko matakorot.

Gi nga vuor terie e Iesu simi miensei

(Mataio 27:15-26; Marko 15:6-15; Ioanes 18:39—19:16)

13 E Pilato a nga kuk kakuon bu prist leong, bu
muomuo ni vuor ma mi kulou.
14 Ma a nga oeng segie, “Nga kerie ine mi ka
nemei seou, nge kia va a nga oeng ka i aron mi
kulou va gi ta rong tsak. O te me ververeie i
matanga eiekesen o kap vorotan ka vunan bu
nama nga ta vepitsie ngan.
15 E Erot buer a kap vorotan ka vunan. Arie mi
vunan a te ture muerngan nemei segiet. Pare!

Eie a kap nga tsana ka kepineits ian ta oit nia masen.
16 Io, o ta votorosie ma o ta ruom rivie."
17 [Sibu Nginu Pasova kokouk, e Pilato ta ngas nga ruom rivie ka ka tsatsang vinatoreis vunie gie.]

18 Eiekesen mi bineit kokouk gi nga koupkoup, "Kenvamate! Ruom rivie e Barabas nemei segei!"
19 (Gi nga terie e Barabas simi vona vinatoreis surie ta nga tsuok vakake mi tseng i aron mi taon ma surie mi kiden.)

20 E Pilato a nga lalaro ruom rivie e Iesu, io, a nga vakokoit te buer simi bineit.
21 Eiekesen gi nga koupkoup, "Vetekiuo simi koitskoits! Vetekiuo simi koitskoits!"

22 Mi keipkepide ra a tourngan a te buer nga vakokoit segie, "Surie misa? Mi sana tsienakor ine mi ka a nga tsana? O kap vorotan sien ka tsienakor ian ta otien mi miensei. Io, o ta votorosie ma samo o ta ruom rivie."

23 Eiekesen gi nga tsue nge oeng ngeisngeis ngan mi kinokinoup leong va ta ngas nga vetekiuo simi koitskoits ma kegi kinokinoup a nga tseiptseiprio ken lalaron e Pilato.
24 Io, e Pilato a nga sunuir vemusurie kegi lalaron.
25 A nga ruom rivie mi ka gi tate nga terie simi vona vinatoreis surie mi tseng ta nga vakake ma surie mi kiden, ese gi ta nga nongie ngan. Eiekesen a nga terie e Iesu i naparimagie vemusurie kegi lalaron.

Gi nga vetekiuo e Iesu simi koitskoits
(Mataio 27:32-44; Marko 15:21-32; Ioanes 19:17-27)

26 Sien gi tate nga vor ve vavvasie e Iesu, gi
nga rakopie e Simon mi kangi Kurene ese ta
nga kovuni si ken enamon nge visi rubukien
simi taon. Ma gi nga tsuok terie mi koitskoits
i karakaran nge votsuoke va ta nga sorokie mi
koitskoits vemusurie e Iesu.
27 Io, mi bineit leong beitsak gi nga veis
vemusurie, pats meie mi langei ese gi ta nga
tengisie nge ta koupkoup surie.
28 Eiekesen e Iesu a nga vuvuris matan veie gie
nge pevien, "Mi langi Ierusalem, kian va nga ta
tengisie iou. Nga ta tengisie nga kesenga ma bu
natunga,
29 simi vunan mi ra ta ba beit va nga ta pevien
malan ine, 'Mi nires leong simi langei gi ta kap
nga suvu madar nge kakkav nge vusus!'
30 Samo

'gi ta oeng sibu pout, "Kor i popogei!"
ma gi ta oeng sibu kuitskuits, "Puonongie
gei!" '

31 Sien va mi kulou gi tsana ine bu kepineits sien
mi ei ta ngas to, misa ta tsorubeit sien va ta
maraong?"
32 Ba ka luo mene, eguor ba ka kenken, gi nga
vavasie guor buer nia ra vetekiuo guor meie e
Iesu.
33 Sien gi tate nga beit simi korot gi ta vuo-
tongie ngan i Paptikov, gi nga vetekiuo e Iesu

23:30 HOS 10:8

simi koitskoits meie ian ba ka kenken, mi mei
kes si ken bieng suv ma mi mei mene si ken bieng
kieir.
34 Ma e Iesu a nga pevien, “Tama, vodon rivie
kegi sar sinavei tsokor, surie gi kap telekiran
misa gi ta tsana.” Samo gi nga por vepats ngan
man sar tsetstseik sien gi tate nga paluo satu
ngan.
35 Ma mi kulou gi nga tuir nge vor ve dedeng,
ma bu muomuo ni vuor gi nga vavangiets nge
pevien, “A nga vatoa bu mei mene. Maga, giet
ta pare va ta vatoa eie kesen sien va eie ian mi
Messia ese e Raban ta nga vile!”
36 Mi kulou ni minakiur gi nga vavangiets ngan
buer ma gi nga me terie sien mi dangi vain
monour.
37 Ma gi nga pevien, “Sien va evoi mi kovakova
ka leong sibu Iuda, vatoa no kese.”
38 Mi vinavataor a nga mon i kovan mi koit-
skoits ian ta nga pevien, “Ine magi Kovakova ka
leong bu Iuda.”
39 Mi meinmenien ian ba ka kenken a nga oeng
balapoik ngan buer, “Vasa, a kap va evoi mi
Messia? Vatoa no kese ma egor!”
40 Eiekesen mi mei ka ie a nga patsarie nge
pevien, “E kap motovan e Raban? Evoi e mon
i pakien mi suada vinatoreis kes mo.
41 Kenata vinatoreis a duis rovoriu, simi vunan
nata suvuon misa mi sinavinatau ta nga vabatie.
Eiekesen ine mi ka a kap nga tsana ka tsaka
sinavei.”
42 Samo a nga pevien, “Iesu, vodonomie iou
simi ra e ta rubukien si ke mangmagoso Nguts.”

43 E Iesu a nga kuil nama, “O oeng tuktuk sevoi,
nevere e ta so mon meie iou simi enamon ni
resres.”

Ken miensei e Iesu
(Mataio 27:45-56; Marko 15:33-41; Ioanes 19:28-30)

44 A te nga sisiat potaram eiekesen mi matanias
a kap nga rar te ma mi ngingi leong a nga kuva
mi enamon kokouk tuir oit simi 3 kilok sireivreiv.
45 Ma mi baba gi ta nga tsana ngan mi lavlav
leong nge bangie kitipan mi Korot Tamat Rovoriu
i aron mi Vona rengeir leong a nga kedeir
napaluo.
46 Io, e Iesu a nga koup leong nge pe-
vien, “Tama, simi naparima, o terie mi moru-
moruong!” Ma sien ta nga koup ven ne a nga
maes rivie ken tino.
47 Mi muomuo simi kulou ni minakiur ta nga
pare misa ta nga tsorubeit, a nga puongan e
Raban nge pevien, “A tuktuk te, ine mi ka a duis
rovoriu.”
48 Mi bineit gi ta nga beit nia orumie ine mi
kepineits, sien gi ta nga pare ine bu kepineits
ta nga tsorubeit, egie kokouk gi nga tamvie bu
bongabongagie nia vasangan kegi ni mesirik, ma
gi nga veis.
49 Eiekesen egie kokouk ian gi ta nga telekiran
e Iesu, meie mi langei gi ta nga ko vemusurie
kovuni i Galili, gi nga tuir i pek lili nge pare ine
bu kepineits.

Gi nga terie e Iesu simi monmon
(Mataio 27:57-61; Marko 15:42-47; Ioanes 19:38-42)

50 Mi ka, mi asan e Iosep, eie mi meinmenien
bu muomuo simi Sanedrin. Ma eie mi banga ka
ma ken tino a nga duis.
51 A kap nga aor kes meie kegi sinusunuir ma
misa gi ta nga tsana. Eie a kovuni i Arimatea mi
taon i Iudea ma a nga mon rorrois simi ra va e
Raban ta vuor simi mangmagoso enaenamon.
52 A nga rakot se Pilato ma a nga vosuoreie
ngan mi piripirien e Iesu.
53 Samo a nga por terie i keim nge ovutie ngan
man banga lavlav ma a nga ra vuturungie i aron
mi monmon gi ta nga kole simi vunavout ivie gi
kap ngas nga vuturungie ka tonuo en.
54 Ine mi ra nia rorois nian mi Rangi Minaes,
ma mi Rangi Minaes puk lili tate nga vakaek.
55 Mi langei ese gi ta nga ko nomeie e Iesu
kovuni i Galili, gi nga vemusurie ma gi nga ra
pare ian mi monmon ma vasa e Iosep a nga
vuturungie venengan mi piripirien e Iesu.
56 Samo gi nga muerengei nge ra rorois ngan
bu da saien sosong ma bu turou sosong. Ma gi
nga ra maes simi Rangi Minaes vemusurie mi
vuna vinuor.

24

E Iesu a nga to muerengei simi miensei
(Mataio 28:1-10; Marko 16:1-8; Ioanes 20:1-10)

1 Tsourvovo mokuopkuop simi ra vourvour
simi wik, mi langei gi nga vo poro kegi sar da
saien sosong gi ta nga rorois ngan ma gi nga veis
rakot ian simi monmon.
2 Gi si nga so vorotan mi vout gi te nga vuvuil
rivie i matan mi monmon.

3 Io, gi nga rubukien, eiekesen gi kap nga
vorotan mi piripirien mi Nguts e Iesu.
4 Ma sien gi ta ngas nga vor ve tsotsorvo surie
ine mi kepineits, puk kam lalapus, ba ka luo
ian maguor sar tsetstseik ta nga ber malan mi
kutsukutsuleip, guor nga tuir i bingagie.
5 Mi langei gi nga vous ngan mi mientou ma
gi nga vagotuo bu kovagie nge matan i keim ma
ba ka guor nga pevien segie, “Surie misa nga ta
nesie mi ka ta tino i kinorotuon bu miensei?
6 Eie a kap mon en ne. A te to muerengei!
Nga vodonomie misa ta nga pengan senga sien
ta ngas nga mon meie nga i Galili.
7 A nga pevien, ‘E Natuon mi Ka gi ta ngas terie
i napariman mi kulou tsokor, ma gi ta vetekiuo
simi koitskoits ma simi ra ta tour ngan ta to
muerengei te buer.’ ”
8 Samo gi nangba nga vodonomie ken sar
nama.

9 Ma gi nga sorvekenan mi monmon nge
muerengei, ma gi nga me vavatei ngan ine bu
kepineits kokouk simi sinangavur kes ma kes ma
sibu mei ka ie buer.
10 Ine mi langei arie e Maria kovuni i Maga-
dala, e Ioana, e Maria e kinan e Iakobo ma bu
vevien mene buer ese gi ta nga nomeie gituo, gi
nga vateie bu aposol.
11 Eiekesen gi kap nga vodovodon tuktuk ine
simi langei, simi vunan gi si nga vodon va mi
nama sasavoir mo.
12 Eiekesen e Petro a nga tamtuir nge soer rakot
ian simi monmon. A nga so papangiot, ma a nga
pare bu poko lavlav puneits gi tate nga mutur

kesegie, ma a nga kudier tsak surie misa tate nga tsorubeit, ma a nga veis muerengei.

Mi rosar rakot i Emaos (Marko 16:12,13)

13 Ine simi ra, ba madar tovtov luo segie guor nga rakot simi enamon gi vuotongie va i Emaos, a malan va mi napaririem potsu luo bu kilomita kovuni i Ierusalem.
14 Ma guor nga veis vakvakokoit surie bu kepineits kokouk ian tate nga tsorubeit.
15 Sien guor ta nga vor ve vakvakokoit nge pedoran ine bu kepineits i kotubuguor, e Iesu kesen a nga veis beit nge nomeie guor,
16 eiekesen guor kap nga oit nia deng kielala.

17 Ma a nga vereie guor, “Misa ngado veis vokovokokotie?”

Guor nga tuir vedidir, ma bu mataguor a nga vuris.
18 Mi mei kes seguor, mi asan e Kleopas, a nga vereie, “E ba beit vour mo ine i Ierusalem ma e kap telekiran bu kepineits ta nga tsorubeit die siba ra?”
19 A nga virei, “Bu sana kepineits?”

Guor nga kuil nama, “Bu kepineits surie e Iesu kovuni i Nasaret. Eie mi propet, ma mi namanien ma mi tsinatsangan a nga suvu ngeisngeis i matan e Raban ma mi kulou kokouk,
20 ma bu prist leong ma kegei muomuo ni vuor gi nga vuor terie va gi ta nga kenvamate nge vetekiuo simi koitskoits.
21 Eiekesen gei si nga vodovodon tuktuk va arie eie mi ka nia vara ketseketseng ngan i Israel. Io,

ma buer, ine a te ra tour ngan ian mi kepineits
ta nga tsorubeit.
22 I popon ine, bu mei mene si kegei sar langei
gi vo me vatolala gei. Gi vo rakot ian simi
monmon ine tsourvovo,
23 eiekesen gi kap vo ra vorotan mi piripirien.
Gi vo nemei nge me pengan va gi vo deng
vakalaie te ba angelo, ese guor ta pevien va a
te to muerengei.
24 Bu mei mene segei gi te vo rakot ian simi
monmon nge ra vorotan malan mo mi langei gi
ta pengan, eiekesen, e Iesu, gi kap pare."
25 Ma a nga oeng seguor, "Ngado be. Ma bu
arongado a kap lalapus nia vodovodon tuktuk
simi sana bu propet gi ta nga vokokotie!
26 Vasa, a kap duis va mi Messia ta ngas muna
suvu vinekikin ma samo ta ba suvuon man
matvinavaso?"
27 Io, a nga teresan bu nama kokouk simi
Pakpak Leong seguor surie eie kesen, vakaek se
Moses ma bu propet kokouk.
28 Ma sien gituo tate nga so beit simi enamon
ivie guor ta nga lalaro rakot en, e Iesu a te nga
visi veis rov riu.
29 Eiekesen guor nga tsue sien, "Mon meie
gor, simi vunan a te reivreiv seserigo ma a te
vatavatat mi ngingi." Io, a nga rubukien nge mon
meie guor.
30 Sien tate nga so mogos meie guor i bingan mi
tsur ngongou, a nga poro mi tsoik nge vatamase,
ma a nga potakie nge terie seguor.
31 Samo bu katsomataguor a nangba nga
katsep ma guor nga kielala, eiekesen a nga

kapangan i mataguor.
32 Guor nga vevirei nge guor, “Bu aronatau a
tamtuir sien ta vakokoit meie natau i sar ma ta
vakatsepa mi Pakpak Leong senatau, va gerek?”
33 Io, ian ngas te, guor nga tamtuir nge
muerengei rakot i Ierusalem. Ian en, guor nga
so vorotan mi sinangavur kes ma kes meie bu
mei mene gi ta nga mon kouk,
34 ma guor nga pengan segie, “A tuktuk! Mi
Nguts a te to muerengei ma a te vasvas se
Simon.”
35 Samo guor nga vakaek nge vokokotie segie
misa ta nga tsorubeit i sar, ma vasa guor ba nga
kielala venengan e Iesu sien tate nga potakie mi
tsoik.

E Iesu a nga tsorubeit vasvas si ken sar madar tovtov
(Mataio 28:16-20; Marko 16:14-18; Ioanes 20:19-23; Aposol 1:6-8)

36 Ma sien gi ta ngas nga vor ve vakvakokoit
surie ine, e Iesu ngas te a nga me tuir i kotubugie
nge oeng segie, “Mi molu ta mon meie nga.”
37 Gi nga kudier nge motou, ma gi nga vodon
va gi te nga dengarie ka tonuo.
38 Eiekesen a nga oeng segie, “Surie misa nga
ta aor tsak, ma surie misa kenga sar vienviendon
ta basbaslieng?
39 Nga dengarie ba rimoung ma ba kameung.
Arie eou be mo! Nga tobelie iou nge pare. Mi
tonuo a kap suvu pineits ma tsir malan nga tate
pare o ta suvuon.”
40 I murien ta nga pevien ne, a nga vasangan
segie ba riman ma ba kamen.

41 Eiekesen gi kap ngas nga oit nia vodovodon
tuktuk simi vunan gi nga vous ngan mi nires
ma mi nikudier tsak. Io, a nga vereie gie, “Nga
suvuon ka puk nginonginou?”
42 Gi nga terie sien mi kato ie tuttu.
43 Ma a nga poro nge nganie i matagie.

44 Ma a nga oeng segie, “Sien o ta ngas nga mon
meie nga, o nga pengan senga va bu kepineits
kokouk ian gi tate nga vataro surie iou i aron mi
Vinuor se Moses, bu vinavataor sibu propet ma
bu Pak, ta ngas tsorubeit tuktuk.”

45 Samo a nga tsitsingie bu vinavinadodogie,
terengien va gi ta mang nga katsep simi Pakpak
Leong.
46 Ma a nga oeng segie, “Ine arie misa gi ta
nga vataro simi Pakpak Leong, ‘Mi Messia ta
suvu vinekikin ma ta so to muerengei simi ra ta
tourngan.
47 Ma simi asan, gi ta vateie ngan mi kuoluon
bu vuna enamon kokouk terengien gi ta mang
vodon vuris ma e Raban ta vodon rivie kegi sar
sinavei tsokor. Ine ta tsuok vakaek i Ierusalem.’
48 Enga arie mi kulou nia vavatei katsep ngan
ine bu kepineits.
49 O ta so ture nemei ngan senga misa e
Tamoung tate nga kubutsie nia terie, eiekesen
nga ta mon simi taon tuir oit nga ta vavaso ngan
mi ngeisngeis kovuni die i kur.”

E Raban a nga kir kien ngan e Iesu i kur simi rangit
(Marko 16:19,20; Aposol 1:9-11)

50 Io, e Iesu a nga vavasie gie rovotsour rakot
simi enamon i Betani, ma a nga tsuok terie i kur
ba riman nge vatamase gie.
51 Sien eie ta ngas nga vatamase gie, a nga
sorvekena gie ma e Raban a nga kir kien ngan
i kur simi rangit.
52 Samo gi nga rangarie ma gi nga muer rakot
i Ierusalem ngan mi nires leong.
53 Ma gi nga ko mon sibu ra simi Vona rengeir
leong nge puongan e Raban.

Mi Namani Tino

The New Testament in the Mandara language of New Ireland Province of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Mandara long Niugini

Copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators

Language: Mandara

Translation by: Mandara Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 13 Dec 2023
1ad42eca-167e-5607-b13a-e01c001050d9